

ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ
ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ:
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΣΑΠΟΥΝΑΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2015

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 14121/1
Ημερ. Εισ.: 20-06-2017
Δωρεά: Συγγραφέα
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ – ΜΧΠΠΑ
2015
ΒΑΣ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

**ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕΣΩ
ΤΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ**

ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ
ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ: ΣΑΠΟΥΝΑΚΗΣ ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ

ΒΟΛΟΣ, ΙΟΥΛΙΟΣ 2015

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια ο χαρακτήρας των πολεοδομικών μελετών αποτελεί μία γενικότερη θεώρηση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών προβλημάτων των περιοχών μέσω την αναζήτησης των βαθύτερων αιτιών δημιουργίας τους και των αντίκτυπών τους στον αστικό ιστό των πόλεων. Έχει γίνει κατανοητό δηλαδή πως τα οικονομικά προβλήματα δεν αποτελούν μόνο προβλήματα στην οικονομική βάση της κοινωνίας αλλά συνδέονται και με τα κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα στις αστικές περιοχές. Παράλληλα, παρατηρούμε και νέες κατηγορίες μελετών όπως είναι τα Σχέδια Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (ΣΟΑΠ) τα οποία παρεμβαίνουν σε προβληματικά τμήματα του αστικού ιστού με στόχο την αστική αναγέννηση τους και την αντιμετώπιση και καταπολέμηση των βαθύτερων αιτιών οι οποίες ευθύνονται για τα προβλήματα των περιοχών αυτών.

Τα στοιχεία της πολιτιστικής κληρονομιάς (παραδοσιακά σύνολα, διατηρητέα κτίρια, παλιά βιομηχανικά εργοστάσια κ.α.) αποτελούν και αυτά ένα αναπόσπαστο κομμάτι του οικιστικού δικτύου αλλά και μια ευκαιρία και πρόκληση για την αστική αναγέννηση. Ειδικότερα σε μια εποχή κρίσης όπου η δημιουργία νέων υποδομών, είτε για ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων είτε για στέγαση κρατικών υποδομών, είναι πολύ δύσκολη, τα υπάρχοντα διατηρητέα ή εγκαταλελειμμένα σύνολα αποτελούν μια ευκαιρία για την ανάπτυξη των περιοχών αυτών. Παρόλα αυτά, οι επεμβάσεις σε τέτοια οικιστικά σύνολα πρέπει να έχουν διαφορετική και πιο ευαίσθητη αντιμετώπιση διότι, ειδικότερα στα διατηρητέα κτίρια και τα βιομηχανικά εργοστάσια, όχι μόνο αντιπροσωπεύουν μια παλαιότερη κοινωνία, παλαιότερους τρόπους παραγωγής και μεταφοράς αλλά και αποτυπώνουν τις μνήμες και τις εμπειρίες των ανθρώπων της κοινωνίας που τα δημιούργησε. Για τον παραπάνω λόγο οι επεμβάσεις σε τέτοιου είδους οικιστικά σύνολα θα πρέπει να γίνονται χωρίς να καταστρέφεται η ιστορική αξία τους και η αυθεντικότητα τους, συμβάλλοντας όμως στην αστική αναγέννηση των περιοχών.

Στην παρούσα εργασία, αρχικά γίνεται μια αναφορά στον χαρακτήρα και το είδος των πολεοδομικών αναπλάσεων και αλλά και στα προβλήματα στα οποία εστίαζαν από το 1950 και μετά. Στην συνέχεια γίνεται αναφορά στην πολιτιστική κληρονομιά, στις στρατηγικές προστασίας και στο θεσμικό πλαίσιο στο οποίο αυτή εντάσσεται και στο

πως αυτή μπορεί να συμβάλει στην αστική αναγέννηση των περιοχών. Δίνεται τα παράδειγμα της Γλασκώβης ως πετυχημένη περίπτωση αστικής αναγέννησης στην οποία, μετά την μεγάλη αποβιομηχάνισή της, έγινε εκμετάλλευση των παλιών βιομηχανικών εργοστασίων με κεντρικό άξονα των στρατηγικών την πολιτιστική κληρονομιά και τον πολιτιστικό τουρισμό. Τέλος, ως μελέτη περίπτωσης εξετάζεται η πόλη της Νάουσας η οποία παλαιότερα αποτελούσε μια καθαρά βιομηχανική περιοχή στην οποία υπήρχαν εργοστάσια κλωστοϋφαντουργίας τα περισσότερα από τα οποία μετά την αποβιομηχάνιση της περιοχής, έμειναν ανεκμετάλλευτα. Γίνεται εντοπισμός της προβληματικής περιοχής, καταγραφή των πολιτιστικών στοιχείων και συνόλων στην περιοχή αυτή και προτείνονται μέτρα για την συνολική αστική αναγέννηση της περιοχής αυτής αλλά και της πόλης.

Λέξεις Κλειδιά: πολιτιστική κληρονομιά, αστική αναγέννηση, βιομηχανικά εργοστάσια, διατηρητέα κτίρια

ABSTRACT

Within the recent years, the character of urban planning studies consists a general outlook of the financial, social and environmental problems of the regions through the quest of the deeper causes of their creation and the impact to the urban network of the cities. It has become comprehensible that financial problems are not restricted to the economic base of society but they are also connected to the social and environmental problems of the urban areas. In the meantime, as we can observe, there is an introduction of new categories of studies, such as Urban Intervention Integrated Planning, which is an intervention to the defective parts of the urban areas aiming to an urban revival, the approach and combating of the deeper causes of the problems these areas may have.

Cultural heritage elements (traditional blocks, scheduled buildings, old industrial factories) may be an integral part of the residential network but they also consist an opportunity and challenge to an an urban regeneration. In particular, living in an era of crisis when new infrastructure is very difficult o be delivered, either for new business development or for housing state infrastructure, the existing preserved or abandoned sets consist an opportunity for the development of these regions. Nonetheless,

intervening in such residential sets encounter a particular and more sensitive approach, especially for preserved buildings and industrial factories, not only for their representation of an earlier society, the older means of transport and production but also because they capture memories and experience of people that were part of the society that created them. For the reason above, interventions in such residential sets must be encountered without spoiling their historical value and authenticity, while contributing to the urban regeneration of the area they belong to.

In this research, initially there is a reference to the character and types of urban renewal and to the problems which people used to focus to from 1950s and afterwards. Furthermore, there is a reference to the cultural heritage, protection strategies and the constitutional framework in which cultural heritage is enrolled and its contribution to the urban regeneration of the areas. Afterwards, the example of Glasgow is given as a successful case of urban regeneration in which after its great deindustrialisation, an exploitation of the old industrial factories took place, having as a focal point the cultural heritage and cultural tourism. Finally, the city of Naoussa is quarried as a case study, a city that used to be a markedly industrial region in which there were textile factories that most of them remained unexploited after the deidustrialisation of the area. Tracking down of the problematic area is taking place, record of the cultural remains of the region along with suggesting measures for the general urban regeneration of the specific area.

Key words: Urban regeneration, Cultural heritage, Old industrial factories, Traditional blocks

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Για την διεκπεραίωση της παρούσας εργασίας, αρχικά θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Σαπουνάκη Αριστείδα για την πολύτιμη βοήθεια την οποία μου πρόσφερε όπως επίσης και για τον χρόνο τον οποίο μου αφιέρωσε.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τους καθηγητές του τμήματος Χωροταξίας, Πολεοδομίας και Περιφερειακής Ανάπτυξης για τις πολύτιμες γνώσεις τις οποίες μου έδωσαν τα τελευταία χρόνια τα οποία φοιτούσα στον Βόλο.

Τέλος θα ήθελα να ευχαριστήσω τους φίλους μου και την οικογένεια μου οι οποίοι μου παρείχαν ότι χρειαζόμουν σε όλη την διάρκεια των σπουδών μου και ειδικότερα την Γεωργία για την υπομονή της όλον αυτό τον καιρό.

Την παρούσα εργασία την αφιερώνω στους γονείς μου και στον παππού μου ο οποίος δεν πρόλαβε να δει το τέλος των σπουδών μου.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
1. ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ.....	14
1.1 ΕΙΔΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ	14
1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΧΩΡΟ	15
1.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 1989 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ.....	18
1.4 ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ	20
1.4.1 ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ	20
1.4.2 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ.....	21
1.5 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	25
1.5.1 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ.....	26
1.5.2 ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ.....	28
1.5.3 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	29
1.6 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	32
1.6.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ.....	33
1.6.2 Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ	34
1.6.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ ΠΡΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ	35
1.6.4 ΝΕΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΣΕ ΠΡΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ	37
1.7 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΓΛΑΣΚΩΒΗΣ	40
2. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ : ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ.....	45
2.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ.....	45
2.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΑΓΩΓΗ	45
2.3 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ	47
2.4 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ	49
2.5 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	54
2.6 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ.....	60
2.7 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ	66
2.8 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ	68
2.9 ΚΥΡΙΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ	72
2.9.1 ΑΣΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ.....	72
2.9.2 ΥΠΕΡΑΣΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ.....	72
2.9.3 ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ	73

2.9.4 ΕΝΕΡΓΕΙΑ	73
2.9.5 ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ	73
2.9.6 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ	74
2.10 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ	75
2.10.1 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ	75
2.10.2 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΣΤΟΝ ΕΝΔΟΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΕΞΩΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ.....	77
2.11 ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ	81
2.11.1 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΚΥΡΗΓΜΕΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΣΤΟΝ ΕΞΩΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ.....	81
2.11.2 ΤΑ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ ΚΤΙΡΙΑ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ.....	82
2.11.3 ΠΡΩΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ.....	88
2.12 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟ ΝΑΟΥΣΑΣ.....	104
2.12.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΦΕΚ 128/Α/03-07-2008)	104
2.12.2 ΕΙΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ (ΦΕΚ 151/13-04-2009).....	105
2.12.3 ΕΙΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ (ΦΕΚ 1138/Β/11-06-2009, ΦΕΚ 3155/Β/12-12-2013).....	108
2.12.4 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΦΕΚ 218/Β/06-02-2004)	109
2.12.5 ΓΕΝΙΚΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ (ΦΕΚ 289/23-7-2010).....	110
2.12.6 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ 2011	111
2.12.7 Η ΧΑΡΤΑ ΤΟΥ ΝΙΖΗΝΥ TAGIL ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ	112
3. SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ.....	115
4. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ	118
4.1 ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.....	118
4.2 ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ	119
4.3 ΣΤΟΧΟΙ - ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ.....	123
4.3.1 ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	124
4.3.2 ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	125
4.4 ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ	135
5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	136

6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ..... 138

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ	
<u>Αριθμός Πίνακα</u>	<u>Περιεχόμενο Πίνακα</u>
1	Μεταλλαγές των αναπλάσεων στον ευρωπαϊκό χώρο κατά τη μεταπολεμική περίοδο
2	Κατηγοριοποίηση των βιομηχανικών κτιρίων ανάλογα με το είδος και τα χαρακτηριστικά τους
3	Μεγάλες βιομηχανικές μονάδες στην πόλη της Νάουσας στα τέλη του 19 ^{ου} αιώνα
4	Απογραφές πληθυσμού των Καλλικρατικών Δήμων του Νομού Ημαθίας για τα έτη 2001 και 2011
5	Διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού των μεγάλων αστικών κέντρων της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για τα έτη 1981, 1991 και 2001
6	Απογραφή 2011 Δήμου Νάουσας κατά φύλο και πυκνότητα πληθυσμού
7	Πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών και φύλο Καποδιστριακού Δήμου Νάουσας σύμφωνα με την απογραφή του 1991
8	Πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών και φύλο Καποδιστριακού Δήμου Νάουσας σύμφωνα με την απογραφή του 2001
9	Πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών και φύλο Καλλικρατικού Δήμου Νάουσας σύμφωνα με την απογραφή του 2001
10	Πληθυσμός κατά ηλικιακές ομάδες και φύλο για το σύνολο της Ελλάδας για το 1991 και το 2001
11	Η εξέλιξη της πλήρους απασχόλησης για την πενταετία 2007-2011
12	Η εικόνα της ανεργίας κατά την πενταετία 2007-2011
13	Μεταβολές στα ποσοστά απασχόλησης ανά είδος επιχειρήσεων την περίοδο μεταξύ 1989 μέχρι 1998 για τον Δήμο Νάουσας
14	Απασχόληση και ανεργία Δήμου Νάουσας για το έτος 1991
15	Απασχόληση και ανεργία Δήμου Νάουσας για το έτος 2001
16	Διαχρονική εξέλιξη τουριστικών καταλυμάτων
17	Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων και κλίνων κατά κατηγορία στο δήμο Νάουσας
18	Διαχρονική εξέλιξη των αφίξεων τουριστικά καταλύματα
19	Διαχρονική εξέλιξη των διανυκτερεύσεων στα τουριστικά καταλύματα
20	Κοινωνικός εξοπλισμός της πόλης της Νάουσας
21	Κατανομή της έκτασης του Νομού Ημαθίας κατά τις βασικές

	κατηγορίες χρήσης και κάλυψης γης
22	Επιτρεπόμενες χρήσεις ανά πρώην βιομηχανική μονάδα
23	Swot Ανάλυση
24	Προτεινόμενες χρήσεις ανά πρώην βιομηχανική μονάδα

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ	
<u>Αριθμός Χάρτη</u>	<u>Περιεχόμενο Χάρτη</u>
1	Γεωγραφική θέση της Γλασκώβης
2	Διοικητικά όρια Περιφερειακής Ενότητας Ημαθίας
3	Χρήσεις γης στον αστικό ιστό της πόλης της Νάουσας
4	Διατηρητέα κτίρια της πόλης της Νάουσας και ζώνες προστασίας παραδοσιακών συνόλων
5	Θέση των βιομηχανιών της Νάουσας στο αστικό ιστό
6	Περιοχή συγκέντρωσης πολιτιστικής κληρονομιάς
7	Χρήσεις γης περιοχής συγκέντρωσης πολιτιστικής κληρονομιάς
8	Χάρτης πρότασης

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	
<u>Αριθμός Εικόνας</u>	<u>Περιεχόμενο Εικόνας</u>
1	Θέσεις των τεσσάρων πλατάνων στην πόλη της Νάουσας
2	Σχέδιο γενικής διάταξης του νηματοργείου Υφέν
3	Σχέδιο γενικής διάταξης εργοστασίου Πέλλα Όλυμπος απέναντι από το εργοστάσιο της Τρικολαν
4	Σχέδιο γενικής διάταξης, όψεις και τομές εργοστασίου Τρικολάν
5	Όψεις και τομές εργοστασίου Τρικολάν
6	Σχέδιο γενικής διάταξης εργοστασίου Βαρβαρέσος
7	Σχέδιο γενικής διάταξης εργοστασίου Ερια
8	Γενική διάταξη εργοστασίου Λόγγου-Τουρπάλη
9	Όψη και τομή εργοστασίου Λόγγου-Τουρπάλη
10	Σχέδιο γενικής διάταξης εργοστασίου Βέτλανς
11	Χαρακτηριστικά παραδοσιακά διατηρητέα κτίρια της πόλης της Νάουσας.
12	Χαρακτηριστικά παραδοσιακά διατηρητέα κτίρια της πόλης της

	Νάουσας.
--	----------

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	
<u>Αριθμός Διαγράμματος</u>	<u>Περιεχόμενο Διαγράμματος</u>
1	Η διαδικασία της αστικής αναγέννησης
2	Επιπτώσεις επανάχρησης βιομηχανικών κτιρίων
3	Απογραφές πληθυσμού των Καλλικρατικών Δήμων του Νομού Ημαθίας για τα έτη 2001 και 2011

ΑΡΚΤΙΚΟΛΕΞΑ	
ΑΕΙ	Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΓΠΣ	Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο
ΓΠΧΣΑΑ	Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης
ΔΕΥΑΝ	Δημοτική Επιχείρηση Ύδρευσης και Αποχέτευσης Νάουσας
ΕΕ	Ευρωπαϊκή Ένωση
ΕΕΤΑΑ	Ελληνική Εταιρεία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης
ΕΟΚ	Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΕΣΥΕ	Εθνική Στατιστική Υπηρεσία Ελλάδος
ΖΟΕ	Ζώνη Οικιστικού Ελέγχου
ΙΚΑ	Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων
ΚΑΠΗ	Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων
ΟΕ	Ομόρρυθμη εταιρεία
ΟΗΕ	Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών
ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΣΟΑΠ	Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης

ΤΕΙ	Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
ΥΑ	Υπουργική Απόφαση
ΥΜΑΘ	Υπουργείο Μακεδονίας και Θράκης
ΥΠΕΚΑ	Υπουργείο Παραγωγικής Ανασυγκρότησης, Περιβάλλοντος και Ενέργειας
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΦΕΚ	Φύλλο Εφημερίδας Κυβερνήσεως
ICAHM	International Scientific Committee on Archaeological Heritage Management
ICCROM	International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property
ICOMOS	International Council on Monuments and Sites
IUCN	International Union for Conservation of Nature
OWHC	Organization of World Heritage Cities
TICCIH	International Committee for the Conservation of the Industrial Heritage
UNESCO	United Nations Educational, Scientific, and Cultural Organization

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί ένα αναπόσπαστο κομμάτι των ελληνικών πόλεων. Ιδιαίτερα σε μια εποχή οικονομικής κρίσης, οι πόλεις πρέπει να βρουν τρόπους για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τους. Η πολιτιστική κληρονομιά είναι ένα από τα συγκριτικά πλεονεκτήματα των ελληνικών πόλεων και μια δυνατότητα ανάπτυξης τους. Παρόλα αυτά, δεν αποτελεί και το μόνο παράγοντα ανάπτυξης. Η μελέτες για αστική αναγέννηση των προβληματικών περιοχών και των πόλεων οι οποίες αντιμετωπίζουν οικονομικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα, αποτελούν μια από τις νέες κατηγορίες μελετών. Σύμφωνα με αυτές, αναλύονται και εντοπίζονται τα προβληματικά στοιχεία του πολεοδομικού ιστού και προτείνονται δράσεις για την οικονομική αναγέννηση της περιοχής, την κοινωνική και την περιβαλλοντική αναγέννηση της.

Η παρούσα εργασία αποτελείται από δύο μέρη, το πρώτο στο οποίο αναλύεται το θεωρητικό υπόβαθρο και το δεύτερο όπου αναλύεται ως μελέτη περίπτωσης η πόλη της Νάουσας.

Στο θεωρητικό υπόβαθρο, αρχικά γίνεται μια ανάλυση των αστικών αναπλάσεων. Γίνεται καταγραφή των ειδών των αναπλάσεων και τις κατηγορίες στις οποίες αυτές χωρίζονται. Στην συνέχεια γίνεται μια αναδρομή στον χαρακτήρα και την φύση των πολεοδομικών αναπλάσεων από την μεταπολεμική περίοδο (1950) και μετά στον ευρωπαϊκό χώρο και καταγραφή των προγραμμάτων τα οποία εφαρμόστηκαν στην Ελλάδα από το 1989 μέχρι και σήμερα. Στην συνέχεια γίνεται μια αναφορά στα προγράμματα αστικής αναγέννησης, τις βασικές αρχές τους, την δομή των σχεδίων και τις βασικές στρατηγικές οι οποίες επιλέγονται για την επίτευξη της συνολικής αναγέννησης μιας προβληματικής περιοχής. Θέτεται το θέμα της πολιτιστικής κληρονομιάς όπου αναφέρεται το βασικό θεσμικό πλαίσιο, τα είδη της και οι στόχοι της προστασίας και της στρατηγική η οποία εφαρμόζεται σε αυτά όπως επίσης και στην βιομηχανική κληρονομιά και στα διατηρητέα κτίρια. Τέλος, παρουσιάζεται το παράδειγμα της Γλασκώβης ως πετυχημένο παράδειγμα αστικής αναγέννησης.

Στο δεύτερο μέρος της εργασίας, ως μελέτη περίπτωσης παρουσιάζεται το παράδειγμα της πόλης της Νάουσας. Η Νάουσα ήταν στο παρελθόν μια καθαρά βιομηχανική πόλη η οποία από την αποβιομηχάνιση της και μετά, καλούνταν να αντιμετωπίσει μια σειρά από προβλήματα τα οποία αποτελούσαν κυρίως προβλήματα στους παραγωγικούς της

τομείς. Σήμερα αποτελεί μια πόλη με τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας στην Βόρεια Ελλάδα όπως επίσης και μια πόλη με μια σειρά από άλλα προβλήματα κυρίως οικονομικής φύσεως όμως με πολλά περιθώρια ανάπτυξης της. Γίνεται μια εκτενής ανάλυση των κοινωνικοοικονομικών στοιχείων της πόλης όπου εντοπίζονται και παρουσιάζονται τα προβλήματα της και προτείνονται δράσεις για την αστική αναγέννηση της πόλης έχοντας ως κύρια αρχή της στρατηγικής την πολιτιστική κληρονομιά, την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού και την ανάπτυξη του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

1. ΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΛΑΣΕΙΣ

1.1 ΕΙΔΗ ΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ

Η σύνθεση του αστικού χώρου (urban design) αποτελεί μια ενδιάμεση κατηγορία μελετών ανάμεσα στις πολεοδομικές και τις αρχιτεκτονικές μελέτες. Η κλίμακα των σχεδίων είναι μια περιορισμένη πολεοδομική κλίμακα, δηλαδή μελετώνται τμήματα των οικισμών και όχι ολόκληρος ο οικισμός. Επίσης, οι μελέτες χαρακτηρίζονται από τους βραχυχρόνιους ή μεσοπρόθεσμους χρονικούς ορίζοντες και αποτελούν μια δυναμική επέμβαση στον χώρο διότι τις περισσότερες φορές αναλαμβάνονται κάτω από χρονικές πιέσεις για την κάλυψη άμεσων αναγκών. Οι μελέτες αυτές μπορούν να διακριθούν σε δύο κατηγορίες, την πολεοδομική επέμβαση σε δομημένο περιβάλλον και την πολεοδομική ανάπτυξη νέων αστικών τμημάτων ή συγκροτημάτων. Στο κεφάλαιο αυτό αλλά και στην παρούσα μελέτη γενικότερα, θα ασχοληθούμε με την πρώτη κατηγορία. Η επέμβαση στο δομημένο περιβάλλον μπορεί να είναι είτε μια ανάπλαση και εξυγίανση μιας δομημένης περιοχής, είτε μια επέμβαση για διατήρηση, αποκατάσταση και ανάδειξη μιας διατηρητέας περιοχής (Αραβαντινός Α. 2007).

Η πρώτη ομάδα μελετών αναφέρεται σε περιοχές οι οποίες είναι υποβαθμισμένες και προβληματικές και το αντικείμενο της επέμβασης είναι η ανάπλαση και η εξυγίανση τους. Η δεύτερη ομάδα αναφέρεται σε περιοχές οι οποίες περιλαμβάνουν οικιστικά σύνολα τα οποία θεωρούνται αξιόλογα και διατηρητέα από πολιτιστική ή ιστορική άποψη και οι επεμβάσεις στις περιοχές αυτές έχουν ως στόχο να σταματήσουν και να προλάβουν τις αλλοιώσεις στα οικιστικά αυτά σύνολα προσφέροντας τα στην πόλη ως οργανικά τμήματα της, είτε σε αυτά αποδοθούν νέες χρήσεις είτε αποκτήσουν μουσειακό προορισμό (Αραβαντινός Α. 2007). Οι μελέτες ανάπλασης και εξυγίανσης πολλές φορές δεν αποκλείεται να περιλαμβάνουν και τα αξιόλογα και ενδιαφέροντα στοιχεία των οικιστικών συνόλων τα οποία είναι σκόπιμο να διατηρηθούν, δεν υπάρχει δηλαδή μια σαφής διαχωριστική γραμμή ανάμεσα στις δύο κατηγορίες μελετών. Οι μελέτες αυτές αναφέρονται πολύ συχνά στους παραδοσιακούς οικισμούς όπου τα ιστορικά διατηρητέα κτίρια αποτελούν μέρος των ιστορικών κέντρων των οικισμών και το υπόλοιπο κομμάτι τους τις περισσότερες φορές είναι προβληματικό από πολεοδομική άποψη. Έτσι λοιπόν η ανάγκη για διατήρηση και αποκατάσταση των

παραδοσιακών συνόλων προστίθεται στην ανάγκη για ανάπλαση και, ανανέωση και εξυγίανση του οικισμού ή οικιστικών συνόλων του (Αραβαντινός Α., 2007).

Όσον αφορά τις μορφές των επεμβάσεων στις περιοχές αυτές, οι στόχοι των μελετών μπορούν να ποικίλουν. Από την μια μεριά μπορούμε να έχουμε μια πολύ άτολμη, περιορισμένη και συντηρητική παρέμβαση στον χώρο με σκοπό όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Αραβαντινός (Αραβαντινός Α. 2007) «*το νοικοκύρεμα του οικιστικού συνόλου χωρίς όμως την επίλυση των ουσιαστικών προβλημάτων του πολεοδομικού ιστού με διαρθρωτικές αλλαγές σε αυτόν*». Από την άλλη μεριά έχουμε τις ριζικές επεμβάσεις με την πλήρη ανανέωση του πολεοδομικού συγκροτήματος όπου ουσιαστικά συνάπτεται ένα νέο ρυμοτομικό σχέδιο στην περιοχή γκρεμίζοντας πολλές φορές τα προβληματικά μέρη της και αναπτύσσοντας την περιοχή μέσω ενός ριζικά νέου σχεδίου. Ανάμεσα τώρα στις δύο αυτές ακραίες μορφές επεμβάσεων υπάρχουν και άλλες μορφές μελετών. Αυτές είναι κυρίως οι τομεακές μελέτες οι οποίες επεμβαίνουν στοχευμένα στις εκάστοτε περιοχές με βάση τα προβλήματα τους. Η ουσιαστικότερες μελέτες όμως είναι οι ολοκληρωμένες μελέτες ανάπλασης και εξυγίανσης οικιστικών συνόλων οι οποίες επεκτείνονται σε όλες τις λειτουργίες τους και μέσω της ανάλυσης και του εντοπισμού των προβλημάτων τα οποία προτείνονται στοχευμένες λύσεις για την ανάπλαση και εξυγίανση του οικιστικού συνόλου (Αραβαντινός Α., 2007).

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ ΤΩΝ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ ΣΤΟΝ ΕΥΡΩΠΑΙΚΟ ΧΩΡΟ

Οι αστικές αναπλάσεις διαχρονικά παρουσιάζουν ιδιαιτερότητες όσον αφορά τους στόχους και το αντικείμενο τους ανάλογα με τις κοινωνικοοικονομικές ανάγκες της κάθε εποχής. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι διαχρονικές μεταβολές των αναπλάσεων από την μεταπολεμική περίοδο (1950) και μετά.

Πίνακας 1 : Μεταλλαγές των αναπλάσεων στον ευρωπαϊκό χώρο κατά τη μεταπολεμική περίοδο

Χαρακτηριστικά αναπλάσεων		Περίοδος					
		1950	1960	1970	1980	1990	2000 +
Χωρική διάσταση	Κέντρα πόλεων	■	■	■	■	■	■
	Βιομηχανικές ζώνες	■	■	■	■	■	■
	Γειτονιές-περικεντρικές ζώνες	■	■	■	■	■	■
Περιεχό- μενο	(Κοινωνική) Κατοικία	■	■	■	■	■	■
	Κοινωνικός εξοπλισμός	■	■	■	■	■	■
	Επιχειρηματικές δραστηριότητες	■	■	■	■	■	■
Βασικοί φορείς	Κεντρικό κράτος	■	■	■	■	■	■
	Τοπική αυτοδιοίκηση	■	■	■	■	■	■
	Ιδιωτικός τομέας	■	■	■	■	■	■
	Ισχυρή παρουσία						
	Μειωμένη παρουσία						

Πηγή : Οικονόμου Δ., 2004

Η πρώτη περίοδος η οποία αναφέρεται στο παραπάνω διάγραμμα ήταν η πρώτη μεταπολεμική περίοδος και αντικείμενο των αναπλάσεων ήταν η αντιμετώπιση των καταστροφών οι οποίες προκλήθηκαν και η ανασυγκρότηση του οικιστικού ιστού κυρίως στις κεντρικές περιοχές των πόλεων. Επίσης, βασική προτεραιότητα ήταν οι μαζικές επεκτάσεις των πόλεων έτσι ώστε να υποδεχτούν το πρώτο κύμα της μεταπολεμικής αστικοποίησης. Στην Ελλάδα, οι ανοικοδομήσεις αυτές κατά κύριο λόγο αποφεύχθηκαν λόγω της απουσίας ενεργητικής πολιτικής στη μεταπολεμική περίοδο. Έτσι για την περίοδο αυτή όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στο παραπάνω διάγραμμα, ο βασικός φορέας των αναπλάσεων ήταν το κεντρικό κράτος και το περιεχόμενο ήταν κυρίως η κοινωνική κατοικία στις κεντρικές περιοχές (Οικονόμου Δ., 2004). Στα μετέπειτα χρόνια άρχισε να γίνεται φανερό ότι ορισμένες από τις

αναπλάσεις οι οποίες έγιναν κατά την δεκαετία του 1950, δεν έλυναν αλλά απλώς τροποποιούσαν τα πολεοδομικά προβλήματα. Έτσι τις δεκαετίες του 1960 και 1970 και κυρίως κατά την δεύτερη δεκαετία, όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Δ. Οικονόμου (Οικονόμου Δ. 2004) χαρακτηριστικό των αναπλάσεων ήταν οι αναπλάσεις στο κέντρο της πόλης αλλά και στις περιμετρικές ζώνες της (κεντρική πόλη). Κατά την δεκαετία του 1970 αναπτύχθηκαν παρεμβάσεις νέου τύπου για τις πόλεις με έμφαση στην βελτίωση και ανανέωση των οικιστικών συνόλων των πόλεων (renewal) αλλά και τα άρχισαν να μελετώνται και τα μορφολογικά ζητήματα των πόλεων και το πως αυτά επιδρούσαν στην ψυχολογία των κατοίκων. Παρατηρώντας λοιπόν τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε πως αντικείμενο των μελετών και αναπλάσεων κατά την περίοδο αυτή ήταν κυρίως τα κέντρα των πόλεων αλλά και οι γειτονιές και οι περιμετρικές ζώνες σε λιγότερο βαθμό και δινόταν έμφαση στην κοινωνική κατοικία αλλά και στον κοινωνικό εξοπλισμό των πόλεων. Επίσης, φορέας των μελετών ήταν το κεντρικό κράτος αλλά και η τοπική αυτοδιοίκηση ιδιαίτερα από το δεύτερο μισό του 1960 και μετά. Ο χαρακτήρας των αναπλάσεων των δεκαετιών του '60 και '70 συνεχίστηκε και την επόμενη δεκαετία μόνο που τώρα εμπλέκεται και ο ιδιωτικός φορέας μαζί με την τοπική αυτοδιοίκηση και το κεντρικό κράτος και οι αναπλάσεις αφορούν κυρίως τον κοινωνικό εξοπλισμό των πόλεων αλλά και τις επιχειρηματικές δραστηριότητες σε όλο τον οικισμό συμπεριλαμβανομένων και των βιομηχανικών ζωνών. Χαρακτηριστικός τύπος μελετών αυτής της περιόδου είναι και ορισμένες αναπλάσεις μεγάλης κλίμακας (flagship projects). Την δεκαετία του 1990, με βάση τον χαρακτήρα των μελετών των προηγούμενων χρόνων, έγινε ένας γενικότερος μετασχηματισμός της πολεοδομικής πολιτικής. Τα χαρακτηριστικά του ήταν :

- Η επανεκτίμηση του ρόλου των μητροπόλεων στα πλαίσια της διεθνούς ανταγωνιστικότητας.
- Η σχέση δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την χρηματοδότηση των αναπλάσεων.
- Η έννοια της αειφορίας και τα περιβαλλοντικά ζητήματα των πόλεων.
- Η επανάχρηση υφιστάμενων αστικών χώρων και κτιριακών κελυφών.
- Η σημασία του των κοινωνικών θεμάτων των πόλεων όπως για παράδειγμα του κοινωνικού διαχωρισμού και κοινωνικού αποκλεισμού.

- Η στροφή στις δραστηριότητες αναψυχής και πολιτισμού.
- Τα ζητήματα της εικόνας των πόλεων και της ανάδυσης νέων αισθητικών προτύπων.

(Οικονόμου Δ., 2004)

Όσον αφορά τις σύγχρονες πολιτικές, οι αναπλάσεις και οι αστικές παρεμβάσεις έχουν στρατηγικό χαρακτήρα. Οι μελέτες χαρακτηρίζονται από τον πολυσύνθετο σχεδιασμό όπου μελετώνται οι αλληλεπιδράσεις των διαφορετικών τομεακών παρεμβάσεων μεταξύ τους για την εξαγωγή συμπερασμάτων και προτάσεων, και δεν παραμένουν μόνο στην παράλληλη παρουσία των διάφορων τομεακών παρεμβάσεων. Έτσι λοιπόν, ο σχεδιασμός σήμερα δίνει περισσότερο έμφαση στον εντοπισμό των στοιχείων του αστικού χώρου και των μηχανισμών παραγωγής του αλλά και την διαχείριση των αλληλεπιδράσεων των διάφορων τομέων του οικιστικού δικτύου (οικονομικού, περιβαλλοντικού, κοινωνικού κ.α.). Επιπλέον δίνεται έμφαση στην αστική διακυβέρνηση αλλά και στην χρήση οικονομικών μηχανισμών για την επίτευξη των στόχων των σχεδίων (Οικονόμου Δ., 2004).

1.3 ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΣΤΙΚΩΝ ΑΝΑΠΛΑΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 1989 ΜΕΧΡΙ ΣΗΜΕΡΑ

Όσον αφορά τις αναπλάσεις στην Ελλάδα, οι πρωτοβουλίες για την εφαρμογή σχεδίων ανάπλασης έγιναν κατά κύριο λόγο μέσω προγραμμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποτελώντας έναν από τους βασικούς αποδέκτες των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων. Τα κύρια προγράμματα τα οποία εφαρμόστηκαν διαχρονικά κατά τις προγραμματικές περιόδους 1989-1993, 1994-1999, 2000-2006 και 2007-2013 φαίνονται παρακάτω :

- Αστικά Πιλοτικά Σχέδια Φάση I(1989-1993/1996) και Αστικά Πιλοτικά Προγράμματα Φάση II(1997-1999) τα οποία είχαν ως στόχο την υποστήριξη της καινοτομίας και της αστικής αναζωογόνησης μέσω της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής με χρηματοδότησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Urban I(1994-1999) και Urban II(2000-2006) τα οποία είναι αποτελούν τα κύρια Ευρωπαϊκά προγράμματα για ολοκληρωμένες αστικές παρεμβάσεις σε

υποβαθμισμένες περιοχές κυρίως εντός του οικιστικού δικτύου των πόλεων που μελετώνται.

- Urbact το οποίο είναι πρόγραμμα το οποίο απευθύνεται στους τοπικούς φορείς των πόλεων και οργανώνει την ανταλλαγή και διάδοση γνώσης μεταξύ τους μέσω της συμμετοχής τους σε μια σειρά από θεματικά δίκτυα αποτελώντας ουσιαστικά μια πλατφόρμα ανταλλαγής πληροφοριών και τεχνογνωσίας για την επίλυση των προβλημάτων των πόλεων.
- Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα τα οποία είναι προγράμματα τα οποία χρηματοδοτούνταν από την Ευρωπαϊκή Ένωση κυρίως κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006 και περιελάμβαναν Ολοκληρωμένες Δράσεις Αστικής Παρέμβασης με στόχο την βιώσιμη ανάπτυξη των πόλεων.
- Ολοκληρωμένα Σχέδια Αστικής Ανάπτυξης τα οποία αποτελούν σχέδια με στόχο την επίτευξη των στόχων του ΕΣΠΑ για την προγραμματική περίοδο 2007-2013 και αποτελούν σχέδια αστικής παρέμβασης με σκοπό την αειφόρο ανάπτυξη του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος οικισμών κατά κανόνα άνω των 10.000 κατοίκων με στόχο την αναζωογόνηση υποβαθμισμένων γειτονιών, την κοινωνική συνοχή και την αποφυγή των φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού.

(Ανδρικοπούλου Ε. Καυκάλας Γ., 2007, Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας, 2010)

Η τελευταία κατηγορία σχεδίων αστικού σχεδιασμού είναι τα Σχέδια Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (ΣΟΑΠ). Τα ΣΟΑΠ προβλέφθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 12 του Ν. 2742/99 για την προώθηση ολοκληρωμένων στρατηγικών αστικού σχεδιασμού σε αστικές περιοχές οι οποίες παρουσιάζουν κρίσιμα και σύνθετα προβλήματα αναπτυξιακής υστέρησης, κοινωνικής και οικονομικής συνοχής, περιβαλλοντικής υποβάθμισης και ποιότητας ζωής. Οι στόχοι ενός τέτοιου προγράμματος αποσκοπούν στην γενική αστική αναζωογόνηση και αναγέννηση των περιοχών οι οποίες μελετώνται μέσω της αποτελεσματικής διαχείρισης του δημόσιου και ιδιωτικού χώρου, της χωρικής και κοινωνικής συνοχής, της αναβάθμισης της εικόνας και ταυτότητας του χώρου, της υιοθέτησης σύγχρονων μορφών διαχείρισης της πληροφορίας και της ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας (και άλλους συγκεκριμένους στόχους) ανάλογα με τον χαρακτήρα

της περιοχής μελέτης του κάθε σχεδίου. Μέχρι σήμερα έχει εκπονηθεί ένα σχέδιο ΣΟΑΠ για το κέντρο της Αθήνας (ΦΕΚ 64/Β/16-1-2015).

1.4 ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Οι σύγχρονες πολιτικές αστικών παρεμβάσεων μπορούν αλλιώς να ονομαστούν και ως σχέδια αστικής αναγέννησης των περιοχών όπου γίνεται μια βαθύτερη ανάλυση των τομέων του οικισμού και των αλληλεπιδράσεων τους. Όπως αναφέρεται στην βιβλιογραφία, αστική αναγέννηση είναι : η συνολική και ολοκληρωμένη δράση η οποία οδηγεί στην επίλυση των αστικών προβλημάτων και επιδιώκει να φέρει μια μόνιμη βελτίωση στην οικονομική φυσική, κοινωνική και περιβαλλοντική κατάσταση μιας περιοχής η οποία έχει αλλάξει και υποβαθμιστεί (Roberts P. & Sykes H., 1999).

1.4.1 ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Οι βασικές αρχές στρατηγικής της αστικής αναγέννησης είναι :

- Βασίζεται σε μια λεπτομερή ανάλυση της κατάστασης του οικιστικού συνόλου το οποίο μελετάται.
- Στοχεύει στον ταυτόχρονο σχεδιασμό του φυσικού ιστού, των κοινωνικών δομών, της οικονομικής βάσης και της περιβαλλοντικής κατάστασης μιας περιοχής.
- Στοχεύει στην δημιουργία και εφαρμογή μιας συνολικής και ολοκληρωμένης στρατηγικής για την επίλυση των προβλημάτων μιας περιοχής.
- Η στρατηγική και και οι δράσεις αναπτύσσονται σύμφωνα με τους στόχους της βιώσιμης ανάπτυξης.
- Θέτει σαφείς επιχειρησιακούς στόχους οι οποίοι όπου είναι δυνατόν ποσοτικοποιούνται.
- Γίνεται η καλύτερη δυνατή χρήση των φυσικών, οικονομικών, ανθρώπινων και άλλων πόρων όπως επίσης και των υπάρχοντων χαρακτηριστικών του δομημένου και αδόμητου περιβάλλοντος.
- Επιδιώκει να εξασφαλίσει την μεγαλύτερη δυνατή συνεργασία και συμμετοχή όλων των εμπλεκόμενων φορέων.

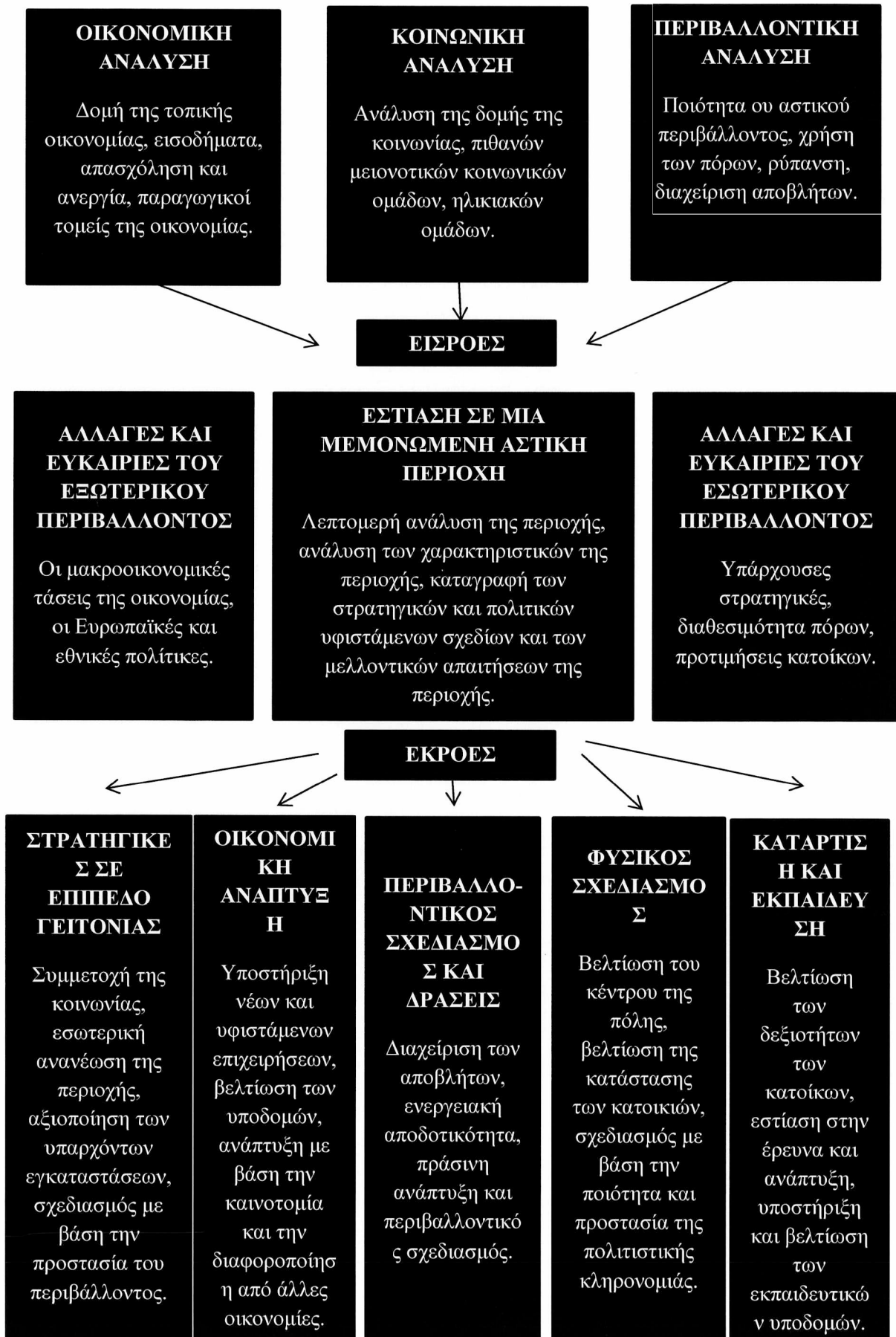
- Γίνεται συνεχής παρακολούθηση της προόδου της στρατηγικής για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος αλλά και παρακολούθηση των αλλαγών οι οποίες γίνονται από τις εσωτερικές και εξωτερικές δυνάμεις οι οποίες δρουν στις αστικές περιοχές.
- Γίνεται αναθεώρηση της στρατηγικής, των στόχων και των δράσεων του προγράμματος σύμφωνα με τις αλλαγές οι οποίες παρατηρούνται μέσω της παρακολούθησης του προγράμματος.
- Αναγνωρίζεται πως οι διαφορετικές δράσεις μιας στρατηγικής επιτυγχάνονται με διαφορετική σειρά και ταχύτητα και γίνεται καταμερισμός των πόρων του προγράμματος έτσι ώστε να καταστεί δυνατή η επίτευξη όλων των στόχων του προγράμματος.

(Roberts P. & Sykes H., 1999)

1.4.2 Η ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ

Οι παραπάνω αρχές στρατηγικής της αστικής αναγέννησης μπορούν να γίνουν καλύτερα κατανοητές βλέποντας το παρακάτω διάγραμμα όπου φαίνεται η διαδικασία σχεδιασμού στην αστική αναγέννηση.

Διάγραμμα 1 : Η διαδικασία της αστικής αναγέννησης

Πηγή : (Roberts P. & Sykes H., 1999)

Στο παραπάνω διάγραμμα μπορούμε να δούμε την διαδικασία αλλά και την στρατηγική η οποία ακολουθείται σε ένα πρόγραμμα αστικής αναγέννησης υποβαθμισμένων και προβληματικών περιοχών των πόλεων. Αρχικά γίνεται ανάλυση και καταγραφή των κοινωνικοοικονομικών στοιχείων της πόλης ή του οικισμού και καταγράφονται τα κύρια στοιχεία του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος, όπως είναι οι στρατηγικές κατευθύνσεις του υπερκείμενου σχεδιασμού, η διαθεσιμότητα πόρων κ.α. Στην συνέχεια γίνεται μια λεπτομερής ανάλυση της υποβαθμισμένης και προβληματικής περιοχής στην οποία θα επικεντρωθούν και οι προτάσεις του σχεδίου αστικής αναγέννησης. Τέλος, γίνονται προτάσεις για την ανανέωση της περιοχής μέσω του συνδυασμού όλων το τομέων που αναλύθηκαν.

Όπως μπορούμε να διαπιστώσουμε λοιπόν, οι επιδράσεις οι οποίες έχουν τα προγράμματα αστικής αναγέννησης σε μια κοινωνία είναι πάρα πολλές για τον λόγο ότι τα προγράμματα δεν εστιάζουν μόνο σε έναν τομέα της κοινωνίας, όπως για παράδειγμα μόνο στα περιβαλλοντικά προβλήματα του οικισμού ή μέρους του οικισμού ο οποίος μελετάται, αλλά γίνεται μια βαθύτερη ανάλυση και συνδυασμός όλων των τομέων της κοινωνίας και της οικονομίας. Έτσι λοιπόν, οι λόγοι οι οποίοι οδήγησαν στην υποβάθμιση των αστικών περιοχών αλλά και οι επιδράσεις των σχεδίων αστικής αναγέννησης είναι οικονομικές, κοινωνικές, περιβαλλοντικές και λειτουργικές.

Η οικονομική αναγέννηση μιας περιοχής είναι ένας από τους σημαντικότερους παράγοντες επιτυχίας ενός προγράμματος αστικής αναγέννησης. Σύμφωνα με τους Robert P. και Sykes H. (Roberts P. & Sykes H., 1999), οι αλλαγές στην οικονομία μιας περιοχής δεν είναι ένα νέο φαινόμενο. Το βασικό ζήτημα το οποίο πρέπει να εξετασθεί για την οικονομική αναγέννηση μιας περιοχής, είναι η αντιμετώπιση των πολλών και βαθιών αλλαγών οι οποίες έχουν γίνει στην οικονομία των περιοχών αυτών. Το οικονομικό πρόβλημα των παλαιότερων αστικών περιοχών βασίζεται κυρίως στην αδυναμία των περιοχών αυτών να προσαρμοστούν στις νέες εξελίξεις και απαιτήσεις της οικονομίας και την κοινωνίας. (Roberts P. & Sykes H. 1999). Έτσι λοιπόν, μέσω της βαθύτερης ανάλυσης των προβλημάτων της περιοχής, αναλύονται διαχρονικά τα οικονομικά στοιχεία των περιοχών οι οποίες μελετώνται και γίνονται προτάσεις για την

οικονομική εξυγίανση της περιοχής, την καταπολέμηση της ανεργίας, την αναδιάρθρωση των παραγωγικών τομέων και προτείνονται μέτρα οικονομικής φύσεως τα κρίνονται απαραίτητα στις διαφορετικές περιπτώσεις αστικής αναγέννησης και στους διαφορετικούς τύπους περιοχών.

Το οικονομικό σκέλος και τα προβλήματα οικονομικής φύσεως πολλές φορές αποτελούν προέλευση και για πολλά από τα κοινωνικά προβλήματα μιας αστικής περιοχής, ωστόσο δεν είναι αυτός και ο μόνος παράγοντας εμφάνισης των κοινωνικών προβλημάτων. Ο ένας από τους στόχους ενός προγράμματος αστικής αναγέννησης, όπως μπορούμε να δούμε και στον παραπάνω πίνακα, είναι η κοινωνική αναγέννηση της περιοχής η οποία μελετάται. Μέσω της ανάλυσης της διαχρονικής εξέλιξης των κοινωνικών και δημογραφικών στοιχείων μιας περιοχής σε συνδυασμό με την ανάλυση όλων των τομέων της κοινωνίας, μπορούν να βρεθούν τα βαθύτερα αίτια των προβλημάτων των πόλεων. Η μεγάλη αστικοποίηση των προηγούμενων χρόνων, οι προσπάθειες για την αποκέντρωση των μεγάλων αστικών τελευταίων χρόνων, η μεγάλη ανεργία και η μετανάστευση στο εξωτερικό για εύρεση εργασίας, η υποβάθμιση των κέντρων των μεγάλων πόλεων, η έλλειψη πρασίνου μέσα στις πόλεις κ.α. αποτελούν προβλήματα οικονομικής, περιβαλλοντικής αλλά και πολιτικής φύσης τα οποία έχουν άμεσο αντίκτυπο στην κοινωνία και αποτέλεσμα τις αλλαγές σε αυτήν και στις κοινωνικές ομάδες των πόλεων σήμερα. Αποτέλεσμα των προγραμμάτων αστικής αναγέννησης είναι ο εντοπισμός των προβλημάτων αυτών και η δημιουργία προτάσεων και δράσεων για την αντιμετώπισή τους (Roberts P. & Sykes H. 1999).

Επιπλέον, μια από τις πιο προφανείς εκδηλώσεις του λεγόμενου «αστικού προβλήματος» είναι η φυσική απαξίωση σε πολλά από τα λειτουργικά μέρη των σημερινών πόλεων. Η λειτουργική απαξίωση των κτιρίων, η φθορά στις υποδομές, οι μεταβαλλόμενες απαιτήσεις σε κοινόχρηστους και ελεύθερους χώρους αλλά σε υποδομές, οι εγκαταλελειμμένοι χώροι και κτίρια είναι μερικές από εκδηλώσεις της στις σημερινές πόλεις. Τα παραπάνω προβλήματα είναι αποτελέσματα πολλών παραγόντων όπως για παράδειγμα είναι οι αλλαγές στην οικονομική βάση της οικονομίας και η έλλειψη πολιτικής βούλησης κ.α. Μέσω του εντοπισμού των προβληματικών περιοχών του οικιστικού δικτύου αλλά και την δημιουργία προτάσεων και δράσεων με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης, οι μελέτες οι οποίες γίνονται

στις διάφορες αστικές περιοχές αποσκοπούν στην εξάλειψη των παραπάνω φαινομένων στα πλαίσια μιας γενικότερης στρατηγικής για την αστική αναγέννηση υποβαθμισμένων τμημάτων των πόλεων (Roberts P. & Sykes H. 1999).

Το τελευταίο ζήτημα των επιπτώσεων ενός προγράμματος αστικής αναγέννησης το οποίο θα αναλυθεί στο κεφάλαιο αυτό, είναι η ποιότητα του περιβάλλοντος των πόλεων. Πολλοί από τους παράγοντες οι οποίοι αναλύθηκαν στις παραπάνω παραγράφους, έχουν ως αποτέλεσμα τη υποβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρουν οι Roberts P. και Sykes H. (Roberts P. & Sykes H. 1999), το πρόβλημα της υποβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος δεν είναι αποτέλεσμα της έντονης αστικοποίησης η οποία παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, αλλά είναι αποτέλεσμα της «μη βιώσιμης αστικοποίησης». Ουσιαστικά, τα προβλήματα υποβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος είναι αποτέλεσμα της οικονομικής ανάπτυξης των πόλεων και της εμπορευματοποίησης των φυσικών πόρων, μη έχοντας ως στόχο την προστασία τους αλλά έχοντας ως στόχο τα κέρδη τα οποία μπορούν να προσκομιστούν από αυτό. Η υπερβολική χρήση ενέργειας, η ρύπανση του εδάφους, των υδάτων και της ατμόσφαιρας, η παραμέληση των ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων και η έντονη αστικοποίηση έχοντας ως στόχο την οικονομική ανάπτυξη, είναι μερικές από τις επιπτώσεις στην ποιότητα του περιβάλλοντος των πόλεων. Τελευταίος στόχος των προγραμμάτων αστικής αναγέννησης είναι η περιβαλλοντική αναγέννηση της περιοχής μέσω της αειφορικής διαχείρισης του φυσικού περιβάλλοντος των πόλεων και τον «περιβαλλοντικό και οικολογικό εκσυγχρονισμό» τους (Roberts P. Sykes H. 1999).

1.5 ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια αναφορά στο πολιτιστικό περιβάλλον, στην ανάγκη προστασίας και αξιοποίησης αλλά και την ένταξη του στα πλαίσια των προγραμμάτων αστικής αναγέννησης και εξυγίανσης των διάφορων περιοχών. Θα γίνει μια καταγραφή της ελληνικής νομοθεσίας για την προστασία του πολιτιστικού περιβάλλοντος διαχρονικά και αναφορά στις διεθνείς στρατηγικές και τους αρμόδιους φορείς προστασίας.

Ξεκινώντας, θα ήταν σκόπιμο να αναφερθεί ο ορισμός της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το περιβάλλον διακρίνεται σε ανθρωπογενές ή πολιτιστικό και φυσικό, ανάλογα με τη δυνατότητα της ανθρώπινης παρέμβασης. Το φυσικό περιβάλλον δημιουργείται κυρίως από τη φύση και αποτελείται από τους ορεινούς όγκους, τα δασικά οικοσυστήματα, το υδρογραφικό δίκτυο και τα οικοσυστήματα του, ενώ το πολιτιστικό ή ανθρωπογενές περιβάλλον δημιουργείται από τις ανθρώπινες παρεμβάσεις στον χώρο, είτε αυτές γίνονται σχεδιασμένα είτε χωρίς σχεδιασμό (Χριστοφιλόπουλος Δ., 2002). Σύμφωνα λοιπόν με το άρθρο 1 της Συνθήκης για την Παγκόσμια Φυσική και Πολιτιστική Κληρονομιά του Εκπαιδευτικού Επιστημονικού και Πολιτιστικού Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (UNESCO) με τον όρο πολιτιστική κληρονομιά εννοούνται τα έργα του ανθρώπου και της φύσης τα οποία αξίζει να διατηρηθούν (UNESCO, 1972). Δηλαδή εννοούνται κάθε είδους μνημεία, τεχνοτροπίες οι οποίες έχουν κληρονομηθεί από τους διάφορους πολιτισμούς, παραδόσεις και έθιμα, δημιουργήματα της φύσης τα οποία αξίζουν να διατηρηθούν. Η προστασία και διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν αποτελεί ένα εύκολο εγχείρημα και πρέπει να στηρίζεται σε διεπιστημονική συνεργασία έχοντας ως στόχο την ελαχιστοποίηση του κινδύνου οποιασδήποτε μεταβολής των υφιστάμενων χαρακτηριστικών του αντικείμενου προστασίας στο πέρασμα του χρόνου (Μπεριάτος Η. & Παπαγεωργίου Μ., 2010). Παρόλα αυτά, η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν σημαίνει υποχρεωτικά την μουσειοποίηση των πολιτιστικών αγαθών, αλλά την διατήρηση, ανάδειξη και αξιοποίηση τους για τις μελλοντικές γενιές (Παυλογεωργάτος Γ., 2003).

1.5.1 ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Αναφορικά με την ελληνική νομοθεσία, παρατηρούμε μια πληθώρα νομοθεσιών και διαταγμάτων για την προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς. Αναφορικά με το ισχύον θεσμικό πλαίσιο, οι κυριότεροι νόμοι προστασίας είναι :

- Ν. 1103/80 σύμφωνα με τον οποίο κυρώνεται η διεθνής σύμβαση της UNESCO (1970) για την παρεμπόδιση παράνομης διακίνησης πολιτιστικών αγαθών (ΦΕΚ 297/Α/29-12-1980).
- Ν. 2121/93, «Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα» (ΦΕΚ 25/Α/4-3-1993).

- Ν. 2831/2000 σύμφωνα με τον οποίο ορίζονται οι βασικές ρυθμίσεις για τους παραδοσιακούς οικισμούς και τα διατηρητέα κτίρια (ΦΕΚ 140/Α/23-6-2000).
- Ν. 3028/02, «Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς» (ΦΕΚ 153/Α/28-6-2002).
- Ν. 3348/05 σύμφωνα με τον οποίο γίνεται η κύρωση της Σύμβασης Unidroit για τα κλαπέντα ή παρανόμως εξαχθέντα πολιτιστικά αγαθά (ΦΕΚ 144/Α/23-6-2005).
- Ν. 3525/07 για την «Πολιτιστική Χορηγία» (ΦΕΚ 16/Α/26-1-2007).
- Ν. 4067/2012 «Νέος Οικοδομικός Κανονισμός» (ΦΕΚ 79/Α/9-4-2012).

(Μπεριάτος Η. & Παπαγεωργίου Μ., 2010)

Όσον αφορά τις ευρωπαϊκές συμβάσεις για προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς, αυτές φαίνονται παρακάτω :

- Κανονισμός ΕΟΚ αριθ. 3911/92 για την εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών.
- Οδηγία 93/7/ΕΟΚ σχετικά με την επιστροφή πολιτιστικών αγαθών τα οποία έχουν απομακρυνθεί παράνομα από το έδαφος κράτους μέλους της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- Κανονισμός ΕΟΚ αριθ. 752/93 με τροποποιήσεις άλλων κανονισμών για την εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών.
- Κανονισμός ΕΟΚ αριθ. 1526/98 με τροποποιήσεις κανονισμών για την εξαγωγή πολιτιστικών αγαθών.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο αλλά και στο πλαίσιο Διεθνών Οργανισμών όπως για παράδειγμα είναι ο Οργανισμός Ηνωμένων Εθνών και η UNESCO, οι κύριες συμβάσεις και διακηρύξεις είναι :

- Χάρτα της Βενετίας (1964)
- Σύμβαση για τα μέσα απαγόρευσης και παρεμπόδισης της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής και μετάβασης των πολιτιστικών αγαθών (1970)
- Σύμβαση της UNESCO για την προστασία της παγκόσμιας φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (1972)
- Διακήρυξη του Άμστερνταμ (1975)

- Διάσκεψη του Ελσίνκι (1975)
- Χάρτα του ICOMOS για τον πολιτιστικό τουρισμό (1976)
- Σύσταση για τη Διαφύλαξη και το Σύγχρονο Ρόλο των Ιστορικών Περιοχών (1976)
- Σύμβαση της Γρανάδας (1985)
- Διεθνείς Χάρτα για την προστασία των Ιστορικών Πόλεων (1987)
- Ευρωπαϊκή Σύμβαση για το Τοπίο (2000)
- Διεθνή Κείμενα για τον Τουρισμό και τον Πολιτισμό (2004)

(Μπεριάτος Η. & Παπαγεωργίου Μ., 2010)

1.5.2 ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Οι φορείς διαχείρισης οι οποίοι ευθύνονται για την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Ελλάδα είναι το Υπουργείο Περιβάλλοντος, Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής (ΥΠΕΚΑ) και το Υπουργείο Πολιτισμού και Τουρισμού (ΥΠΠΟΤ) όπως επίσης και οι περιφερειακές υπηρεσίες τους όπως είναι οι Εφορίες Αρχαιοτήτων (Μπεριάτος Η. & Παπαγεωργίου Μ. 2010).

Σημαντικό ρόλο όμως στην προστασία και ανάδειξη αλλά και την δημιουργία στρατηγικών παρεμβάσεων και κατευθυντήριων πολιτικών για την ολοκληρωμένη διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς παίζουν οι παγκόσμιοι οργανισμοί. Οι οργανισμοί αυτοί είναι διακυβερνητικοί και μη κυβερνητικοί και οι σημαντικότεροι αυτούς είναι :

- Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (UNESCO) ο οποίος είναι οργανισμός ο οποίο προσφέρει βοήθεια σε διάφορες χώρες για την αποκατάσταση και συντήρηση των μνημείων τους, τόσο από άποψη επιστημονικών όσο και τεχνικών πληροφοριών (www.unesco-hellas.gr).
- Διεθνές Κέντρο για τη Μελέτη της Συντήρησης και της Αποκατάστασης των Πολιτιστικών Αγαθών (ICCROM) το οποίο κατέχει συμβουλευτικό ρόλο για την διατήρηση των μνημείων τα οποία είναι γραμμένα στον Κατάλογο της

Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς όπως επίσης και κατέχει και εκπαιδευτικό ρόλο για τις τεχνικές αναστύλωσης (www.icrom.org).

- Οργανισμός Πόλεων της Παγκόσμιας Κληρονομιάς (OWHC) ο οποίος είναι οργανισμός που παρακολουθεί την εφαρμογή της σύμβασης της UNESCO για την πολιτιστική κληρονομιά και παρέχει εκπαιδευτικό ρόλο στις τοπικές αρχές (www.ovpm.org).
- Διεθνείς Επιτροπή για τη Διαχείριση της Αρχαιολογικής Κληρονομιάς (ICAHM) η οποία παρέχει συμβουλευτικό ρόλο για την διαχείριση αρχαιολογικών χώρων και τοπίων (ip51.icomos.org).
- Παγκόσμιο Ταμείο Μνημείων (WMF) το οποίο παρέχει οικονομική και τεχνική υποστήριξη για τη διατήρηση μεγάλων κτιρίων και εκτάσεων, συμβάλει στην αποκατάσταση ζημιών από φυσικές ή ανθρωπογενείς αιτίες και παρέχει εκπαίδευση στις τοπικές αρχές για τα παραπάνω θέματα.
- Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Χώρων (ICOMOS) το οποίο αποτελεί μια μη κυβερνητική οργάνωση για την προστασία μνημείων και ιστορικών τόπων παγκοσμίως (www.icomoshellenic.gr).
- Παγκόσμια Ένωση για τη Συντήρηση της Φύσης (IUCN) η οποία παρέχει πληροφορίες για την κατάσταση συντήρησης των μνημείων τα οποία είναι εγγεγραμμένα στον Κατάλογο της Παγκόσμιας Πολιτιστικής Κληρονομιάς (www.iucn.org).

(Μπεριάτος Η. & Παπαγεωργίου Μ., 2010)

1.5.3 ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Στην παραπάνω καταγραφή μπορούμε να παρατηρήσουμε μια πληθώρα θεσμικών πλαισίων, διεθνών συμβάσεων, φορέων διαχείρισης και οργανώσεων που έχουν ως στόχο την προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Παρόλα αυτά, ο βασικότερος νόμος είναι ο Ν. 3028/2002 (ΦΕΚ 153/Α/28-6-2002) για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς. Σύμφωνα με αυτόν, οι στόχοι οι οποίοι δίνονται για την προστασία είναι :

- Εντοπισμός, έρευνα, καταγραφή, τεκμηρίωση και μελέτη των στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Διατήρηση και αποτροπή της καταστροφής, αλλοίωσης και γενικά κάθε άμεσης ή έμμεσης βλάβης των στοιχείων της πολιτιστικής κληρονομιάς.
- Αποτροπή παράνομης ανασκαφής, κλοπής και παράνομης εξαγωγής, συντήρηση και κατά περίπτωση αναγκαία αποκατάσταση.
- Διευκόλυνση της πρόσβασης και επικοινωνίας του κοινού με αυτήν.
- Ανάδειξη και ένταξη των στοιχείων στη σύγχρονη κοινωνική ζωή.
- Ευαισθητοποίηση των πολιτών για την πολιτιστική κληρονομιά.

(ΦΕΚ 153/Α/28-6-2002)

Σύμφωνα και πάλι με την παραπάνω νομοθεσία, όλες οι εργασίες συντήρησης, στερέωσης, αποκατάστασης και αναστήλωσης μνημείων, αποσκοπούν στη διατήρηση της υλικής υπόστασης και της αυθεντικότητας των μνημείων, την ανάδειξη και την εν γένει προστασία τους (ΦΕΚ 153/Α/28-6-2002).

Παρόλα αυτά, διαχείριση της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα στις πόλεις θα πρέπει να γίνεται μέσα στο γενικότερο πλαίσιο της πολεοδομικής πολιτικής. Έτσι, εκτός από την συντήρηση, ανάδειξη και αποκατάσταση των πολιτιστικών στοιχείων του πολεοδομικού ιστού, θα πρέπει να δίνεται έμφαση παράλληλα στην προστασία και την δημιουργία στρατηγικών και κατευθύνσεων από όλες τις χωρικές κλίμακες με στόχο την οικονομική ενεργοποίηση και αναζωογόνηση της περιοχής η οποία μελετάται μέσω του επανασχεδιασμού και του ορισμού νέων χρήσεων αλλά και την δημιουργία μιας νέας κοινωνικής ταυτότητας στον χώρο μέσω των προβλεπόμενων νέων χρήσεων (Αειχώρος, 2007).

Έτσι λοιπόν, εξειδικεύοντας την στρατηγική προστασίας της πολιτιστικής κληρονομιάς στην πολεοδομική κλίμακα, αρχικά, τα οικιστικά σύνολα τα οποία περιέχουν αξιόλογα πολιτιστικά στοιχεία μπορούμε να τα κατατάξουμε σε δύο κατηγορίες. Στην πρώτη κατηγορία ανήκουν οι παραδοσιακοί οικισμοί της υπαίθρου οι οποίοι έχουν τις περισσότερες φορές αγροτικό ή ημιαστικό χαρακτήρα ενώ στην δεύτερη τα παραδοσιακά κέντρα των πόλεων και αυτοτελή στοιχεία μέσα στις πόλεις με ιδιαίτερη

αρχιτεκτονική φυσιογνωμία και αντιπροσωπευτικό οικιστικό δίκτυο. (Σαββίδου Π., 2007)

Οι στόχοι της στρατηγικής στα παραπάνω οικιστικά σύνολα είναι :

- Η καταγραφή των αξιόλογων τμημάτων των οικισμών και των στοιχείων τα οποία αυτά περιλαμβάνουν.
- Η προστασία και η ανάδειξη των ιστορικών κέντρων με την δημιουργία της απαραίτητης κοινωνικής και πολιτιστικής υποδομής.
- Η οργανωμένη οικονομική ανάπτυξη των περιοχών μέσω της ανάπτυξης οικονομικών δραστηριοτήτων και στα παραδοσιακά οικιστικά σύνολα.
- Η ανάπλαση των παραδοσιακών γειτονιών.
- Η προστασία του παραδοσιακού ιστού, της οπτικής ποιότητας και της ιστορικής ταυτότητας τους.

(Σαββίδου Π., 2007)

Τα μέσα τα οποία τα οποία μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την επίτευξη των παραπάνω στόχων μπορούν είναι πολλά ανάλογα με τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των περιοχών οι οποίες μελετώνται. Αρχικά, πρέπει να γίνει ο χαρακτηρισμός και η οριοθέτηση των παραδοσιακών συνόλων των πόλεων και των αξιόλογων πολιτιστικών στοιχείων μέσω της καταγραφής τους. Μετά την καταγραφή τους θα πρέπει να γίνει η αποκατάσταση των προβληματικών στοιχείων του πολιτιστικού περιβάλλοντος και η ανάδειξη των αρχιτεκτονικών και ιδιαίτερων στοιχείων τους. Η ανάδειξη τους θα πρέπει να γίνει στο πλαίσιο της λειτουργικής ένταξης τους στις σύγχρονες ανάγκες τους οικισμού μέσω του επαναπροσδιορισμού των χρήσεων γης στην περιοχή μελέτης. Παράλληλα με την λειτουργική τους ένταξη, θα πρέπει να γίνεται και η αποκατάσταση και ανάδειξη των κοινόχρηστων χώρων των ιστορικών κέντρων, η βελτίωση των δικτύων υποδομής και η γενικότερη ανάδειξη της αρχιτεκτονικής φυσιογνωμίας της περιοχής. Τέλος, η συγκρότηση πολιτιστικών διαδρομών μέσα στην πόλη και η αναβίωση των δικτύων μονοπατιών τα οποία συνδέουν τα παραπάνω στοιχεία, αποτελεί μια πολύ σημαντική δράση για την επίτευξη των στόχων οι οποίοι προαναφέρθηκαν όπως επίσης και ανάδειξη και επανάχρηση των βιομηχανικών συγκροτημάτων μέσω κυρίως της πρότασης νέων χρήσεων συμβατών με το οικονομικό και κοινωνικό προφίλ

της κάθε περιοχής. Ειδικότερα για τα διατηρητέα κτίρια και κυρίως λόγω του προβλήματος στο καθεστώς ιδιοκτησίας των κτισμάτων που στις περισσότερες περιπτώσεις ανήκουν σε ιδιώτες, στρατηγική για την ανάδειξη και προστασία του αποτελεί και η απόδοση κινήτρων προς τους ιδιοκτήτες όπως είναι τα χαμηλότοκα και μακροπρόθεσμα δάνεια για επισκευή και αποκατάσταση τους, η μεταφορά του συντελεστή δόμησης, οι φορολογικές ελαφρύνσεις σε περιπτώσεις μεταβίβασης τους και η χρηματοδότηση της αποκατάστασης τους μέσω προγραμμάτων (Σαββίδου Π., 2007).

1.6 ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΚΑΙ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια αναφορά στην βιομηχανική κληρονομιά των πόλεων σήμερα. Αρχικά θα γίνει μια ιστορική αναδρομή στην εκβιομηχάνιση και στις επιπτώσεις τις οποίες αυτή είχε στις ελληνικές πόλεις και στην συνέχεια θα αναφερθούν οι βασικές στρατηγικές προστασίας της βιομηχανικής κληρονομιάς αλλά και οι στρατηγικές αξιοποίησης των κτιρίων μέσω της επανάχρησής τους σύμφωνα με τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

Ξεκινώντας το κεφάλαιο της βιομηχανικής κληρονομιάς, θα ήταν σκόπιμο να αναφερθούν οι ορισμοί της βιομηχανίας, της εκβιομηχάνισης και της αποβιομηχάνισης.

- Βιομηχανία είναι ο τομέας της παραγωγής ο οποίος με τη χρήση εργατικής ή φυσικής δύναμης και μηχανών, κατεργάζεται και μεταποιεί πρώτες ύλες ή βασικά προϊόντα με στόχο την παραγωγή αγαθών (<http://el.wiktionary.org>).
- Εκβιομηχάνιση είναι η μετατροπή μιας χώρας της οποίας η οικονομία βασιζόταν κυρίως στην αγροτική παραγωγή, σε βιομηχανική, μέσω της ανάπτυξης της βιομηχανίας μεγάλης κλίμακας ως κύριο οικονομικό παράγοντα (<http://el.wiktionary.org>).
- Αποβιομηχάνιση είναι ο περιορισμός ή ο μαρασμός της βιομηχανικής παραγωγής μιας χώρας ή μιας περιοχής(<http://el.wiktionary.org>).

1.6.1 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η βιομηχανική επανάσταση ως φαινόμενο πρωτοεμφανίστηκε στην Αγγλία κατά το δεύτερο μισό του 18^{ου} αιώνα και στη συνέχεια επεκτάθηκε σε όλη την Ευρώπη, με αλλαγές στην παραγωγική διαδικασία μέσω της υποκατάστασης του ανθρώπου και της ανθρώπινης εργασίας, σε πολλούς τομείς της παραγωγής, από τη μηχανή. Οι συνέπειες οι οποίες είχε το παραπάνω φαινόμενο στην οικονομία και την κοινωνία ήταν πολύ μεγάλες και η κυριότερη από αυτές ήταν η θεαματική αύξηση της παραγωγικότητας. Τα χαρακτηριστικά της εποχής αυτής ήταν η μαζική παραγωγή και η μαζική κατανάλωση και το καπιταλιστικό σύστημα της οικονομίας. Κατά το δεύτερο μισό του 20^{ου} αιώνα παρατηρείται μια αλλαγή του τρόπου παραγωγής με το πέρασμα από την βιομηχανική, στην μεταβιομηχανική παραγωγή. Στην νέα αυτή εποχή, περνάμε σε ένα τελείως διαφορετικό είδος οικονομίας. Έτσι λοιπόν, από την μαζική παραγωγή μεγάλης κλίμακας και την μαζική κατανάλωση, περνάμε πλέον στην κοινωνία της τεχνολογίας και πληροφορίας με νέες και πιο ευέλικτες μορφές παραγωγής και εργασίας. Η μεγάλη τεχνολογική εξέλιξη είναι το κύριο χαρακτηριστικό της νέας αυτής εποχής (Hall S. et al 2010).

Αποτέλεσμα και κύριο χαρακτηριστικό της μεταβιομηχανικής εποχής στην πόλη και ιδιαίτερα στις παλαιότερα βιομηχανικές περιοχές, ήταν τα άδεια και εγκαταλελειμμένα βιομηχανικά εργοστάσια τα οποία, αφού διέκοψαν και σταμάτησαν τις λειτουργίες στο γενικότερο πλαίσιο της αλλαγής του τρόπου παραγωγής, της οικονομίας και της κοινωνίας με το πέρασμα στην μεταβιομηχανική εποχή, έμειναν εγκαταλελειμμένα και αναξιοποίητα.

Τα φαινόμενα αυτά αρχίζουν να εμφανίζονται ήδη από την δεκαετία του 1950 όταν και ξεκίνησαν να κλείνουν πολλές από τις βιομηχανίες στην Ελλάδα. Η σημερινή εικόνα στις περισσότερες από τις κλειστές βιομηχανικές μονάδες είναι η εικόνα της εγκατάλειψης και κατάρρευσης, τα περιβαλλοντικά προβλήματα τα οποία δημιουργούνται στις περιοχές αυτές και η κοινωνική απαξίωση και ο φόβος προς τις περιοχές αυτές (TICCIH, 2010).

1.6.2 Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Οι κλειστές βιομηχανικές μονάδες αποτελούν ένα πολύ σημαντικό μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής στην οποία υπάρχουν, την λεγόμενη βιομηχανική κληρονομιά. Ως βιομηχανική κληρονομιά ορίζονται «τα κατάλοιπα του βιομηχανικού πολιτισμού που έχουν ιστορική, τεχνολογική, κοινωνική, αρχιτεκτονική ή επιστημονική αξία. Αυτά τα κατάλοιπα αποτελούνται από κτίρια και μηχανήματα, εργαστήρια, μύλους και εργοστάσια, μεταλλεία, χώρους μεταποίησης και διύλισης, χώρους φύλαξης και αποθήκευσης, τόπου όπου παράγεται, μεταφέρεται και χρησιμοποιείται ενέργεια, μεταφορές με όλη την υποδομή τους, καθώς και χώρους που χρησιμοποιούνταν για κοινωνικές δραστηριότητες σχετικές με τη βιομηχανία, όπως η στέγαση, η θρησκευτική λατρεία και η εκπαίδευση» (TICCIH, 2010). Έτσι λοιπόν, η βιομηχανική κληρονομιά αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της πολιτιστικής κληρονομιάς.

Τα παλαιά βιομηχανικά κτίρια και η βιομηχανική κληρονομιά έχει :

- Ιστορική αξία διότι αποτελεί τεκμήριο των δραστηριοτήτων του παρελθόντος και αναπόσπαστο κομμάτι της ιστορίας των πόλεων.
- Κοινωνική αξία γιατί υπήρξε τμήμα της καθημερινής ζωής των κατοίκων των πόλεων και δίνει σημαντική αίσθηση ταυτότητας στις περιοχές.
- Τεχνολογική και επιστημονική αξία από την άποψη των μηχανημάτων τα οποία χρησιμοποιούνταν, του τρόπου παραγωγής και των κατασκευών.
- Αισθητική αξία από την ποιότητα της αρχιτεκτονικής και του σχεδιασμού των βιομηχανικών συγκροτημάτων.
- Σπανιότητα από την άποψη της επιβίωσης συγκεκριμένων διαδικασιών και τυπολογίας χώρων, ανθρώπινων αναμνήσεων και κοινωνικών σχέσεων.

(TICCIH, 2010)

Παράλληλα με την πολιτιστική αξία των παλιών βιομηχανικών συγκροτημάτων, αυτά αποτελούν και ευκαιρία για τις πόλεις στις οποίες αναπτύχθηκαν και εξακολουθούν να υπάρχουν για την αναζωογόνηση τους μέσω της επανάχρησης και εκμετάλλευσής τους. Η επανάχρηση μπορεί να συμβάλει στην βελτίωση της λειτουργικότητας του αστικού περιβάλλοντος, στην οικονομική υποστήριξη των κατοίκων και στην μείωση των

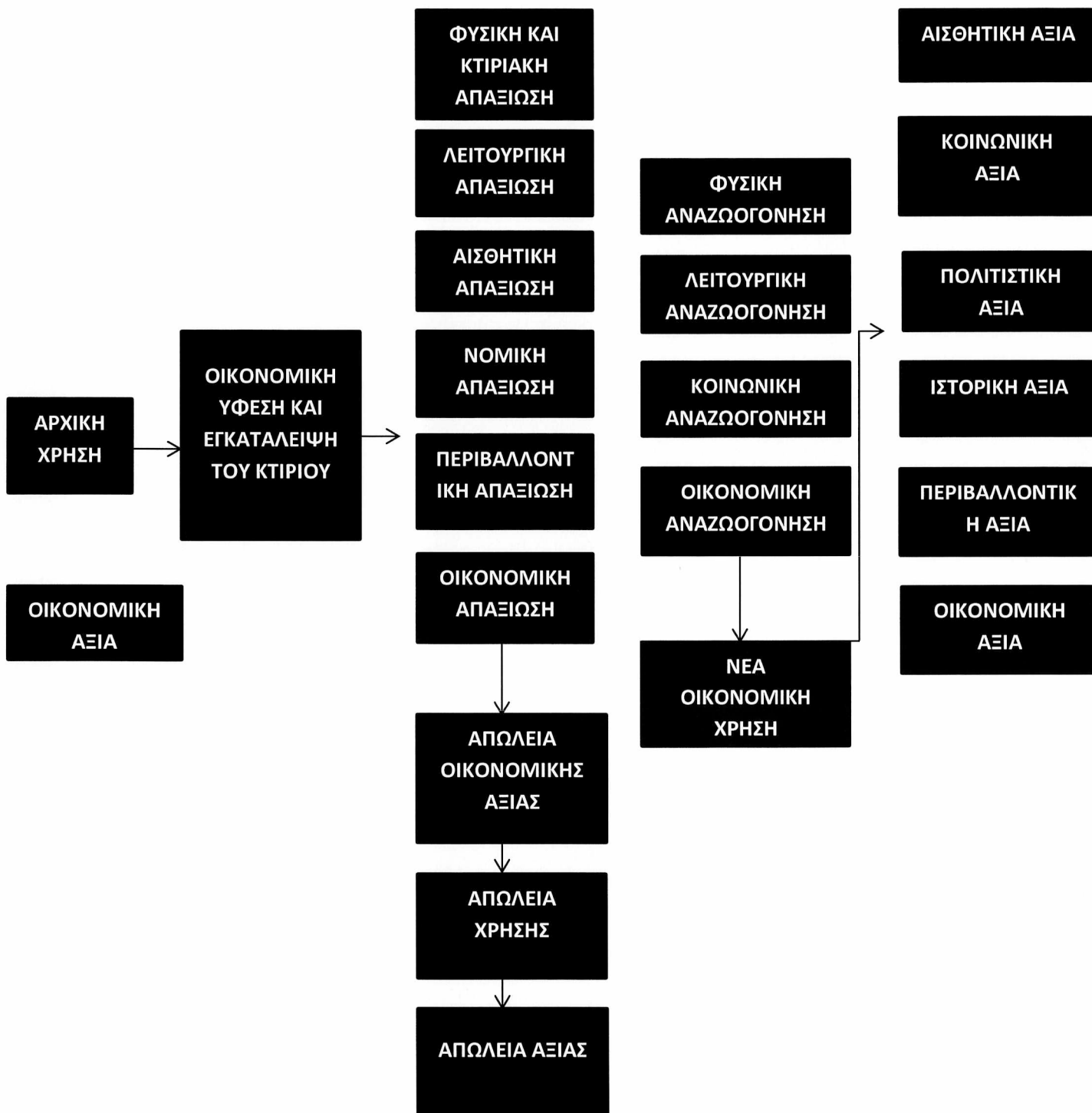
κοινωνικών ανισοτήτων και κοινωνικών αποκλεισμών παράλληλα με την εξάλειψη των προβλημάτων τα οποία δημιουργούνται από τις εγκαταλελειμμένες εκτάσεις που αναφέρθηκαν παραπάνω. Ειδικότερα σε πόλεις των οποίων η οικονομία βρίσκεται σε ύφεση, τα πολεοδομικά σχέδια και οι μελέτες αναζωογόνησης των περιοχών θα πρέπει να περιλαμβάνουν σχέδια επανάχρησης των εγκαταλελειμμένων βιομηχανιών. Οι νέες χρήσεις οι οποίες προτείνονται θα πρέπει να είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων. Ο στόχος των παρεμβάσεων στις περισσότερες μελέτες και προτάσεις επανάχρησης είναι η προσέλκυση οικονομικών δραστηριοτήτων κυρίως του τριτογενούς τομέα όπως είναι επιχειρηματικά κέντρα και κτίρια γραφείων, εμπορικών συγκροτημάτων, δημόσιων χώρων πρασίνου με χρήσεις ψυχαγωγίας, εμπορίου και αθλητισμού, εγκαταστάσεις ανώτατης εκπαίδευσης, έρευνας και συνεδριακών κέντρων, ξενοδοχειακών εγκαταστάσεων και κατοικίας. Παρόλα αυτά, θα πρέπει να επιχειρείται και η αναζωογόνηση του δευτερογενούς τομέα μέσα από εξειδικευμένες καθαρού τύπου βιομηχανικές μονάδες (TICCIH, 2010).

1.6.3 ΕΠΙΠΤΩΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΑΝΑΧΡΗΣΗΣ ΠΡΩΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ

Έτσι λοιπόν, η ανάγκη για επανάχρηση των βιομηχανικών κτιρίων αλλά και η συμβολή της στην αστική αναζωογόνηση υποβαθμισμένων περιοχών είναι πολύ μεγάλη. Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνονται οι επιπτώσεις πριν και μετά την επανάχρηση ενός βιομηχανικού κτιρίου στην περιοχή στην οποία βρίσκεται.

Διάγραμμα 2 : Επιπτώσεις επανάχρησης βιομηχανικών κτιρίων.

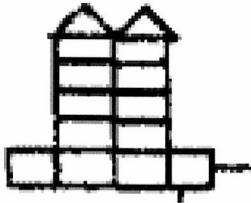
Στο παραπάνω διάγραμμα φαίνονται καθαρά οι επιπτώσεις ενός εγκαταλελειμμένου βιομηχανικού κτιρίου πριν και μετά την επανάχρησή του. Η απαξίωση του περιβάλλοντος, η λειτουργική απαξίωση και η εγκατάλειψη του κτιρίου παράλληλα με την αισθητική αλλά και την οικονομική απαξίωση είναι μερικές από τις επιπτώσεις ενός εγκαταλελειμμένου κτιριακού συγκροτήματος στην περιοχή στην οποία βρίσκεται. Η απόδοση νέας χρήσης στο κτίριο αυτό μπορεί να συμβάλει στην οικονομική, περιβαλλοντική, φυσική και περιβαλλοντική αναζωογόνηση της ευρύτερης περιοχής και γενικότερα της αστικής αναγέννησής της.

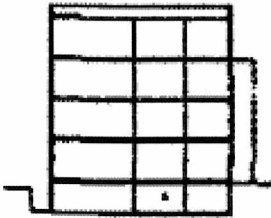

Παρόλα αυτά, η νέα οικονομική χρήση του κτιρίου ή των κτιρίων τα οποία μελετώνται, θα πρέπει να αντικείμενο διεξοδικής μελέτης και αποτέλεσμα πολλών παραγόντων έτσι ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι της αστικής αναγέννησης. Αρχικά θα πρέπει να γίνει η καταγραφή των κτιριακών εγκαταστάσεων, της ιστορίας, των τρόπων παραγωγής, των προηγούμενων χρήσεων και των μηχανών τα οποία υπάρχουν ή υπήρχαν στις κτιριακές εγκαταστάσεις. Με βάση τις αρχές και την μέθοδο της αστικής αναγέννησης την οποία περιγράψαμε σε προηγούμενο κεφάλαιο, θα πρέπει να γίνει ανάλυση και οριοθέτηση της περιοχής μελέτης. Στον πολεοδομικό σχεδιασμό δεν γίνεται η εξέταση ενός συγκεκριμένου κτιρίου αλλά αυτό εξετάζεται ως μέρος του συνόλου του οικιστικού δικτύου έτσι λοιπόν και οι προτάσεις οι οποίες δίνονται για νέες χρήσεις είναι κατευθυντήριες και η εξέταση του κάθε κτιρίου ξεχωριστά είναι αντικείμενο άλλων κλάδων όπως είναι ο αρχιτέκτονας ή οι ειδικοί στις αποκαταστάσεις κτιρίων (Αραβαντινός Α. 2007).

1.6.4 ΝΕΕΣ ΧΡΗΣΕΙΣ ΣΕ ΠΡΩΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΚΤΙΡΙΑ

Όσον αφορά τις προτεινόμενες χρήσεις, ένας πολύ σημαντικός παράγοντας ο οποίος καθορίζει και την νέα χρήση η οποία μπορεί να αποδοθεί σε ένα παλιό βιομηχανικό συγκρότημα είναι η μορφολογία του. Όλα τα βιομηχανικά κτίρια δεν έχουν την ίδια μορφολογία αλλά αυτή διαφέρει ανάλογα με την προϋπάρχουσα χρήση σε αυτά. Στον παρακάτω πίνακα μπορούμε να δούμε μια κατηγοριοποίηση των βιομηχανικών κτιρίων ανάλογα με το είδος τους και τους παράγοντες του κτιρίου οι οποίοι μπορούν να επηρεάσουν την επανάχρησή.

Πίνακας 2 : Κατηγοριοποίηση των βιομηχανικών κτιρίων ανάλογα με το είδος και τα χαρακτηριστικά τους

Είδος κτιρίου	Τυπική χρήση του κτιρίου	Χαρακτηριστικά	Παράγοντες οι οποίοι επηρεάζουν την επανάχρηση
<p>Μικρός ενιαίος χώρος</p> 	Παρεκκλήσι, Θυρωρείο, στάβλοι	Ενιαίος χώρος, ένας ή δύο ορόφοι και μέγεθος μέχρι 100 τ.μ.	Πλεονεκτήματα είναι πως ο χώρος έχει χαρακτήρα για εξειδικευμένη χρήση και μειονεκτήματα ο ανεπαρκής χώρος.
<p>Μεγάλος ενιαίος χώρος</p> 	Εργοστάσιο, μηχανοστάσιο, αποθήκη, αχυρώνας	Ενιαίος χώρος ενός ή δύο ορόφων με μεγάλη απόσταση του πατώματος από το ταβάνι, μεγέθους μεγαλύτερου από 100 τ.μ.	Πλεονεκτήματα είναι η ευελιξία στις χρήσεις οι οποίες μπορούν να του αποδοθούν και ευκολία στην μετακίνηση εμπορευμάτων στον χώρο. Μειονεκτήματα είναι η μεγάλες θερμοκρασίες οι οποίες αναπτύσσονται μέσα στο κτίριο και η δυσκολία κατακερματισμού του χώρου.
<p>Μικροί κατακερματισμένοι χώροι</p> 	Κατοικία, συγκρότημα κατοικιών,εργαστήρια, θέσεις πάρκινγκ	Κτίριο μέχρι τέσσερις ορόφους μέχρι 100 τ.μ. ο όροφος	Πλεονεκτήματα είναι ότι μπορεί να διαιρεθεί για μικρές μονάδες καταλυμάτων και μειονεκτήματα η μεταφορά αντικειμένων στους πάνω ορόφους όπως

			επίσης και η προσβασιμότητα σε αυτούς και ελεεινής πυροπροστασία
<p>Μεγάλοι κατακερματισμένοι χώροι</p> 	Εργοστάσια, μύλοι, αποθήκες	Πολλοί ορόφοι, μεγάλοι χώροι μέσα στους ορόφους και μέχρι 3.000 τ.μ. ο κάθε όροφος	<p>Πλεονεκτήματα είναι η ευελιξία των χρήσεων και η απόδοση πολλών χρήσεων στο κτιριακό συγκρότημα.</p> <p>Μειονεκτήματα η δυσκολία στον διαχωρισμό των χώρων, η προσβασιμότητα στους πάνω ορόφους, η ελλιπής πυροπροστασία και ο φωτισμός των κτιρίων από φυσικό φως</p>
<p>Συγκροτήματα μικρών και μεγάλων κτιρίων</p> 	Εκκλησίες, Νοσοκομεία, δημαρχεία, βιομηχανικές μονάδες, σχολεία	Μέχρι τέσσερις ορόφους με διαφορετική μορφολογία των κτιρίων του κτιριακού συγκροτήματος και διαφορές στα ύψη των ορόφων	<p>Πλεονεκτήματα είναι η ευελιξία των χρήσεων που μπορούν να αποδοθούν και η καλή επικοινωνία μεταξύ των κτιρίων και η απόδοση πολλών χρήσεων στο κτιριακό συγκρότημα.</p> <p>Μειονεκτήματα η πολυπλοκότητα της μορφολογίας των κτιρίων και μεταφορά</p>

			αντικειμένων στους πάνω ορόφους
--	--	--	------------------------------------

Πηγή : Eley P. & Worthington J. 1984

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στον παραπάνω πίνακα, η μορφολογία των βιομηχανικών κτιρίων είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας ο οποίος επηρεάζει την νέα χρήση η οποία μπορεί να αποδοθεί σε αυτά. Μέσω της ανάλυσης και της καταγραφής της βιομηχανικής κληρονομιάς της περιοχής η οποία μελετάτε, αναλύονται και οι μορφολογίες των κτιρίων και τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα των κτιρίων και δημιουργείται η κατάλληλη στρατηγική επανάχρησης.

Παρόλα αυτά, η μορφολογία των κτιρίων δεν είναι ο μόνος παράγοντας ο οποίος επηρεάζει την επανάχρηση. Το καθεστώς ιδιοκτησίας, η κατάσταση των κτιρίων και η θέση τους στον αστικό ιστό, οι φορείς διαχείρισης, η προσπελασιμότητα όπως επίσης και το οδικό δίκτυο στην περιοχή, το οικονομικό προφίλ της περιοχής αλλά και οι στόχοι του γενικότερου σχεδίου της αστικής αναγέννησης της ευρύτερης περιοχής είναι μερικοί από τους παράγοντες οι οποίοι μελετώνται. Επίσης, οι κατευθύνσεις του υπερκείμενου σχεδιασμού και η χρηματοδότηση του προγράμματος λαμβάνονται υπόψη για την πετυχημένη απόδοση νέων χρήσεων σε παλιές βιομηχανικές μονάδες (ΤΙCΣΙΗ, 2010).

1.7 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΑΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΟΥ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ : Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΓΛΑΣΚΩΒΗΣ

«Η λεπτομερής περιγραφή μιας επιτυχημένης περίπτωσης αστικής αναζωογόνησης και αστικής αναγέννησης μιας πόλης μπορεί να παίξει σημαντικό ρόλο στην κατανόηση των γενικότερων διαδικασιών αλλαγής των πόλεων» (E.E.T.A.A., 1994). Η πόλη της Γλασκώβης στην Σκωτία παρουσιάζει αρκετά κοινά χαρακτηριστικά με την περιοχή μελέτης της παρούσας εργασίας. Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια αναφορά στο πρόγραμμα αστικής αναγέννησης της πόλης της Γλασκώβης την δεκαετία του 1990 και στους παράγοντες επιτυχίας του προγράμματος.

Χάρτης 1 : Γεωγραφική θέση της Γλασκώβης

Πηγή : mapsof.net, Ιδία επεξεργασία

Η πόλη της Γλασκώβης είναι η μεγαλύτερη πόλη της Σκωτίας και βρίσκεται στην κεντροδυτική περιοχή της Χώρας. Η Σκωτία αποτελεί μέρος του Ηνωμένου Βασιλείου μαζί με την Αγγλία, την Ουαλία και την Β. Ιρλανδία. Η Γλασκώβη είναι η τρίτη μεγαλύτερη πόλη του Ηνωμένου Βασιλείου και διασχίζεται από τον ποταμό Clyde (www.mapsofworld.com). Ο πληθυσμός της πόλης της Γλασκώβης αυξάνεται σταδιακά έχοντας 578.000 κατοίκους τον 2001, 593.000 κατοίκους το 2011 και εκτιμώμενο πληθυσμό το 2014 περίπου 596.000 κατοίκους ( ).

Κάνοντας μια συνοπτική ιστορική αναδρομή, η πόλη της Γλασκώβης γνώρισε μεγάλη οικονομική ανάπτυξη μέσω της βιομηχανίας τον δέκατο όγδοο και δέκατο ένατο αιώνα. Ο κύριος τομέας ανάπτυξης της βιομηχανίας ήταν η κλωστοϋφαντουργία και η ναυπηγική. Το πλεονέκτημα της περιοχής ήταν τα τοπικά αποθέματα άνθρακα και σιδηρομεταλλεύματος παράλληλα με την εξειδικευμένη τεχνολογία και της γεωγραφικής της θέσης καθιστώντας την πόλη με το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας από όλες τις βιομηχανικές περιφέρειες της Μεγάλης Βρετανίας στις αρχές του εικοστού αιώνα. Η Γλασκώβη υπήρξε μια βιομηχανική πόλη παγκόσμιας σημασίας όπου εκτός από την ναυπηγική, την ναυτική μηχανική και την κατασκευή ατμομηχανών, ξεκίνησαν εκεί και νέες βιομηχανικές εφαρμογές όπως είναι η βιομηχανία ραπτομηχανών, τα μηχανικά οχήματα, η ειδικευμένη χαλυβουργία και η ολοκληρωμένη βιομηχανία. Παράλληλη ήταν και η εξάπλωση της πόλης όπου το 1801 ο πληθυσμός της ήταν 77.000 και με την μεγάλη βιομηχανική ανάπτυξη της έφτασε τους 300.000 το 1851 και 785.000 κατοίκους πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο (E.E.T.A.A., 1994).

Την μεγάλη βιομηχανική ανάπτυξη της πόλης όμως ακολούθησε η οικονομική παρακμή της. Η ύφεση μετά το 1918 και η κρίση της δεκαετίας του 1930 είχαν μεγάλες επιπτώσεις στην οικονομία της Γλασκώβης όπου οι πρώτες επιχειρήσεις οι οποίες επλήγησαν ήταν οι ευάλωτες βαριές βιομηχανίες. Το 1930 η ανεργία έφτασε το 30% και η παραγωγή έπεσε στο 7% της αιχμής της κάτι το οποίο είχε μεγάλες επιπτώσεις στην κοινωνία και οικονομία της περιοχής. Η παρακμή συνεχίστηκε και στις επόμενες δεκαετίες του 1960 και 1970 όπου στη μεταλλουργία σημειώθηκε δραματική πτώση της απασχόλησης και στην συνέχεια ακολούθησαν και οι υπόλοιποι κλάδοι της βιομηχανίας όπως είναι η υφαντουργεία και η ναυπηγική. Αποτέλεσμα της αποβιομηχάνισης ήταν

μια σειρά από κοινωνικά, οικονομικά και πολεοδομικά προβλήματα στην πόλη της Γλασκώβης (E.E.T.A.A., 1994).

Για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τα οποία δημιουργήθηκαν, οι τοπικές αρχές προχώρησαν σε ένα σχέδιο αστικής αναγέννησης της πόλης της Γλασκώβης, αλλάζοντας τελείως την εικόνα αλλά και την οικονομική βάση της πόλης. Οι στρατηγικές και οι κύριοι στόχοι του προγράμματος το οποίο εφαρμόστηκε ήταν η στρατηγική για την προστασία και ανάδειξη του ποταμού Clyde ο οποίος διασχίζει την πόλη παράλληλα με μια ολοκληρωμένη στρατηγική μεταφορών στην πόλη. Επίσης, ένας από τους πιο σημαντικούς στόχους ήταν η ανάπλαση και αναδιάρθρωση των βιομηχανικών περιοχών οι οποίες βρίσκονταν μέσα στον αστικό ιστό και παρέμεναν αναξιοποίητες μετά την οικονομική ύφεση της πόλης. Το πρόγραμμα για την αστική αναγέννηση της Γλασκώβης έγινε βασισμένο σε ευρεία δημόσια διαβούλευση. Μέσα από συμβουλευτικές και συμμετοχικές διαδικασίες, οι αρμόδιοι φορείς της πόλης της Γλασκώβης ανέπτυξαν το όραμα τους για την πόλη με βάση τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές ανάγκες της. Με βάση το όραμα το οποίο διατυπώθηκε αλλά και την δημόσια διαβούλευση, οι αρχές της πόλης προχώρησαν στην υλοποίηση ενός στρατηγικού σχεδίου για την αστική ανασυγκρότηση και αναβίωση του κέντρου της πόλης παράλληλα με την διαχείριση της ανάπτυξης στην περιφέρεια του. Το πρόγραμμα αυτό αποτελούσε μια διατομεακή και πολυδιάστατη εδαφική προσέγγιση με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης όπου ο ποταμός Clyde αποτελούσε την πρώτη προτεραιότητα του σχεδίου. Οι υπόλοιποι στόχοι, αλλά και αυτοί εξίσου σημαντικοί, ήταν η αστική ανασυγκρότηση της περιοχής, η αντιμετώπιση των κοινωνικών ανισοτήτων οι οποίες έγιναν πολύ έντονες μετά την οικονομική ύφεση την οποία υπέστη η περιοχή, η ανάπτυξη του κέντρου της πόλης και αξιοποίηση των εδαφικών πλεονεκτημάτων τα οποία εντοπίστηκαν στην περιοχή αυτή (Σωτηριάδου Β., 2005). Οι προτάσεις του παραπάνω προγράμματος έγιναν βασιζόμενες σε μια λεπτομερή ανάλυση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών δεδομένων της περιοχής αλλά και στο πως αυτά συνδέονται και τους λόγους οι οποίοι οδήγησαν στην ύφεση και απαξίωση της περιοχής. Το πρόγραμμα στηριζόταν στην καινοτομία, στην ενδογενή ανάπτυξη σαν εργαλείο αλλαγής και στην πολυλειτουργικότητα με βάση την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής (Σωτηριάδου Β., 2005).

Οι δράσεις για την Γλασκώβη ήταν στραμμένες κυρίως στην προώθηση του τουρισμού παράλληλα με την αστική αναγέννηση της περιοχής. Έτσι λοιπόν πάρθηκαν μέτρα για την αξιοποίηση και ενσωμάτωση των υποβαθμισμένων αστικών περιοχών στο συνολικό οικιστικό δίκτυο, αντιμετώπιση των προβλημάτων των μακροχρόνια ανέργων, προώθηση των νέων τεχνολογιών και των μικρών και μεγάλων επιχειρήσεων, της δια βίου μάθησης μέσω της δημιουργίας του «Κέντρου της Πόλης και της Επιστήμης» (City Science Facility) και του «Κέντρου Λογισμικού της Γλασκώβης» σε κεντρική και υποβαθμισμένη γειτονιά της πόλης με στόχο την προσέλκυση και συγκράτηση ανθρώπινου δυναμικού υψηλής ποιότητας αλλά ολοκληρωμένα οικονομικά και οικολογικά συστήματα για αντιμετώπιση της ρύπανσης και αναβάθμιση των περιβαλλοντικών πόρων (Σωτηριάδου Β., 2005). Τα παραπάνω έγιναν παράλληλα με μια διαφημιστική καμπάνια η οποία είχε ως στόχο την αλλαγή της εικόνας της πόλης. Το χαρακτηριστικό της διαφημιστικής καμπάνιας ήταν το σύνθημα «Η Γλασκώβη χαμογελά καλύτερα» το οποίο αποτελούσε και σύμβολο της αλλαγής της πόλης. Το πρόγραμμα υλοποιήθηκε με την συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα παράλληλα με δημόσια διαβούλευση αλλά και συνεχής παρακολούθηση της κατάστασης του προγράμματος (E.E.T.A.A.,1994).

Συμπερασματικά μπορούμε να αναφέρουμε πως η περίπτωση της Γλασκώβης αποτελεί ένα από τα πιο πετυχημένα παραδείγματα αστικής αναγέννησης πόλης του εξωτερικού. Έχοντας ως κύριο άξονα της στρατηγικής τις εναλλακτικές μορφές τουρισμού και στον τριτογενή τομέα, η Γλασκώβη κατάφερε να ξεπεράσει τις αρνητικές επιπτώσεις της αποβιομηχάνισής της και να τις χρησιμοποιήσει ως συγκριτικό πλεονέκτημα καθιστώντας την σήμερα μια από τις πιο ανεπτυγμένες πόλεις του Ηνωμένου Βασιλείου.

2. ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ : ΑΝΑΛΥΣΗ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

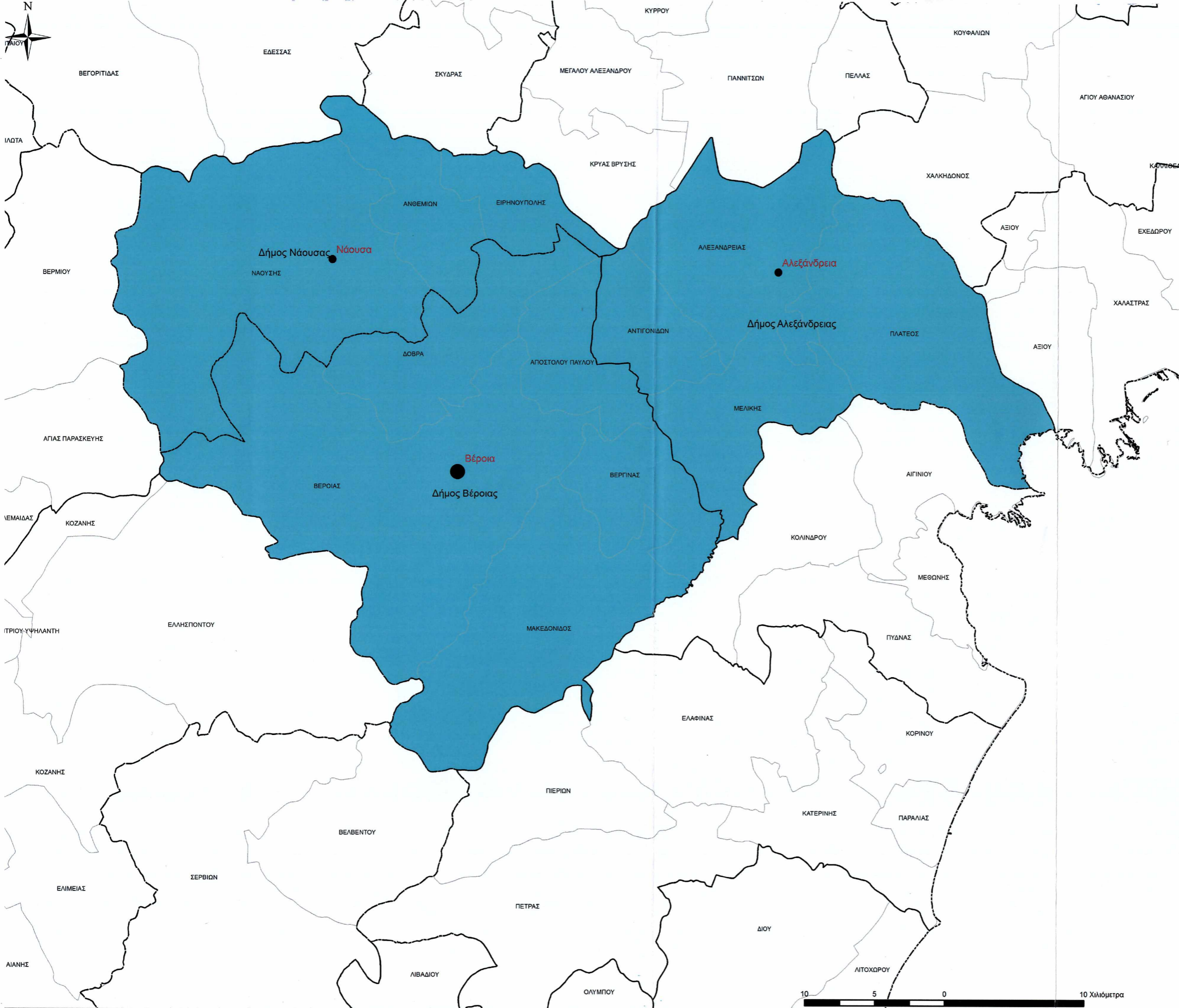
2.1 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

Η πόλη της Νάουσας είναι χτισμένη στους πρόποδες του Βερμίου, στην ανατολική πλευρά του. Αποτελεί μια ημιορεινή περιοχή με έντονο ανάγλυφο και πλούσια χλωρίδα και πανίδα. Στο δυτικό και βορειοδυτικό τμήμα της περιοχής κυριαρχεί το όρος Βέρμιο ενώ ανατολικά και νοτιοανατολικά εκτείνεται ο κάμπος της Ημαθίας και της Κεντρικής Μακεδονίας μέχρι την Θεσσαλονίκη. Εκτείνεται σε μέση απόσταση 91 χιλιόμετρα οδικός από την Θεσσαλονίκη και 540 χιλιόμετρα από την Αθήνα και συνδέεται με σιδηροδρομική γραμμή με τη Θεσσαλονίκη και τη Βέροια. Στο δυτικό τμήμα και στις ορεινές περιοχές του Δήμου η κυρίαρχη χρήση είναι τα δασικά και φυσικά οικοσυστήματα και σε μικρότερο ποσοστό η γεωργική γη. Στο ανατολικό τμήμα όπου συναντώνται τα πιο πεδινά τμήματα κυρίαρχη χρήση είναι γεωργική. Επιπλέον, την περιοχή την διασχίζει και ο ποταμός της Αράπιτσας ο οποίος έχει τις πηγές του στο άλσος του Αγίου Νικολάου και συνεχίζει διασχίζοντας την πόλη της Νάουσας προς τα πεδινά τμήματα του νομού όπου διακλαδώνεται σε πολλούς παραποτάμους.

2.2 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΥΠΑΓΩΓΗ

Η πόλη της Νάουσας υπάγεται διοικητικά στον Δήμο Νάουσας ο οποίος υπάγεται στον Νομό Ημαθίας. Σύμφωνα με τον Ν.3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης», ο οποίος ισχύει μέχρι σήμερα, ο Δήμος πλέον περιλαμβάνει τους Καποδιστριακούς Δήμους Νάουσας (Δημοτικά Διαμερίσματα Αρκοχωρίου, Γιαννακοχωρίου, Ροδοχωρίου, Στενημάχου και Νάουσας), Ανθεμίων (Δημοτικά Διαμερίσματα Κοπανού, Επισκοπής, Λευκαδίων, Μαρίνας, Μονοσπίτων και Χαρίεσσας) και Ειρηνούπολης (Δημοτικά διαμερίσματα Αγγελοχωρίου, Ζερβοχωρίου και Πολυπλάτανου) οι οποίοι έχουν καταργηθεί (www.naousa.gr).

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Διοικητικά Όρια

- Όρια Περιφερειακής Ενότητας Ημαθίας
- Όρια Καλλικρατικών Δήμων
- Όρια Καποδιστριακών Δήμων

Αστικά Κέντρα

- Πρωτεύουσα Περιφερειακής Ενότητας
- Πρωτεύουσες Καλλικρατικών Δήμων

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
 ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
 ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
 ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ
 ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΣΑΠΟΥΝΑΚΗΣ Α.
 ΦΟΙΤΗΤΗΣ : ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ
 ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :
 ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ
 ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ
 ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ
 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ,
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

2 ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ :
 ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΑ ΟΡΙΑ
 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ
 ΗΜΑΘΙΑΣ

Πηγές :
www.geodata.gov.gr, Δήμος Νάουσας

Κλίμακα Χάρτη : 1:250.000

Βόλος, Απρίλιος 2015

Από άποψη χωροταξικής οργάνωσης, ο Δήμος Νάουσας αποτελεί κέντρο 3ου επιπέδου σύμφωνα με το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης. Όσον αφορά την οργάνωση του οικιστικού δικτύου, η πόλη της Νάουσας αποτελεί έδρα του Δήμου και είναι εξαρτημένο κέντρο 4ου επιπέδου το οποίο χαρακτηρίζεται ως κέντρο τοπικής ανάπτυξης και λειτουργεί συμπληρωματικά με τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα όπως είναι η Βέροια και η Θεσσαλονίκη.

Ο Νομός Ημαθίας υπάγεται διοικητικά στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Όσον αφορά τους όμορους Νομούς, στα βόρεια συνορεύει με τον Νομό Πέλλας, στα Νότια και Νοτιοανατολικά με τον Νομό Πιερίας, στα δυτικά με τον Νομό Κοζάνης και ανατολικά με τον Νομό Θεσσαλονίκης.

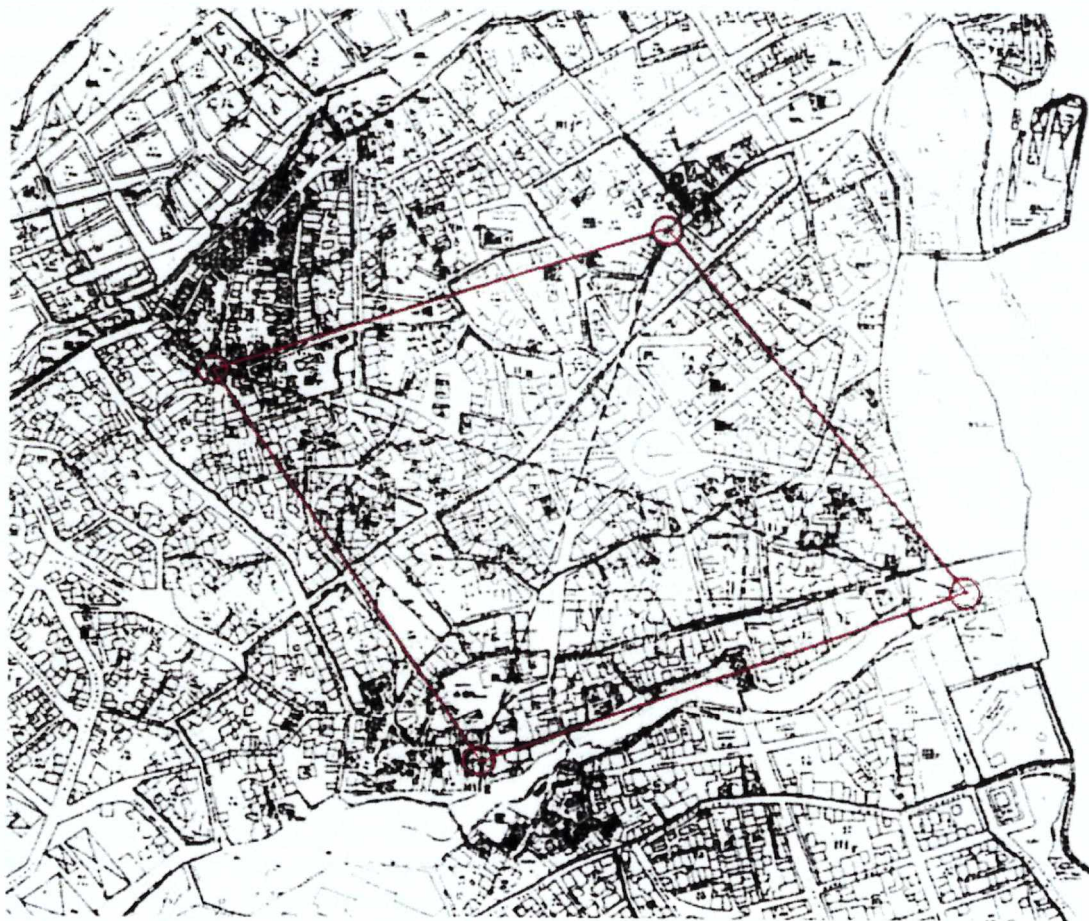
2.3 ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Η πόλη της Νάουσας είναι χτισμένη στις αρχές του 15ου αιώνα. Σύμφωνα με όσα έχουν γραφτεί για την ίδρυση της πόλης, χαρακτηριστικός από πολεοδομική άποψη είναι ο τρόπος με τον οποίο κτίστηκε. Σύμφωνα με μελέτη του Α. Λαγόπουλου για τη διαδικασία η οποία οδήγησε στην τελική μορφή του κτισμένου χώρου της περιοχής μελέτης αλλά και γενικότερα πολλών οικισμών της Ελλάδας, μια από τις διαδικασίες οι οποίες επιτελέστηκαν για το χτίσιμο της Νάουσας είναι η θρησκευτική τελετή ίδρυσης, κατά την οποία σημαδεύονται συμβολικά κρίσιμα σημεία της περιοχής και οργανώνονται σε μια συμβολική γεωμετρία. Σύμφωνα πάντα με την παραπάνω μελέτη, «στην παραδοσιακή Ελλάδα, ο χώρος δεν παράγεται μόνο μέσα από τεχνικές διαδικασίες, αλλά είναι εμφαντικά ένας θρησκευτικός τόπος, ένας τόπος με βαθύ νόημα, συμβολισμό. Όπως παράγεται τεχνικά, έτσι παράγεται και θρησκευτικά, υπάρχει, δηλαδή, μια θρησκευτική τελετή ίδρυσής του, η οποία σημαδεύει τα συμβολικά κρίσιμα σημεία του χώρου ως τόπου, σημεία οργανωμένα σε μια συμβολική γεωμετρία.»(Λαγόπουλος Α. 2000). Έτσι η πόλη της Νάουσας είναι κτισμένη με περίζωση με φυσικά ορόσημα το οποίο επεξηγείται παρακάτω. Στις αρχές του 15^{ου} αιώνα, ο στρατηγός του Σουλτάν Μουράτ, Εβρενός, παραχώρησε γη στους γηγενείς κατοίκους της περιοχής στις όχθες της Αράπιτσας για να κτίσουν τα σπίτια τους. Μάλιστα, σύμφωνα με την παράδοση, λέγεται πως η γη η οποία τους παραχώρησε ήταν ίση με το δέρμα ενός βουβαλιού κομένο σε πολύ μικρές λωρίδες. Ο στρατηγός Εβρενός

οριοθέτησε την περιοχή όπου θα κτιζόταν η μελλοντική πόλη της Νάουσας καρτώνοντας τέσσερις πασσάλους από ξύλο πλατάνου με τέτοιο τρόπο ώστε να μπορούσε να περιβληθεί το κομμένο δέρμα του βουβαλιού. Οι τέσσερις αυτοί πλάτανοι από τους οποίους οι δύο διασώζονται μέχρι και σήμερα, ήταν προσανατολισμένοι προς τα τέσσερα σημεία του ορίζοντα και όπως φαίνεται στον παρακάτω χάρτη, ανάμεσα τους σχηματίζεται ένας σταυρός του οποίου το κάθε σκέλος τέμνεται σε δύο ίσους περίπου βραχίονες. Η παραπάνω διαδικασία αποτελεί την θρησκευτική τελετή ίδρυσης της περίωσης με φυσικά ορόσημα. Ανάμεσα στους πλάτανους αυτούς και ξεκινώντας από δυτικό τμήμα της περιοχής, ξεκίνησε και αναπτύχθηκε η πόλη της Νάουσας (Στουγιαννάκης Ε., 1976, Λαγόπουλος Α., 2000).

Εικόνα 1: Θέσεις των τεσσάρων πλατάνων στην πόλη της Νάουσας

Πηγή : Λαγόπουλος Α. 2000

Στη συνέχεια, λόγω των μικρών φορολογικών επιβαρύνσεων και της ειδικής μεταχείρισης την οποία είχε η περιοχή, η πόλη γνώρισε ραγδαία ανάπτυξη τον 18ο αιώνα μέσω της υφαντουργίας, της παραγωγής κρασιού και του εμπορίου. Η μεγάλη αυτή ανάπτυξη τράβηξε τα βλέμματα των Τούρκων όπου το 1804 ο Αλή Πασάς λεηλάτησε και κατέλαβε την πόλη. Στην συνέχεια, το 1822 οι κάτοικοι της περιοχής κάνουν επανάσταση κατά των Τούρκων κατά την οποία η πόλη λεηλατήθηκε και καταστράφηκε ολοσχερώς. Αξιοσημείωτο μάλιστα είναι πως τα γυναικόπαιδα, για να μην πιαστούν από τους Τούρκους, προτίμησαν να πέσουν από τον καταρράκτη της Αράπιτσας στον σημερινό χώρο θυσίας. Για αυτούς τους απελευθερωτικούς αγώνες και την πράξη ηρωισμού των γυναικών, η Νάουσα ανακηρύχθηκε ηρωική πόλη το 1955 (Στουγιαννάκης Ε., 1976).

Η καταστροφή της πόλης υπήρξε παράγοντας οικονομικής ύφεσης. Παρόλα αυτά η πόλη ξαναγνώρισε μεγάλη οικονομική άνθιση στο β' μισό του 19ου αιώνα. Στην περιοχή δημιουργήθηκαν μεγάλα εργοστάσια κλωστοϋφαντουργίας, νηματουργίας και κλωστήρια καθιστώντας την Νάουσα ένα από τα μεγαλύτερα παραγωγικά κέντρα της Μακεδονίας μαζί με την Βέροια και την Έδεσσα, με εξαγωγές σε όλη την Ευρώπη (Στουγιαννάκης Ε., 1976, Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999).

Η Νάουσα απελευθερώθηκε στις 17 Οκτωβρίου 1912 κατά την διάρκεια του Α΄ Βαλκανικού πολέμου. Από το 1950 και μετά παρατηρούμε ανανέωση και εκσυγχρονισμό των εργοστασίων κλωστοϋφαντουργίας κάτι το οποίο ξανάφερε μεγάλη ακμή στην πόλη μέχρι και τα τελευταία χρόνια όπου τα περισσότερα εργοστάσια, που ήταν και ο κύριος παραγωγικός τομέας της περιοχής, είτε έκλεισαν είτε μεταφέρθηκαν σε χώρες με φθηνότερο εργατικό δυναμικό και πρώτες ύλες (, Στουγιαννάκης Ε., 1976).

2.4 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζεται η καταγραφή και ανάλυση της βιομηχανικής κληρονομιάς της Νάουσας από τα μέσα περίπου του 18^{ου} αιώνα μέχρι και το τέλος του 20^{ου}. Αρχικά θα γίνει μια ιστορική αναδρομή στις συνθήκες οι οποίες οδήγησαν στην βιομηχανική ανάπτυξη της περιοχής αλλά και στην γενική εικόνα της στην Μακεδονία

και τα Βαλκάνια, και στην συνέχεια καταγραφή του βιομηχανικού δυναμικού και της ιστορίας της ανάπτυξης της βιομηχανίας στην Νάουσα.

Η ανάπτυξη της βιομηχανίας στην ευρύτερη περιοχή των Βαλκανίων έγινε στα μέσα του 18^{ου} αιώνα ως αποτέλεσμα κυρίως της βιομηχανικής επανάστασης στην Ευρώπη. Επιπλέον, οι ιδέες για εξευρωπαϊσμό της οθωμανικής αυτοκρατορίας μετά το 1830 οι οποίες μάλιστα επεκτείνονταν και στην κουλτούρα και την οικονομία της και ιδιαίτερα στην ανάπτυξη των ευρωπαϊκών μοντέλων βιομηχανικής παραγωγής, ήταν ένας σημαντικός παράγοντας ο οποίος οδήγησε στην βιομηχανική ανάπτυξη της Μακεδονίας και των Βαλκανίων. Φυσικά, οι παραδοσιακές μορφές χειροτεχνίας προϋπήρχαν αλλά ήταν κυρίως μεμονωμένες, διασκορπισμένες και μικρές σε μέγεθος. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Α. Οικονόμου (Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999) «*Η εδραίωση καπιταλιστικών σχέσεων στη βιομηχανική παραγωγή πραγματοποιήθηκε με την υποταγή και τη συνένωση πολλών χειροτεχνιών υπό τη διεύθυνση ενός ή περισσοτέρων κεφαλαιούχων επιχειρηματιών, οργανωτών διασκορπισμένης και συγκεντρωμένης βιοτεχνίας, με άμεση σχέση με την παραγωγική διαδικασία και τη δημιουργία μεγάλων κεφαλαίων από την εμπορική δραστηριότητα έτοιμων ή μισοέτοιμων υφαντουργικών προϊόντων και ρούχων.*» (Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999).

Η ιστορία της Νάουσας είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με τις βιομηχανίες της. Οι βιομηχανίες αυτές δεν ήταν απλά ένας μοχλός ανάπτυξης της οικονομίας της περιοχής, αλλά από ένα σημείο και μετά διείσδυσαν και διαμόρφωσαν τα πολιτιστικά στοιχεία της περιοχής. Επίσης, η βιομηχανική αρχιτεκτονική επέδρασε στη μορφή και την λειτουργία των αστικών κτιρίων της Νάουσας. Αυτό μπορούμε να το παρατηρήσουμε σε πάρα πολλά σημεία της πόλης, από τα διατηρητέα κτίρια της μέχρι τους μύλους και τις βιομηχανίες της.

Η ανάπτυξη της βιομηχανίας στο Ανατολικό Βέρμιο έχει τις ρίζες της τον 18^ο αιώνα όπου στην περιοχή εξασκούνταν η υφαντική, η κλωστική και άλλα είδη χειροτεχνίας. Σύμφωνα με τον Αλέξανδρο Οικονόμου, αρχιτέκτονα πολεοδόμο και ιστορικό ερευνητή της Νάουσας, ως τα τέλη του 18ου αιώνα στην περιοχή υπήρχαν πάνω από 10.000 αργαλειοί και σταδιακά άρχισε να γίνεται εκμετάλλευση των πολλών νερών της περιοχής με την λειτουργία μικρών εργαστηρίων μεταξουργίας. Το 1874-1875

δημιουργείται το πρώτο μεγάλο βαμβακοκλωστήριο στην Νάουσα όπως επίσης και μια σειρά μεγάλων βιομηχανικών μονάδων σε γειτονικές πόλεις, για παράδειγμα στην Έδεσσα. Οι μεγάλες αυτές επενδύσεις έγιναν κυρίως από πλούσιους Έλληνες της διασποράς οι περισσότεροι από τους οποίους είχαν εμπορικούς οίκους στο εξωτερικό. Έτσι, χρησιμοποιώντας ευρωπαϊκά μηχανήματα από δεύτερο χέρι και καλή και φθηνή πρώτη ύλη, παράγουν προϊόντα συναγωνίσιμα με τα ευρωπαϊκά και γίνονται οι κύριοι προμηθευτές στα Βαλκάνια (Αλβανία, Βοσνία, Κροατία)(Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999).

Ξεκινώντας μια σύντομη καταγραφή των βιομηχανικών εγκαταστάσεων οι οποίες υπάρχουν μέσα στην πόλη της Νάουσας, παρατηρούμε πως η βιομηχανική δραστηριότητα στην περιοχή, ιδιαίτερα στους κλάδους της βαμβακουργίας και της νηματουργίας, ήταν πολύ μεγάλη. Η πρώτη μεγάλη βιομηχανία νηματουργίας στην Νάουσα, όπως αναφέρεται και στην παραπάνω παράγραφο, ήταν η εταιρεία Λόγγου, Κύρτση και Τουρπάλη η οποία ιδρύθηκε το 1874-1875. Η εταιρεία ξεκίνησε αγοράζοντας μηχανήματα από δεύτερο χέρι και αρχίζοντας με 700 ατράκτους, φτάνει το 1903 να έχει 7.000 ατράκτους. Όπως μπορούμε να συμπεράνουμε από τα παραπάνω, έγιναν μεγάλες προσθήκες και αλλαγές στην αρχική κατάσταση των κτιρίων, ένα μέρος του οποίου μάλιστα καταστράφηκε από πυρκαγιά το 1936. Αναλυτικότερα θα γίνει περιγραφή των κτιρίων των εργοστασίων τόσο ως προς τα εξωτερικά χαρακτηριστικά όσο και από άποψη περιεχομένου στο στάδιο της καταγραφής του πολιτιστικού αποθέματος της πόλης της Νάουσας.

Συνεχίζοντας την καταγραφή, η δεύτερη μεγάλη βιομηχανία ήταν το βαμβακοκλωστήριο Μπίλη και Τσίτση το οποίο δημιουργήθηκε ο 1891 το οποίο μάλιστα ήταν αποτέλεσμα της βελτίωσης των μεταφορικών υποδομών και ειδικότερα της σιδηροδρομικής σύνδεσης της Θεσσαλονίκης με πόλεις του εξωτερικού και του εσωτερικού. Το βαμβακοκλωστήριο είχε ως κινητήρια δύναμη τον καταρράκτη της Αράπιτσας και απασχολούσε 4.800 ατράκτους. Συνέχισε να λειτουργεί ως το 1949 που κήκε κατά τον εμφύλιο πόλεμο και στην συνέχεια ξαναχτίστηκε στις αρχές της δεκαετίας του '50 αλλά σύντομα πάλι διέκοψε οριστικά την λειτουργία του.

Το τρίτο μεγάλο βαμβακοκλωστήριο της Νάουσας αρχίζει να λειτουργεί το 1903. Το βαμβακοκλωστήριο αυτό ξεκίνησε με 3.200 ατράκτους οι οποίοι αργότερα έφτασαν τους 5.000. Η εταιρία αυτή αλλάζοντας πολλούς ιδιοκτήτες, αργότερα ονομάστηκε ΕΣΤΙΑ Α.Ε. και μετά την διάλυση της, ονομάζεται «ΥΦΕΝ Ο.Ε.» η οποία δούλεψε ως το 1985 όταν κύρηξε πτώχευση και ανέστειλε τις εργασίες της.

Το 1897 ιδρύεται η εταιρεία «Μπίλη, Τσίτση και Λαπαβίτσα» και τα κτίρια του νέου αυτού βαμβακοκλωστηρίου είναι έτοιμα το 1910. Παρόλα'υτα λόγω προβλημάτων και προστριβών μεταξύ των συνέταιρων η εταιρεία δεν λειτουργεί μέχρι το τέλος του Ά Παγκοσμίου Πολέμου όταν αγοράζεται από την εταιρεία «Γρ. Τσίτση και Σία». Η εταιρεία απασχολούσε 130 εργαζόμενους και παρήγαγε 200.000 οκάδες νήμα τον χρόνο.

Η πέμπτη μεγάλη βιομηχανία η οποία ιδρύθηκε το 1912 ήταν η «Εταιρεία Χατζηλάζαρος, Αγγελάκης και Σία» η οποία ονομάστηκε αργότερα σε «ΕΡΙΑ». Ήταν εργοστάσιο κατεργασίας μαλλιού προβάτων και δημιουργίας μάλλινου υφάσματος κυρίως για τις ανάγκες αρχικά του τουρκικού και αργότερα του ελληνικού στρατού. Είχε στο δυναμικό του 1.080 ατράκτους και απασχολούσε 150 άτομα. Η εταιρεία συνεχίζει την λειτουργία της ως το 1938 όταν διακόπτει οριστικά την λειτουργία της. Οι εγκαταστάσεις του εργοστασίου καταστρέφονται το 1949 κατά την διάρκεια του εμφυλίου πολέμου.

Τέλος, μια μικρότερη εριοβιομηχανία με όνομα «Εταιρεία Λαναρά και Πεχλιβάνου» ιδρύεται το 1909 με 75 εργαζόμενους και κινητήρια δύναμη 75 ίππους. Η μικρότερη αυτή βιομηχανία ήταν παραπλήσια με την προηγούμενη βιομηχανική μονάδα «ΕΡΙΑ» την οποία αναφέραμε παραπάνω (Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999).

Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται συνοπτικά οι μεγάλες βιομηχανικές μονάδες οι οποίες ιδρύθηκαν στην Νάουσα στις αρχές του 20ου αιώνα.

Πίνακας 3 : Μεγάλες βιομηχανικές μονάδες στην πόλη της Νάουσας στα τέλη του 19^{ου} αιώνα

Εταιρείες	Έτος Ιδρύσεως	Ιπποδύναμη	Άτρακτοι	Εργαζόμενοι	Ετήσια Παραγωγή	Αξία Παραγωγής
Κλωστήρια Λόγγου- Κύρτση- Τουρπάλη	1875 (1902)	270	700 7.000	270	90-100.000 πακέτα νήμα	50.000 λίρες
Κλωστήρια Μπίλη- Τσίτση	1891	200	4.800	160	50-70.000 πακέτα νήμα	30-35.000 λίρες
Κλωστήρια Γκούτας- Καράτζια	1890 (1903)	200	3.200 5.000	160	50.000 πακέτα νήμα	25.000 λίρες
Κλωστήρια Γρηγόριος Τσίτσης και ΣΙΑ	1895 (1911)	220		130	200.000 οκάδες νήμα	
Υφαντήρια Χατζηλαζάρου και ΣΙΑ	1907	300	1.080	150 (200)	180.000 μ. Υφασμα 1,4 μ.φ.	35-45.000 λίρες
Υφαντήρια Λαναρά και Πεχλιβάνου	1910	75		75	90.000 μ. Υφασμα 0,33 μ.φ.	8-9.000 λίρες

Πηγή : Στουγιαννάκης Ε., 1976

Εκτός όμως από τις μεγάλες βιομηχανίες οι οποίες αναφέρθηκαν παραπάνω, παρατηρούμε μια γενικότερη στροφή των κατοίκων της πόλης προς την νηματουργία και υφαντουργία. Οι μικρότερες βιομηχανίες όπως επίσης και η οικιακή επεξεργασία μαλλιού κατείχαν και αυτές ένα σημαντικό ποσοστό σε σχέση με την συνολική παραγωγή της πόλης. Οι βιομηχανίες αυτές ήταν εγκατεστημένες τις περισσότερες φορές στις όχθες του ποταμού και με την λειτουργία μύλων χρησιμοποιούσαν την ενέργεια της Αράπιτσας ως κινητήρια δύναμη για παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας. Μάλιστα, τέσσερις από τις παραπάνω μικρότερες βιομηχανίες διασώζονται μέχρι σήμερα και είναι χαρακτηρισμένες ως ιστορικά διατηρητέα μνημεία. Αυτές είναι ο Υδρόμυλος Χατζηνώτα, ο Υδρόμυλος Ράιου, το Σησαμοτριβείο Μάκη και ο Μύλος Ματθαίου (ΦΕΚ 1305/Β/1999, ΦΕΚ 655/Β/1984).

Μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου και την παρακμή των περισσότερων προαναφερθεισών βιομηχανιών, παρατηρούμε ότι αρχίζουν να ιδρύονται νέες βιομηχανικές μονάδες τις περισσότερες φορές πάνω στις παλιές και οι περισσότερες από τις οποίες σώζονται μέχρι και σήμερα. Από αυτές οι μεγαλύτερες και πιο αξιοσημείωτες είναι η «Εταιρεία Λαναρά – Γκούτα και Σια» η οποία ιδρύθηκε το 1921 και αργότερα ονομάστηκε ως ΒΕΤΛΑΝΣ τα συγκροτήματα της οποίας σώζονται μέχρι σήμερα, η «Εταιρεία Λαναρά – Κύρτση και Σια» η οποία ιδρύθηκε το 1922 και αργότερα ονομάστηκε ως ΠΕΛΛΑ και τα συγκροτήματα της διασώζονται, η «Εταιρεία Πενιέ των αδερφών Λαναρά» η οποία ιδρύθηκε το 1928 για την κατασκευή μάλλινων νημάτων υψηλής ποιότητας και τέλος η «Εταιρεία Ε. Κόκκινου –Τουρπάλη – Πλατσούκα» γνωστή ως σχοινοποιεϊόν για την παραγωγή σχοινιών και σπάγκων η οποία ιδρύθηκε το 1929 (Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999).

2.5 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Συνεχίζοντας με την ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης της περιοχής μελέτης, μια συνοπτική εικόνα του πληθυσμού του Δήμου Νάουσας μπορούμε να δούμε στον παρακάτω πίνακα όπου φαίνονται οι μεταβολές του πληθυσμού σύμφωνα με τις απογραφές του 2001 και του 2011.

Πίνακας 4 : Απογραφές πληθυσμού των Καλλικρατικών Δήμων του Νομού Ημαθίας για τα έτη 2001 και 2011

Έτος απογραφής	Νάουσα	Βέροια	Αλεξάνδρεια	Νομός Ημαθίας	Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας	Επίπεδο Χώρας
2001	34.441	65.968	43.209	143.618	1.871.952	10.964.020
2011	32.470	66.630	41.610	140.710	1.874.590	10.787.690
Μεταβολή	-1.971	662	-1.599	-2.908	2.638	-176.330
Ποσοστιαία μεταβολή	-5,72 %	1,00 %	-3,70 %	-2,02 %	0,14 %	-1,161 %

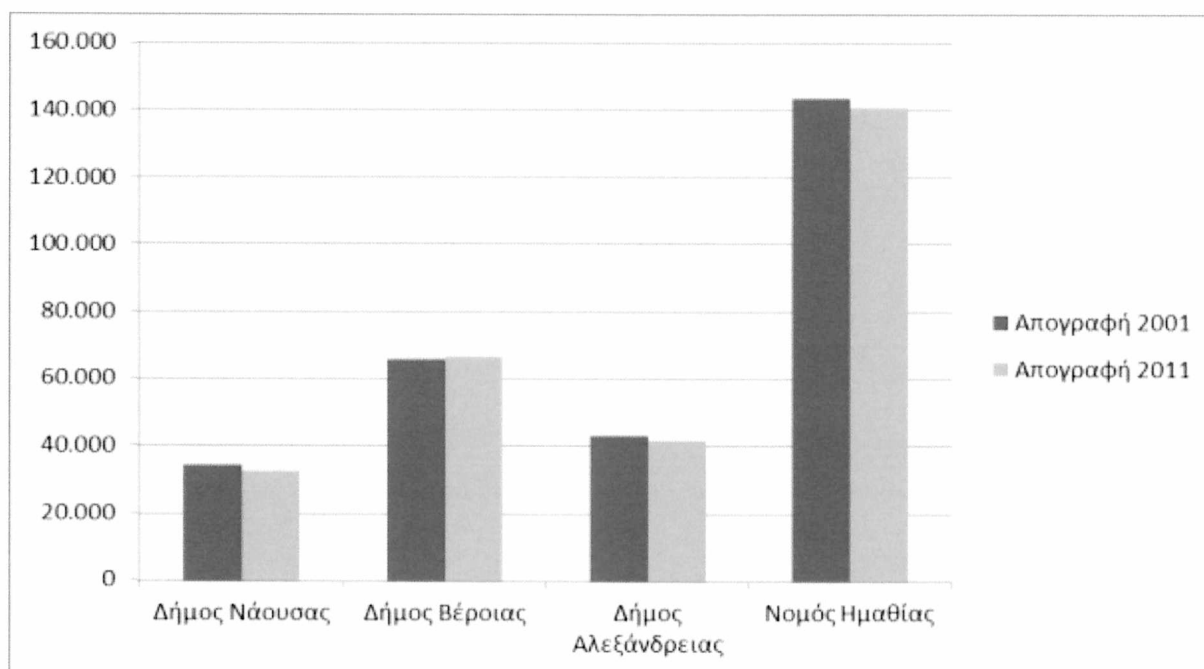
Πηγή : Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Νάουσας

Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα, ξεκινώντας από τον πληθυσμό σε επίπεδο χώρας υπάρχει μείωση του πληθυσμού της Ελλάδας κατά 1,161% σύμφωνα με τις απογραφές του 2001 και 2011. Παρόλα αυτά, στο διάστημα αυτό, η Περιφέρεια

Κεντρικής Μακεδονίας παρουσιάζει μια μικρή αύξηση. Όσον αφορά τώρα τον Νομό Ημαθίας, αυτός παρουσιάζει μια μείωση του πληθυσμού του της τάξεως του 2% και από τους τρεις Δήμους οι οποίοι συνθέτουν τον Νομό Ημαθίας, ο Δήμος Νάουσας είναι αυτός ο οποίος παρουσιάζει την μεγαλύτερη μείωση πληθυσμού, όπως φαίνεται και στο παραπάνω διάγραμμα ενώ ο Δήμος Βέροιας είναι ο μόνος ο οποίος παρουσιάζει μικρή αύξηση. Τέλος, το δημοτικό διαμέρισμα της Νάουσας έχει τον μικρότερο πληθυσμό από τους τρεις Δήμους οι οποίοι αναφέρονται παραπάνω.

Τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία είναι αποτέλεσμα του φαινομένου το οποίο παρατηρείται τα τελευταία χρόνια, της μετακίνησης του πληθυσμού προς το μητροπολιτικό κέντρο της Θεσσαλονίκης. Επίσης, όσον αφορά τον Δήμο Νάουσας είναι αποτέλεσμα και της μεγάλης αύξησης της ανεργίας στον Δήμο όπως θα δούμε και στα παρακάτω κεφάλαια. Οι μεταβολές του πληθυσμού φαίνονται και στο παρακάτω διάγραμμα.

Διάγραμμα 3 : Απογραφές πληθυσμού των Καλλικρατικών Δήμων του Νομού Ημαθίας για τα έτη 2001 και 2011

Πηγή : Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Νάουσας

Όσον αφορά τα αστικά κέντρα του Νομού, στον παρακάτω πίνακα μπορούμε να δούμε τις μεταβολές στον πληθυσμό τους από το 1981 μέχρι και 2001.

Πίνακας 5 : Διαχρονική εξέλιξη του πληθυσμού των μεγάλων αστικών κέντρων της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας για τα έτη 1981, 1991 και 2001

	Πληθυσμός			Μεταβολή πληθυσμού (%)	
	1981	1991	2001	1981-1991	1991-2001
Νάουσα	19.383	19.794	19.870	2,12	0,38
Βέροια	37.087	37.858	42.794	2,08	13,04
Αλεξάνδρεια	10.543	12.109	13.229	14,85	9,25
Έδεσσα	16.054	17.128	18.253	6,57	0,65
Πολεοδομικό Συγκρότημα Θεσσαλονίκης	706.180	749.048	800.764	6,07	6,90
Κεντρική Μακεδονία	1.601.420	1.710.513	1.872.370	6,81	9,46
Σύνολο Ελλάδας	9.738.243	10.258.364	10.964.020	1,05	1,06

Πηγή : Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Νάουσας 2004, ΕΣΥΕ

Στον παραπάνω πίνακα φαίνεται πως όλα τα αστικά κέντρα στις παραπάνω απογραφές αυξάνουν τον πληθυσμό τους στις εξεταζόμενες χρονολογίες. Την μεγαλύτερη αύξηση στον πληθυσμό την παρατηρούμε στα αστικά κέντρα της Αλεξάνδρειας και της Έδεσσας. Το Πολεοδομικό Συγκρότημα της Θεσσαλονίκης παρουσιάζει μια σταθερή αύξηση περίπου στο 6% του πληθυσμού όπως επίσης και το σύνολο του πληθυσμού της Ελλάδας στο 1,05%. Επίσης, η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας αυξάνει τον πληθυσμό, όπως φαίνεται στα στοιχεία του παραπάνω πίνακα, ιδιαίτερα στην δεκαετία από το 1991 μέχρι το 2001 κατά 9,46%. Τέλος, όσον αφορά την περιοχή μελέτης, η πόλη της Νάουσας είναι η μόνη από τα αστικά κέντρα τα οποία εξετάζονται της οποίας ο πληθυσμός μένει στάσιμος, ειδικότερα την δεκαετία από το 1991 μέχρι το 2001 κατά την οποία η γειτονική πόλη της Βέροια αυξάνει τον πληθυσμό της κατά 13,04%. Η παραπάνω διαπίστωση μπορεί να είναι αποτέλεσμα της μεγάλης ανεργίας στην περιοχή αλλά και της μετακίνησης των υπηρεσιών από την πόλη σε μεγαλύτερα αστικά κέντρα.

Για να γίνει όμως μια πιο ολοκληρωμένη ανάλυση του πληθυσμού της Νάουσας, κρίνεται απαραίτητη η εξέταση της δομής του πληθυσμού και των ηλικιακών ομάδων.

Η κατανομή του πληθυσμού σε ομάδες φύλων φαίνεται στον παρακάτω πίνακα και παρατηρείται μια ίση κατανομή σε γυναίκες και άνδρες.

Πίνακας 6 : Απογραφή 2011 Δήμου Νάουσας κατά φύλο και πυκνότητα πληθυσμού

	Σύνολο	Άρρενες	Θήλυς	Πυκνότητα πληθυσμού ανά τετρ. Χιλιόμετρο	Έκταση
Δήμος Νάουσας απογραφή 2011	32.470	16.210	16.260	76,31	425.491

Πηγή : Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Νάουσας

Συνεχίζοντας στην πυραμίδα των ηλικιών του Δήμου και στην δημογραφική φυσιογνωμία του, τα στοιχεία τα οποία χρησιμοποιήθηκαν είναι από την απογραφή του 1991 και του 2001. Τα στοιχεία της απογραφής του 2011 όσον αφορά τις ηλικιακές ομάδες δεν έχουν δοθεί ακόμη στην δημοσιότητα. Στους παρακάτω πίνακες φαίνονται τα στοιχεία για τις πληθυσμιακές ομάδες του Καποδιστριακού Δήμου Νάουσας, δηλαδή της πόλης της Νάουσας και των γειτονικών οικισμών οι οποίοι ανήκουν στον Δήμο(Δ.Δ. Νάουσας, Δ.Δ. Αρκοχωρίου, Δ.Δ. Γιαννακοχωρίου, Δ.Δ. Ροδοχωρίου και Δ.Δ. Στενημάχου), σε σύγκριση με αυτά της Χώρας.

Πίνακας 7 : Πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών και φύλο Καποδιστριακού Δήμου Νάουσας σύμφωνα με την απογραφή του 1991

Ηλικίες	Άρρενες		Θήλυς		Σύνολο	
	Άτομα	%	Άτομα	%	Άτομα	%
0-14	2.463	22,17	2.331	20,22	4.794	21,18
15-24	1.546	13,91	1.571	13,63	3.117	13,77
25-39	2.436	21,92	2.594	22,51	5.030	22,22
40-54	2.121	19,09	2.116	18,36	4.237	18,72
55-64	1.374	12,37	1.451	12,59	2.825	12,48
65-79	942	8,48	1.157	10,04	2.099	9,27
80+	229	2,06	306	2,65	535	2,36

Σύνολο	11.111	100,00	11.526	100,00	22.637	100,00
---------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

Πηγή : Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Νάουσας 2004, ΕΣΥΕ

Πίνακας 8 : Πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών και φύλο Καποδιστριακού Δήμου Νάουσας σύμφωνα με την απογραφή του 2001

Ηλικίες	Άρρενες		Θήλυς		Σύνολο	
	Άτομα	%	Άτομα	%	Άτομα	%
0-14	1.779	16,16	1.697	15,05	3.479	15,60
15-24	1.654	15,02	1.421	12,60	3.075	13,80
25-39	2.272	20,63	2.311	20,49	4.583	20,56
40-54	2.342	21,27	2412	21,39	4.754	21,33
55-64	1.275	11,58	1.336	11,85	2.611	11,71
65-79	1.437	13,05	1.717	15,23	3.154	14,15
80+	253	2,30	382	3,39	635	2,85
Σύνολο	11.012	100,00	11.276	100,00	22.288	100,00

Πηγή : Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Νάουσας 2004, ΕΣΥΕ

Πίνακας 9 : Πληθυσμός κατά ομάδες ηλικιών και φύλο Καλλικρατικού Δήμου Νάουσας σύμφωνα με την απογραφή του 2001

Ηλικίες	Άρρένες		Θήλειες		Σύνολο	
	Άτομα	%	Άτομα	%	Άτομα	%
0-14	2.409	14,92	2.368	14,38	4.777	14,64
15-24	1.745	10,80	1.468	8,91	3.213	9,85
25-39	3.237	20,05	2.923	17,75	6.160	18,89
40-54	3.321	20,57	3.394	20,61	6.715	20,59
55-64	2.093	12,96	2.314	14,05	4.407	13,51
65-79	2.637	16,33	3.001	18,22	5.638	17,28
80+	701	4,34	998	6,06	1.699	5,21
Σύνολο	16.143	100,00	16.466	100,00	32.609	100,00

Πηγή : www.e-demography.gr

Συγκρίνοντας τα στοιχεία των παραπάνω πινάκων, μπορούμε να αντλήσουμε σημαντικά δεδομένα για την διάρθρωση του πληθυσμού της περιοχής μελέτης. Ξεκινώντας από τις μικρές ηλικίες (0-14 ετών) φαίνεται πως τα ποσοστά του 2001 (15,6%) κατέχουν αρκετά μειωμένο ποσοστό στο σύνολο του πληθυσμού σε σχέση με τα ποσοστά του 1991 (21,18%) κάτι το οποίο μπορεί να είναι αποτέλεσμα της τάσης υπογεννητικότητας την οποία έχουμε στην Χώρα τα τελευταία χρόνια. Τα ποσοστά των παραγωγικών ηλικιών μεταξύ 15 και 64 ετών μπορούμε να πούμε πως φαίνονται και αυτά μειωμένα το 2001 σε σχέση με το 1991 εκτός από το ποσοστό των ατόμων μεταξύ 40 και 54 ετών (21,33% και 18,72% αντίστοιχα) η οποία είναι και η μεγαλύτερη πληθυσμιακή ομάδα της περιοχής μελέτης. Τέλος παρατηρούμε και πως τα ποσοστά των ηλικιωμένων πάνω από 65 ετών αυξάνονται κάτι το οποίο μαζί με την μείωση των μικρών ηλικιών μας δείχνει τις τάσεις γήρανσης του πληθυσμού της περιοχής μελέτης. Αναφορικά τώρα με τον πίνακα στο οποίο παραθέτονται τα στοιχεία του 2011, δεν μπορεί να γίνει σύγκριση των στοιχείων με τα αντίστοιχα του 2001 και 1991 διότι τα τελευταία περιλαμβάνουν στοιχεία των Καποδιστριακών Δήμων. Παρόλα αυτά, οι τάσεις γήρανσης του πληθυσμού της περιοχής μελέτης αποτυπώνονται και στα στοιχεία του 2011 τα οποία περιλαμβάνουν σαφώς μεγαλύτερα ποσοστά ηλικιωμένων ατόμων από τις προηγούμενες απογραφές και ακόμη μικρότερο ποσοστό στις ηλικίες μέχρι 14 ετών.

Πίνακας 10 : Πληθυσμός κατά ηλικιακές ομάδες και φύλλο για το σύνολο της Ελλάδας για το 1991 και το 2001

Φύλο - ηλικία	Ποσοστά (%) 1991	Ποσοστά (%) 2001
Άνδρες		
0-14	20,1	15,8
15-64	67,7	69
65+	12,2	15,2
Γυναίκες		
0-14	18,5	14,6
15-64	66,4	66,5

65+	15,1	18,9
Σύνολο		
0-14	19,2	15,2
15-64	67,1	67,7
65+	13,7	17,1

Πηγή : ΕΣΥΕ

Στον παραπάνω πίνακα φαίνονται τα αντίστοιχα δεδομένα τα οποία παρουσιάστηκαν για τον Δήμο Νάουσας αλλά στο σύνολο της Χώρας. Συγκρίνοντας τα παραπάνω στοιχεία μπορούμε να αντλήσουμε συμπεράσματα για την διάρθρωση του πληθυσμού της περιοχής μελέτης σε σχέση με τα αντίστοιχα στο σύνολο της Χώρας. Όσον αφορά τις μικρότερες ηλικίες μέχρι 14 ετών, τα ποσοστά του 2001 για την πόλη της Νάουσας, αν και είναι μειωμένα σε σχέση με το 1991, φαίνεται να βρίσκονται στα ίδια επίπεδα με το σύνολο της Χώρας. Το ίδιο συμβαίνει και για τους κατοίκους άνω των 65 ετών για τους οποίους τα ποσοστά στο σύνολο του πληθυσμού του Δήμου και της Χώρας αντίστοιχα, σχεδόν ταυτίζονται και για τις δύο χρονολογίες. Τέλος, το ίδιο συμβαίνει και για τις παραγωγικές ηλικίες από 15 έως 64 ετών. Παρατηρώντας τα παραπάνω ποσοστά μπορούμε λοιπόν να συμπεράνουμε πως το δημογραφικό προφίλ της περιοχής μελέτης ταυτίζεται με το αντίστοιχο της Χώρας και για τις δύο χρονολογίες και τα μειωμένα ποσοστά των γεννήσεων είναι αποτέλεσμα της γενικότερης τάσης υπογεννητικότητας η οποία παρατηρείται τα τελευταία χρόνια.

2.6 ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΕΡΓΙΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια καταγραφή και διαχρονική ανάλυση της ανεργίας στην περιοχή μελέτης. Αρχικά θα παρουσιαστούν τα στοιχεία της ανεργίας της Χώρας και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας αντίστοιχα και στην συνέχεια θα γίνει μια διαχρονική ανάλυση των στοιχείων της ανεργίας πριν και μετά το κλείσιμο των βιομηχανιών του Δήμου Νάουσας.

Η ανεργία αποτελεί μείζον πρόβλημα της περιοχής μελέτης αλλά και γενικότερα της επικράτειας τα τελευταία χρόνια. Συγκεκριμένα για την Νάουσα, μέχρι την περίοδο από

το 1989 μέχρι και το 1998 όταν έκλεισαν και οι περισσότερες βιομηχανικές μονάδες της περιοχής, το ποσοστό ανεργίας ήταν πάρα πολύ μικρό όπως θα δούμε και στα παρακάτω στοιχεία του Εργατικού Κέντρου Νάουσας. Από το κλείσιμο των εργοστασίων ή την μετεγκατάστασή τους σε χώρες με χαμηλότερο εργατικό δυναμικό, άρχισε μια καθοδική πορεία για την περιοχή μελέτης αφού τα εργοστάσια ήταν η κύρια πηγή εισοδήματος για τους πολίτες της περιοχής. Πλέον η πόλη της Νάουσας και Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας έχει τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας της Ελλάδας.

Για να κατανοήσουμε καλύτερα τα παραπάνω αλλά και για μια πιο συνολική εικόνα της περιοχής μελέτης, στους παρακάτω πίνακες αναφέρονται τα στοιχεία της ανεργίας και της απασχόλησης διαχρονικά στα χρόνια τα οποία εκδηλώθηκε η οικονομική κρίση, δηλαδή από το 2007 μέχρι το 2011.

Πίνακας 11 : Η εξέλιξη της πλήρους απασχόλησης για την πενταετία 2007-2011

Χρονολογία	2007	2008	2009	2010	2011	Σχέση 2011/2007
Αν. Μακεδονία και Θράκη	222.301	220.541	216.236	210.909	189.221	-33.080 [-14,9%]
Κεντρική Μακεδονία	716.227	717.048	692.126	661.246	596.258	-119.969 [-16,8%]
Δυτική Μακεδονία	93.100	96.959	97.111	91.087	80.938	-12.162 [-13,1%]
Ήπειρος	124.720	123.673	125.212	119.626	112.827	-11.893 [-9,5%]
Θεσσαλία	275.978	272.231	272.454	257.228	231.019	-44.959 [-16,3%]
Ιόνια Νησιά	82.531	87.814	89.769	80.721	78.288	-4.243 [-5,1%]
Δυτική Ελλάδα	265.121	260.095	272.047	261.449	238.697	-26.424 [-10%]
Δυτική Ελλάδα	265.121	260.095	272.047	261.449	238.697	-26.424 [-10%]
Στερεά Ελλάδα	206.014	201.356	198.442	193.749	169.899	-36.115 [-17,5%]
Αττική	1.635.600	1.651.868	1.587.280	1.523.869	1.378.060	-257.540

							[-15,7%]
Πελοπόννησος	240.072	241.928	236.254	223.955	202.205		-37.867
							[-15,8%]
Βόρειο Αιγαίο	69.234	68.152	69.799	68.232	62.097		-7.137
							[-10,3%]
Νότιο Αιγαίο	111.369	114.270	110.043	104.038	110.324		-1.045
							[-0,9%]
Κρήτη	235.244	237.185	233.318	221.940	203.300		-31.944
							[-13,6%]
Σύνολο Χώρας	4.277.511	4.293.120	4.200.091	4.018.049	3.653.133		-624.378
							[-14,6%]

Πηγή : Εθνικό ινστιτούτο εργασίας και ανθρώπινου δυναμικού, 2012

Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε στον παραπάνω πίνακα, τα ποσοστά των απασχολούμενων έχουν μειωθεί σημαντικά στην εξεταζόμενη πενταετία. Ειδικότερα για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, η μείωση των απασχολούμενων αντιστοιχεί στο 16,8% των αρχικών απασχολούμενων, ποσοστό το οποίο είναι μεγαλύτερο και από την γενική μείωση των απασχολούμενων στο σύνολο της χώρας. Μαζί με την μείωση των απασχολούμενων, στον παρακάτω πίνακα φαίνονται και τα αντίστοιχα ποσοστά της ανεργίας για τις ίδιες χρονολογίες. (Εθνικό ινστιτούτο εργασίας και ανθρώπινου δυναμικού, 2012)

Πίνακας 12 : Η εικόνα της ανεργίας κατά την πενταετία 2007-2011

Χρονολογία	2007	2008	2009	2010	2011	Προστιθέμενοι άνεργοι 2011/2007	Συνολική μεταβολή ανεργίας 2011/2007
Αν. Μακεδονία και Θράκη	24.202	22.723	31.950	41.713	54.695	30.493	+226%
Κεντρική Μακεδονία	74.173	67.553	86.482	127.873	189.217	115.044	+255,1%
Δυτική Μακεδονία	14.023	15.487	14.653	21.320	30.056	16.033	+214,3%
Ήπειρος	14.537	15.826	18.526	21.410	29.288	14.751	+201,5%
Θεσσαλία	27.998	30.203	33.225	42.944	60.913	32.915	+217,6%
Ιόνια Νησιά	8.873	9.502	12.170	18.789	14.413	5.540	+162%
Δυτική Ελλάδα	31.127	30.221	27.453	43.701	61.949	30.822	+199%

Στερεά Ελλάδα	23.395	20.729	25.459	34.900	57.027	33.632	+243,8%
Αττική	126.360	125.811	190.585	264.291	407.141	280.781	+322,2%
Πελοπόννησος	21.361	19.387	23.699	28.904	43.270	21.909	+202,6%
Βόρειο Αιγαίο	4.698	3.408	4.104	8.429	13.166	8.468	+280,2%
Νότιο Αιγαίο	11.386	9.322	17.819	21.425	16.125	4.739	+141,6%
Κρήτη	14.367	22.495	28.278	36.366	48.615	34.248	+338,4%
Σύνολο Χώρας	396.500	392.667	514.403	712.065	1.025.875	629.375	+258,5%

Πηγή : Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού, 2012

Στον παραπάνω πίνακα φαίνεται η εξέλιξη της ανεργίας στις εξεταζόμενες χρονολογίες. Το πρόβλημα της ανεργίας στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας είναι πολύ μεγάλο αφού σύμφωνα με τα παραπάνω στατιστικά το 2011 οι άνεργοι φτάνουν τους 189.217 ενώ η μείωση των απασχολούμενων στην πενταετία φτάνει τους 119.969, ποσοστά τα οποία είναι πολύ μεγάλα σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες και έχοντας μάλιστα τον μεγαλύτερο αριθμό ανέργων μετά την Αττική. (Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού, 2012)

Παραπάνω φαίνεται η εικόνα της ανεργίας της Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας και της Χώρας. Αναλύοντας τα στοιχεία της περιοχής μελέτης, παρατηρούμε πως το πρόβλημα για τον Δήμο και την πόλη της Νάουσας γίνεται όλο και μεγαλύτερο. Στο σημείο αυτό θα γίνει μια σύγκριση των στοιχείων ανεργίας του 1989 με το έτος 1998, την περίοδο δηλαδή την οποία έκλεισαν και οι περισσότερες βιομηχανίες της πόλης. Έτσι, σύμφωνα με στοιχεία του Εργατικού Κέντρου Νάουσας (Ημερίδα Εργατικού Κέντρου Νάουσας με θέμα ανεργία και εργασιακές σχέσεις 1999) το 1989 στην περιοχή μελέτης έχουμε απασχολούμενο εργατικό δυναμικό 7.034 κατοίκους σε 9.500 περίπου οικονομικά ενεργό πληθυσμό. Ο αντίστοιχος αριθμός των απασχολούμενων το 1998 είναι 4.475 με οικονομικά ενεργό πληθυσμό 9.000 κατοίκους, δηλαδή μια μείωση κατά 2.559 θέσεων εργασίας μέσα στην παραπάνω δεκαετία, αλλά και 4.525 άνεργους ποσοστό μεγαλύτερο του 50%.

Την περίοδο από το 1989 μέχρι και το 1998 παρατηρείται και το κλείσιμο των περισσότερων μεγάλων βιομηχανιών του Δήμου αλλά και οι αλλαγές οι οποίες επήλθαν στον τρόπο παραγωγής μέσω του εκσυγχρονισμού των βιομηχανικών μηχανημάτων και

οι συνέπειες τους. Στον παρακάτω πίνακα φαίνονται τα αναλυτικότερα στοιχεία αναφορικά με το εργατικό δυναμικό των επιχειρήσεων την περίοδο αυτή ανά είδος επιχείρησης.

Πίνακας 13 : Μεταβολές στα ποσοστά απασχόλησης ανά είδος επιχειρήσεων την περίοδο μεταξύ 1989 μέχρι 1998 για τον Δήμο Νάουσας

Είδος Επιχείρησης	Αριθμός Επιχειρήσεων ν 1989	Αριθμός Επιχειρήσεων ν 1998	Απασχολούμενοι ι 1989	Απασχολούμενοι ι 1998	Μεταβολή ή 1989- 1998
Κλωστοϋφαντουργία	-	-	2.126	1.266	- 1.200
Ίματισμός (ρουχισμού)	18	43	467	370	- 93
Ξυλουργεία- Κιβωτοποιεία	21	12	270	128	- 142
Χονδρικό Εμπόριο	27	37	1.825	825	-1.000
Σύνολο	63	92	4.718	2.589	-2.435

Πηγή : Ημερίδα Εργατικού Κέντρου Νάουσας με θέμα ανεργία και εργασιακές σχέσεις, 1999

Τα στοιχεία από το Εργατικό Κέντρο Νάουσας κάνουν πιο κατανοητή την κατάσταση της ανεργίας στον Δήμο. Παρά το γεγονός ότι ανάμεσα στις δύο εξεταζόμενες χρονολογίες ο αριθμός των επιχειρήσεων, εκτός από τον τομέα της ξυλουργίας και κιβωτοποιίας, μεγαλώνει, παρατηρούμε πως ο αριθμός των απασχολούμενων μειώνεται όλο και πιο πολύ. Το παραπάνω φαινόμενο είναι αποτέλεσμα κυρίως της εντατικοποίησης της εργασίας, του εκσυγχρονισμού των μηχανημάτων των επιχειρήσεων και της μετεγκατάστασης των μεγάλων βιομηχανιών σε χώρες με φθηνότερο κόστος εργασίας και πρώτες ύλες. Για τον παραπάνω λόγο όπως μπορούμε να δούμε και στον παραπάνω πίνακα, το μεγαλύτερο ποσοστό των απασχολούμενων έχει χαθεί στους κλάδους της κλωστοϋφαντουργίας και του χονδρικού εμπορίου, δηλαδή παραπάνω από 2.000 θέσεις εργασίας. Τα παραπάνω φαινόμενα οδήγησαν στην δραματική αύξηση της ανεργίας στην περιοχή μελέτης η οποία το 1995 φτάνει να έχει περίπου 45% ανεργία (Ημερίδα Εργατικού Κέντρου Νάουσας με θέμα ανεργία και εργασιακές σχέσεις, 1999).

Τα στοιχεία για το σύνολο των απασχολουμένων και των ανέργων για το 2001 και το 1991 παρουσιάζονται στους παρακάτω πίνακες.

Πίνακας 14 : Απασχόληση και ανεργία Δήμου Νάουσας για το έτος 1991

	Ενεργός πληθυσμός		Απασχόληση		Ανεργία	
	Απολ.	% συνολικού πληθυσμού	Απολ.	% ενεργού πληθυσμού	Απολ.	% ενεργού πληθυσμού
Δήμος Νάουσας	8.767	38,73	7.645	87,20	1.122	12,80
Δ.Δ. Νάουσας	7.822	38,57	6.762	86,45	1.060	13,55
Δ.Δ. Αρκοχωρίου	154	49,36	145	94,16	9	5,84
Δ.Δ. Ροδοχωρίου	306	39,64	275	89,99	31	10,13
Δ.Δ. Γιαννακοχωρίου	162	34,62	152	93,83	10	6,17
Δ.Δ. Στενημάχου	323	40,07	311	96,28	12	3,72
Σύνολο Ελλάδας	3.886.157	37,88	3.571.957	91,91	314.200	8,09

Πηγή : Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Νάουσας 2004, ΕΣΥΕ

Πίνακας 15 : Απασχόληση και ανεργία Δήμου Νάουσας για το έτος 2001

	Ενεργός πληθυσμός		Απασχόληση		Ανεργία	
	Απολ.	% συνολικού πληθυσμού	Απολ.	% ενεργού πληθυσμού	Απολ.	% ενεργού πληθυσμού
Δήμος Νάουσας	9.097	40,82	7.642	84,01	1.455	15,99
Δ.Δ. Νάουσας	8.292	41,10	6.718	83,43	1.374	16,57
Δ.Δ. Αρκοχωρίου	111	33,43	98	88,29	13	11,71
Δ.Δ. Ροδοχωρίου	226	38,11	206	91,15	20	8,85
Δ.Δ. Γιαννακοχωρίου	146	35,61	132	90,41	14	9,59
Δ.Δ. Στενημάχου	322	41,44	288	89,44	34	10,56
Σύνολο Ελλάδας	4.615.470	42,10	4.102.091	88,88	513.379	11,12

Πηγή : Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Νάουσας 2004, ΕΣΥΕ

Η ανεργία είναι ένα από τα μεγαλύτερα προβλήματα της περιοχής μελέτης. Όπως αναφέρθηκε και παραπάνω, μετά το κλείσιμο των εργοστασίων, τα στοιχεία ανεργίας

της περιοχής έδειχναν ανεργία πάνω από 45% και ειδικότερα στους νέους. Η αξιοποίηση των βασικών υποδομών της πόλης ειδικότερα σε μια εποχή με οικονομική κρίση αποτελεί μια ευκαιρία για την πόλη της Νάουσας θέτοντας πάντα ως κύριο στόχο την καταπολέμηση της ανεργίας αλλά και την οικονομική ευημερία των πολιτών.

2.7 ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

Ξεκινώντας την ανάλυση των οικονομικών στοιχείων της περιοχής μελέτης, αρχικά θεωρήθηκε πως θα ήταν σκόπιμη μια συνοπτική παρουσίαση της γενικής οικονομικής δραστηριότητας του Νομού Ημαθίας, της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας σε σύγκριση με τους αντίστοιχους δείκτες σε επίπεδο Χώρας

Η Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας είναι μια από τις πιο ανεπτυγμένες γεωργικά περιφέρειες της Ελλάδας. Είναι κέντρο παραγωγής βασικών προϊόντων της ελληνικής γεωργίας με βασικά και εξαγωγίμα προϊόντα να είναι το βαμβάκι, τα ροδάκινα, τα μήλα ο καπνός και η ντομάτα. Επίσης στην Περιφέρεια απαντώνται όλοι οι κλάδοι ζωικής παραγωγής της χώρας καθιστώντας την κύριο κέντρο παραγωγής βοοτροφίας. Οι δασικές εκτάσεις καταλαμβάνουν το 26% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας και οι οποίες είναι αξιοποιήσιμες για την παραγωγή ξύλου και καυσόξυλων. Τέλος, οι Περιφερειακές Ενότητες Θεσσαλονίκης και Χαλκιδικής αποτελούν κύρια κέντρα ανάπτυξης της αλιείας και της οστρακοκαλλιέργειας. Ο δευτερογενής τομέα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας συγκεντρώνει το 21,9% και το 68% αυτού είναι συγκεντρωμένο στην περιοχή της Θεσσαλονίκης. Τα είδη του μεταποιητικού τομέα τα οποία συναντάμε στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας ανήκουν κυρίως στους κλάδους των ενδυμάτων και υποδημάτων (26,3%) και των τροφίμων (15,3%). Επιπλέον, χαρακτηριστικό του δευτερογενή τομέα είναι ότι κυριαρχούν οι μικρές και οι μεσαίες επιχειρήσεις με μέσο όρο 6,5 απασχολούμενους ανά μονάδα. Τέλος, ο τριτογενής τομέας της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας παρουσιάζει έντονη ανάπτυξη τα τελευταία χρόνια. Στο μητροπολιτικό κέντρο της Θεσσαλονίκης υπάρχει ο δεύτερος μεγαλύτερος αερολιμένας της χώρας όπως και το λιμάνι. Η Θεσσαλονίκη μαζί με την Χαλκιδική αποτελούν σημαντικούς τουριστικούς προορισμούς της Βόρειας Ελλάδας ενώ οι υπόλοιπες περιοχές της Περιφέρειας αποτελούν μικρότερους πόλους έλξης αγροτουριστικού ενδιαφέροντος, χειμερινού τουρισμού και άλλων εναλλακτικών

μορφών τουρισμού. Τέλος, η Θεσσαλονίκη διαθέτει εκπαιδευτικά κέντρα, ινστιτούτα και ερευνητικά ιδρύματα τα οποία συμβάλλουν στην ανάπτυξη και διάδοση νέων τεχνολογιών και παροχή σύγχρονων υπηρεσιών (<http://3kps.perkm.gr>).

Όσον αφορά τώρα την περιοχή μελέτης, στο Γενικό Χωροταξικό Σχέδιο η περιοχή είναι χαρακτηρισμένη ως αγροτική με σημαντική μεταποιητική δραστηριότητα και αξιόλογους τουριστικούς πόρους. Οι πεδιάδες αποτελούν μια από τις δυναμικότερες γεωργικές ζώνες της χώρας με ιδιαίτερα σημαντική συμμετοχή σε παραγωγή, μεταποίηση και εξαγωγή αγροτικών προϊόντων.

Η μεγάλη οικονομική ανάπτυξη της περιοχής μελέτης με κύρια βάση την αγροτική παραγωγή, άρχισε το 1950 με μεγάλες εξαγωγές ροδάκινων στην Ευρώπη. Ωστόσο, από την δεκαετία του '90 και μετά η περιοχή άρχισε να παρακμάζει με το κλείσιμο των κλωστοϋφαντουργείων, τα υψηλά επίπεδα ανεργίας, τα προβλήματα στις εξαγωγές και πωλήσεις ροδάκινων και τις συνέπειες μιας μάλλον απρογραμματίστης ανάπτυξης της περιοχής (ΓΠΣ Νάουσας, 2004).

Υπάρχει έντονη δραστηριότητα στους δύο από τους τρεις παραγωγικούς τομείς της περιοχής, στον πρωτογενή και τον δευτερογενή, αλλά η δραστηριότητα αυτή είναι εξειδικευμένη σε συγκεκριμένους κλάδους. Στον πρωτογενή τομέα κυριαρχούν οι οπωροκαλλιέργειες και συγκεκριμένα οι καλλιέργειες ροδάκινων και μήλων αλλά και οι αμπελοκαλλιέργειες. Επίσης, η κτηνοτροφία συμμετέχει και αυτή αλλά σε μικρότερο ποσοστό σε σχέση με την αγροτική παραγωγή στον πρωτογενή τομέα με μικρή αλλά σταδιακή αύξηση της τα τελευταία χρόνια. Στον δευτερογενή τομέα, όπως προαναφέρθηκε η Νάουσα ήταν ένα από τα μεγαλύτερα βιομηχανικά κέντρα της Ελλάδας στο παρελθόν. Σήμερα οι περισσότερες κλωστοϋφαντουργίες έχουν κλείσει και η κλωστοϋφαντουργία κατέχει ένα πολύ μικρό ποσοστό του δευτερογενή τομέα της περιοχής. Η μεταποίηση των φρούτων και η παραγωγή κρασιού και τσίπουρου από τις αμπελοκαλλιέργειες κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό του δευτερογενή τομέα της περιοχής και μάλιστα είναι και οι δραστηριότητες οι οποίες ανοίγουν και αρκετές θέσεις εργασίας στην περιοχή μελέτης. Τέλος ο τριτογενής τομέας είναι περιορισμένος αλλά παρόλα αυτά υπάρχουν αρκετές δυνατότητες τουριστικής αξιοποίησης της περιοχής μέσω του χιονοδρομικού κέντρου, των δραστηριοτήτων του βουνού, του

άλσους του Αγίου Νικολάου αλλά και μέσω της ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς της περιοχής (ΓΠΣ Νάουσας, 2004).

2.8 ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια καταγραφή και ανάλυση των τουριστικών στοιχείων της περιοχής μελέτης. Αρχικά θα καταγραφούν οι τουριστικοί πόροι της περιοχής και στη συνέχεια θα γίνει μια ανάλυση των αφίξεων και των διανυκτερεύσεων σε σύγκριση με τα αντίστοιχα της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας και της Χώρας.

Η περιοχή μελέτης αποτελεί ένα εξαρτημένο κέντρο της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας προς τις μεγαλύτερες πόλεις της περιοχής όπως είναι η Θεσσαλονίκη και η Βέροια, αλλά με σημαντικές δυνατότητες ανάπτυξης του τουρισμού. Η μορφολογία του εδάφους όπως επίσης και η θέση της περιοχής και η σύνδεση της με την Εγνατία Οδό αποτελούν πλεονεκτήματα της περιοχής για την ανάπτυξη κυρίως εναλλακτικών μορφών τουρισμού.

Τα τουριστικά αγαθά τη περιοχής μελέτης αποτελούν κυρίως ασχολίες και αξιοθέατα τα οποία σχετίζονται κατά κύριο λόγο με τον ορεινό όγκο του Βερμίου και με την πολιτιστική κληρονομιά της περιοχής. Οι κύριοι τουριστικοί πόροι είναι οι παρακάτω :

- Το Χιονοδρομικό Κέντρο 3-5 Πηγάδια
- Η Σχολή του Αριστοτέλη και ο Μακεδονικός Τάφος Ανθεμίων
- Το άλσος του Αγίου Νικολάου
- Ο ορεινός όγκος του Βερμίου με διεθνή και εθνικά ορειβατικά μονοπάτια και τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους
- Ο ποταμός της Αράπιτσας ο οποίος διασχίζει και τον αστικό ιστό της πόλης
- Οι βυζαντινές εκκλησίες της πόλης της Νάουσας όπως έχουν καταγραφεί στο κεφάλαιο της καταγραφής της πολιτιστικής κληρονομιάς και τα διατηρητέα κτίρια της πόλης

- Τα οινοποιία της περιοχής και τα ρακοκάζανα με την μεγάλη παράδοση στον τομέα αυτό τα οποία μάλιστα ανήκουν και στους δρόμους του κρασιού της Βορείου Ελλάδας
- Τα παραδοσιακά πολιτιστικά δρώμενα τα οποία λαμβάνουν χώρα στην πόλη όπως είναι οι Γενίτσαροι και οι Μπούλες την αποκριά, τα φεστιβάλ μουσικής, το φεστιβάλ ταινιών μικρού μήκους κ.α.
- Το Λαογραφικό Μουσείο Νάουσας, το Λαογραφικό Μουσείο Βλάχων και το μουσείο Οίνου και Αμπέλου όπως επίσης και το νέο Κέντρο Τεκμηρίωσης Βιομηχανικής Κληρονομιάς Δήμου Νάουσας το οποίο στεγάζεται στους χώρους του πρώην εργοστασίου «ΕΡΙΑ»

Η κατάσταση αναφορικά με την τουριστική υποδομή του Δήμου συγκριτικά με το σύνολο της Χώρας και της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας παρουσιάζεται στους παρακάτω πίνακες.

Πίνακας 16 : Διαχρονική εξέλιξη τουριστικών καταλυμάτων

Τουριστικά καταλύματα						
	2007	2008	2009	2010	2011	Μεταβολή 2007-2011
Σύνολο Χώρας	9.531	9.385	9.878	10.046	9.963	4,53
Κεντρική Μακεδονία	1.238	1.249	1.264	1.287	1.271	2,67
Θεσσαλονίκη	135	142	145	143	144	6,67
Ημαθία	27	32	32	33	33	22,22

Πηγή : ΕΛΣΤΑΤ, <http://observatory.egnatia.gr>

Πίνακας 17 : Κατανομή ξενοδοχειακών μονάδων και κλινών κατά κατηγορία στο δήμο Νάουσας

Κατηγορία	Δήμος Νάουσας		% στο σύνολο του Δήμου	
	Μονάδες	Κλίνες	Μονάδες	Κλίνες
Α	2	140	16,66%	35%
Β	6	200	50%	50%
Γ	2	40	16,66%	10%
Δ	2	20	16,66%	5%
Σύνολο	12	400	100%	100%

Πηγή : Στοιχεία από τον Δήμο Νάουσας,

Στον πρώτο πίνακα παρατηρούμε την διαχρονική εξέλιξη των τουριστικών καταλυμάτων. Παρατηρείται αύξηση στα τουριστικά καταλύματα την περίοδο 2007-2011 στο σύνολο της Χώρας αλλά και στην Κεντρική Μακεδονία και την περιοχή μελέτης. Όσον αφορά την Κεντρική Μακεδονία, το μεγαλύτερο ποσοστό των τουριστικών καταλυμάτων το έχει το μητροπολιτικό κέντρο της Θεσσαλονίκης ενώ ο Νομός Ημαθίας κατέχει ένα πολύ μικρό ποσοστό.

Όσον αφορά τώρα την περιοχή μελέτης, η τουριστική υποδομή έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια στον Δήμο ειδικότερα μέσω της ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού σε αυτόν. Όπως παρατηρούμε στον παραπάνω πίνακα, στην Νάουσα λειτουργούν 12 ξενοδοχειακές μονάδες από τις οποίες οι έξι είναι Β κατηγορίας, ενώ οι κατηγορίες Α, Β και Γ έχουν από δύο ξενοδοχειακές μονάδες. Οι περισσότερες από τις ξενοδοχειακές μονάδες βρίσκονται μέσα στον αστικό ιστό της πόλης. Παρόλα αυτά μία μεγάλη ξενοδοχειακή μονάδα βρίσκεται στο χιονοδρομικό κέντρο της περιοχής και άλλες τρεις από τις παραπάνω βρίσκονται στο οικισμό Άγιος Παύλος ο οποίος είναι ο πλησιέστερος στο χιονοδρομικό κέντρο των 3-5 πηγαδιών. Εκτός από τα ξενοδοχεία, στην περιοχή, και κυρίως στους οικισμούς Άγιος Παύλος, Αρκοχώρι και Μεταμόρφωση, είναι γραμμένοι στο μητρώο των επιχειρήσεων και δώδεκα ξενώνες.

Στην συνέχεια θα γίνει μια παράθεση στοιχείων τα οποία αφορούν τις αφίξεις και τις διανυκτερεύσεις στην περιοχή μελέτης. Στους παρακάτω πίνακες φαίνονται οι αφίξεις στα τουριστικά καταλύματα και οι διανυκτερεύσεις διαχρονικά.

Πίνακας 18 : Διαχρονική εξέλιξη των αφίξεων τουριστικά καταλύματα

	2007	2008	2009	2010	2011	Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (%)
Σύνολο Χώρας	16.037.592	16.013.569	16.304.677	16.241.395	16.745.606	1,09
Κεντρική Μακεδονία	2.015.062	2.185.239	2.208.315	2.052.006	2.092.664	0,95
Θεσσαλονίκη	946.192	937.112	958.991	894.948	933.476	-0,34
Ημαθία	54.169	62.735	59.759	56.129	51.103	-1,45

Πηγή : <http://observatory.egnatia.gr>

Πίνακας 19 : Διαχρονική εξέλιξη των διανυκτερεύσεων στα τουριστικά καταλύματα

	2007	2008	2009	2010	2011	Μέσος ετήσιος ρυθμός μεταβολής (%)
Σύνολο Χώρας	65.420.236	65.624.563	66.022.270	66.800.371	70.847.874	2,01
Κεντρική Μακεδονία	7.153.293	7.891.536	7.891.793	7.715.656	8.070.541	3,06
Θεσσαλονίκη	1.969.935	1.963.846	2.035.864	1.872.506	1.970.545	0,01
Ημαθία	112.901	122.222	116.954	108.789	105.461	-1,69

Πηγή : <http://observatory.egnatia.gr>

Στα παραπάνω δεδομένα παρατηρούμε πως υπάρχει αύξηση και στις αφίξεις και στις διανυκτερεύσεις στο σύνολο της χώρας για τις εξεταζόμενες περιόδους όπως επίσης αύξηση και στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας. Η Θεσσαλονίκη κατέχει το

μεγαλύτερο ποσοστό σε αφίξεις και διανυκτερεύσεις της Περιφέρειας. Τέλος, ο Νομός Ημαθίας κατέχει ένα αρκετά μικρό ποσοστό σε σχέση με την Θεσσαλονίκη το οποίο μάλιστα, στην εξεταζόμενη περίοδο, έχει αρνητικό ετήσιο ρυθμό μεταβολής και στις αφίξεις και στις διανυκτερεύσεις στα τουριστικά καταλύματα οι οποίες φαίνεται να μειώνονται από το 2007 μέχρι το 2011.

2.9 ΚΥΡΙΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ

Στο κεφάλαιο αυτό θα γίνει μια καταγραφή των βασικών υποδομών της περιοχής μελέτης. Θα γίνει καταγραφή των αστικών και υπεραστικών μεταφορών και των δικτύων της περιοχής όπως επίσης και των κύριων κοινωνικών υποδομών.

2.9.1 ΑΣΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Η οργάνωση του οδικού δικτύου εντός των ορίων της πόλης της Νάουσας γίνεται ιεραρχημένα κατά λειτουργικές κατηγορίες. Η κατάσταση του οδικού δικτύου είναι καλή εντός των ορίων της πόλης, παρόλα αυτά υπάρχει το πρόβλημα της στάθμευσης των αυτοκινήτων ειδικότερα στο κέντρο της πόλης. Υπάρχει γραμμή αστικών μεταφορών εντός της πόλης με δρομολόγια στο εσωτερικό του οικισμού αλλά και προς το άλσος του Αγίου Νικολάου, τις εργατικές κατοικίες και τους γειτονικούς κοντινούς οικισμούς. Επίσης, υπάρχει δίκτυο πεζοδρόμων στο κέντρο της πόλης, γύρω από τον ποταμό της Αράπιτσας που διασχίζει την πόλη και στο μεγαλύτερο μέρος των περιοχών με διατηρητέα κτίρια (ΓΠΣ Νάουσας, 2004).

2.9.2 ΥΠΕΡΑΣΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΦΟΡΕΣ

Η πόλη της Νάουσας συνδέεται με σιδηροδρομική γραμμή με την Θεσσαλονίκη μέσω της γραμμής Νάουσα-Πλατύ-Θεσσαλονίκη η οποία έχει και ανταπόκριση και για την Αθήνα μέσω της γραμμής Νάουσα-Πλατύ-Αθήνα. Τα δρομολόγια εκτελούνται καθημερινά με μεγάλη συχνότητα αλλά δεν χρησιμοποιούνται σε μεγάλο βαθμό από τους κατοίκους διότι η στάση για την σιδηροδρομική γραμμή βρίσκεται έξω από την πόλη και η μετακίνηση προς αυτήν γίνεται μόνο ιδιωτικής χρήσης αυτοκίνητο ή με την χρήση των αστικών συγκοινωνιών. Επίσης στην Νάουσα είναι εγκατεστημένη και γραμμή υπεραστικών λεωφορείων η οποία βρίσκεται εντός των ορίων του πολεοδομικού ιστού και έχει καθημερινά δρομολόγια προς Αθήνα, Βέροια και

Θεσσαλονίκη. Η πόλη, εκτός από το τοπικό δίκτυο, επίσης συνδέεται με το σύστημα οδικών μεταφορών της Κεντρικής Μακεδονίας μέσω των ακόλουθων επιπέδων : α) διεθνές και διαπεριφερειακό ΠΑΘΕ, Εγνατία β) διαπεριφερειακό και διανομαρχιακό προς Κοζάνη, Σκύδρα και Γιαννιτσία, Καβάλα , Αλεξανδρούπολη και Σέρρες και γ) ενδοπεριφερειακό και νομαρχιακό προς όλες τις πόλεις της Περιφέρειας (ΓΠΣ Νάουσας 2004).

2.9.3 ΒΙΟΛΟΓΙΚΟΣ ΚΑΘΑΡΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΙΚΤΥΟ ΑΠΟΧΕΤΕΥΣΗΣ

Στην περιοχή μελέτης αρμόδια για το δίκτυο αποχέτευσης είναι η υπηρεσία του Δήμου, δηλαδή η ΔΕΥΑΝ. Το αποχετευτικό δίκτυο της πόλης καταλήγει σε Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων περίπου 2,5 χλμ. Βορειοανατολικά της πόλης. Παρόλα αυτά οι υποδομές του αποχετευτικού δικτύου δεν έχουν ολοκληρωθεί και ένα μέρος των λυμάτων καταλήγει στον ποταμό της Αράπιτσας. Στην Νάουσα επίσης λειτουργούν και εγκαταστάσεις βιολογικού καθαρισμού από το 2001. Βρίσκεται σε οικοπεδική έκταση 20 στρμ. Βορειοανατολικά της πόλης. Αποτελεί ένα πλήρες έργο το οποίο καλύπτει την πόλη και βασίζεται στην μέθοδο της ενεργού ιλύος με παρατεταμένο αερισμό και απολύμανση των λυμάτων με όζον. Όσον αφορά το τελικό προϊόν, αυτό μετά την επεξεργασία του οδηγείται στον ποταμό της Αράπιτσας (ΔΕΥΑΝ, ΓΠΣ Νάουσας 2004).

2.9.4 ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Από την περιοχή μελέτης διέρχεται μια γραμμή υψηλής τάσης των 150 KV η οποία χρησιμοποιείται για τις ανάγκες της ευρύτερης περιοχής του Δήμου (ΓΠΣ Νάουσας 2004).

2.9.5 ΤΗΛΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΕΣ

Όσον αφορά τις τηλεπικοινωνίες, στην περιοχή μελέτης υπάρχουν τρεις συνδέσεις οι οποίες συνδέουν την πόλη με την Βέροια τον Κοπανό και το Γιαννακοχώρι. Το σύνολο του τηλεπικοινωνιακού δικτύου είναι κατά κύριο λόγο υπόγειο. Τέλος, οι υπόλοιποι οικισμοί του Δήμου συνδέονται και εξυπηρετούνται με ραδιοζεύξεις (ΓΠΣ Νάουσας 2004).

2.9.6 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Ο κοινωνικός εξοπλισμός ενός οικισμού φαίνεται από το επίπεδο του οικισμού αυτού στον χωροταξικό σχεδιασμό. Όπως προαναφέρθηκε, η Νάουσα αποτελεί εξάρτημένο κέντρο 4ου επιπέδου. Τα κύρια στοιχεία του κοινωνικού εξοπλισμού της πόλης όπως επίσης και τις ανάγκες του οικισμού για κοινωνική και τεχνική υποδομή μπορούμε να τα αντλήσουμε από Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο του Δήμου Νάουσας το οποίο συντάχθηκε το 2004.

Πίνακας 20 : Κοινωνικός εξοπλισμός της πόλης της Νάουσας

Κοινωνική Υποδομή	Αριθμός μονάδων
Τοπικές Πλατείες	8
Τοπικά Πάρκα	26
Αίθουσες πολιτιστικών και κοινωνικών εκδηλώσεων	9
Γυμνάσια – Λύκεια	5
Δημοτικά – Νηπιαγωγεία	12
Παιδικοί – Βρεφονηπιακοί σταθμοί	2
Τοπικά αθλητικά κέντρα	4
Ναοί	14

Πηγή : ΓΠΣ Νάουσας, 2004

Στον παραπάνω πίνακα φαίνεται η εικόνα των γενικών χρήσεων γης των υποδομών της πόλης. Όσον αφορά τις ειδικές χρήσεις γης και τις χρήσεις και λειτουργίες υπερτοπικής σημασίας, σύμφωνα με το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο, στην πόλη λειτουργούν Αστυνομικό Τμήμα, Γενικό Νομαρχιακό Νοσοκομείο, Γηροκομείο, Κολυμβητήριο, Γραφεία και Υπηρεσίες ΙΚΑ, ΚΑΠΗ, Πυροσβεστικός Σταθμός, κλειστό θέατρο και δημοτική βιβλιοθήκη. Στην πόλη λειτουργούσαν και Εφορία και εγκαταστάσεις ΑΕΙ και ΤΕΙ αλλά το με το <<Σχέδιο Αθηνά >> για την αναδιάρθρωση των Ιδρυμάτων Ανώτατης Εκπαίδευσης, αποφασίστηκε η μετακίνηση του ΑΕΙ στην Θεσσαλονίκη ενώ είχε προηγηθεί και η μετακίνηση των γραφείων της Εφορίας στην πόλη της Βέροιας.

Ειδικότερα τώρα για τα στοιχεία του παραπάνω πίνακα και τις ανάγκες του οικισμού για κοινωνική και τεχνική υποδομή, όσον αφορά την εκπαίδευση, στην περιοχή μελέτης υπάρχουν 3 νηπιαγωγεία και 9 δημοτικά σχολεία, 3 γυμνάσια, 2 λύκεια και το ΙΕΚ Νάουσας. Οι υποδομές της εκπαίδευσης, σύμφωνα με τα προγραμματικά μεγέθη, είναι πολύ κοντά στις ανάγκες του οικισμού και δεν φαίνεται να χρειάζεται επιπλέον ανάπτυξη. Όσον αφορά τώρα τις υποδομές της πόλης για υγεία και πρόνοια, οι βασικότερες από αυτές είναι το Γενικό Νοσοκομείο της πόλης, το ΚΑΠΗ και ένα αγροτικό ιατρείο. Παρόλα αυτά τα τελευταία χρόνια γίνεται μεγάλη συζήτηση για την έλλειψη κονδυλίων του Νοσοκομείου της πόλης και το κλείσιμο του. Επίσης λειτουργεί και ένα γηροκομείο το οποίο βρίσκεται εκτός των ορίων της πόλης και 2 περιφερειακά-αγροτικά ιατρεία. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζουν, από άποψη υποδομών, οι πολιτιστικές λειτουργίες της πόλης. Η Νάουσα παρουσιάζει πλεόνασμα όσον αφορά την ύπαρξη πολιτιστικών εγκαταστάσεων σύμφωνα με τα προγραμματικά μεγέθη. Στην πόλη είναι εγκατεστημένα δύο δημοτικά θέατρα το ένα από τα οποία είναι θερινό, το Λαογραφικό Μουσείο Νάουσας, το Λαογραφικό Μουσείο Βλάχων και το μουσείο Οίνου και Αμπέλου όπως επίσης και το Κέντρο Τεκμηρίωσης Βιομηχανικής Κληρονομιάς Δήμου Νάουσας όπως επίσης και ένας μεγάλος αριθμός ναών πολλοί από τους οποίους είναι και χαρακτηρισμένοι μάλιστα και ως ιστορικά διατηρητέα κτίρια όπως αναλύεται στο κεφάλαιο της καταγραφής της πολιτιστικής κληρονομιάς (Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Νάουσας 2004).

2.10 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

2.10.1 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΗΜΑΘΙΑΣ

Οι χρήσεις γης της περιοχής μελέτης έχουν τον χαρακτήρα των ορεινών και ημιορεινών περιοχών του συνόλου της χώρας. Όπως παρατηρούμε και στον χάρτη της ανάλυσης της περιοχής μελέτης, στο δυτικό τμήμα της Περιφερειακής Ενότητας, στο όρος Βέρμιο, κυριαρχούν τα δάση και και μικρό ποσοστό οι γεωργικές καλλιέργειες όπως επίσης παρατηρούμε και έναν μικρό αριθμό ορεινών οικισμών. Όσο κατεβαίνουμε προς τον κάμπο της Νάουσας κυρίαρχες είναι οι γεωργικές εκτάσεις οι οποίες καταλαμβάνουν το μεγαλύτερο μέρος του. Η συνολική εικόνα του χαρακτήρα των

χρήσεων και καλύψεων γης στην περιοχή μελέτης παρουσιάζεται στον παρακάτω πίνακα της απογραφής της γεωργίας-κτηνοτροφίας της ΕΣΥΕ του έτους 2000.

Πίνακας 21 : Κατανομή της έκτασης του Νομού Ημαθίας κατά τις βασικές κατηγορίες χρήσης και κάλυψης γης

Κατηγορίες Χρήσης/Κάλυψης Γης	Σύνολο εκτάσεων σε χιλιάδες στρέμματα	Ποσστό επί του συνόλου (%)
Γεωργικές Περιοχές		
Αρόσιμη Γη	450,9	26,46
Μόνιμες Καλλιέργειες	85,9	5,04
Βοσκότοποι – Μεταβατικές δασώδεις/θαμνώδεις εκτάσεις	5,7	0,33
Βοσκότοποι – Συνδιασμοί θαμνώδους και ποώδους βλάστησης	52,5	3,08
Βοσκότοποι – Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	46,4	2,72
Ετερογενείς γεωργικές περιοχές	320,6	18,92
Δάση / Ημι-Φυσικές εκτάσεις		
Δάση	448,9	26,35
Μεταβατικές δασώδεις – θαμνώδεις εκτάσεις	54,2	3,18
Συνδιασμοί θαμνώδους και ποώδους βλάστησης	160,0	9,39
Εκτάσεις με αραιή ή καθόλου βλάστηση	3,2	0,18
Εκτάσεις που καλύπτονται από νερά		
Χερσαία ύδατα	16,3	0,95
Εσωτερικές υγρές ζώνες	5,2	0,30
Παραθαλάσσιες υγρές ζώνες	8,4	0,49
Τεχνητές Περιοχές		
Αστική οικοδόμηση	43,7	2,6
Βιομηχανικές και εμπορικές ζώνες	1,4	0,01
Δίκτυα συγκοινωνιών	0,00	0,00

Ορυχεία, χώροι απόρριψης απορριμμάτων και εργοτάξια	0,2	0,00
Τεχνητές, μη γεωργικές ζώνες πρασίνου, χώροι αθλητικών και πολιτιστικών δραστηριοτήτων	0,0	0,00
Σύνολο	1.703,5	100,00

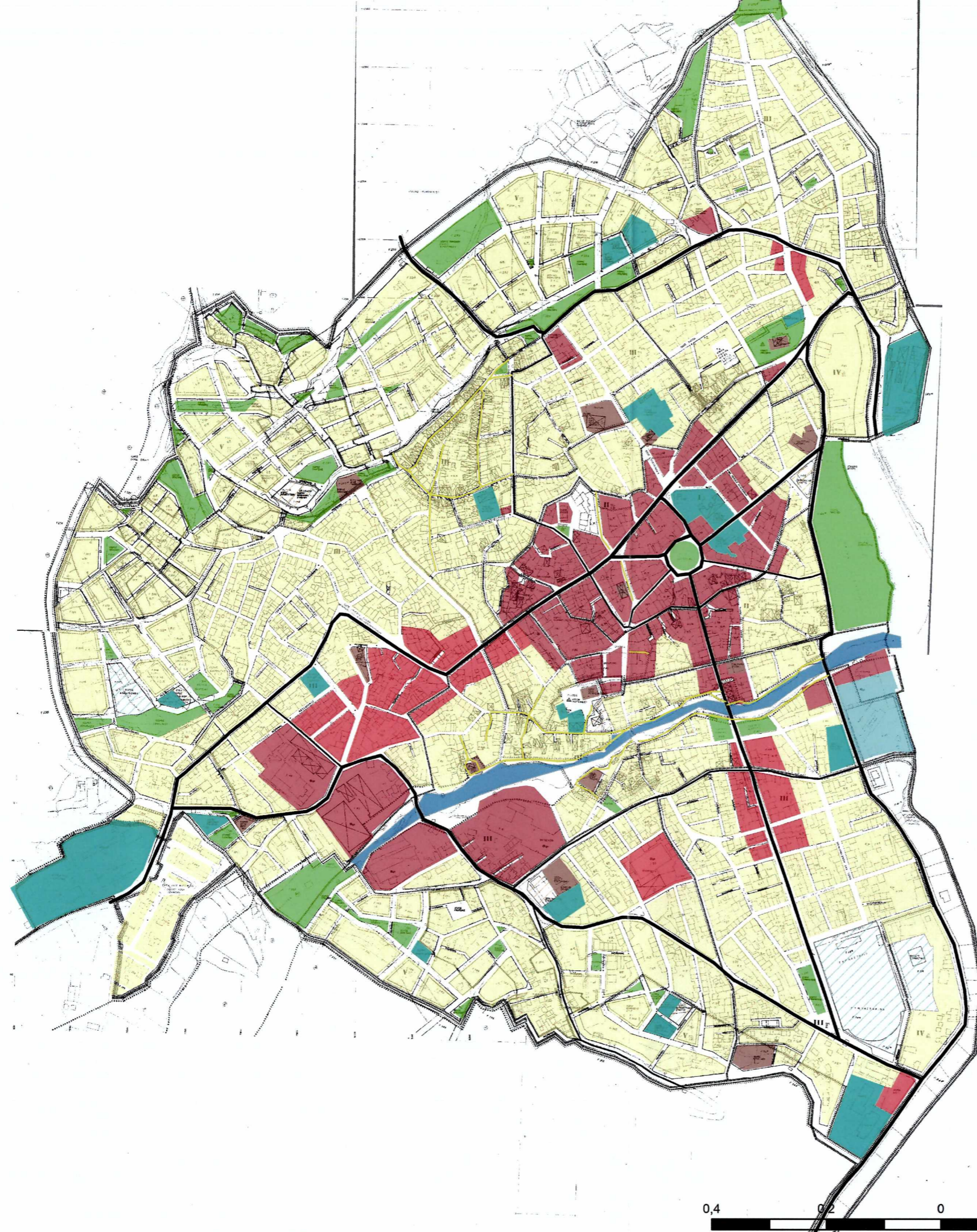
Πηγή : www.geodata.gov.gr, ΕΣΥΕ

Από τα παραπάνω στοιχεία μπορούμε αντλήσουμε την συνολική εικόνα για τον χαρακτήρα των χρήσεων γης της περιοχής μελέτης. Το μεγαλύτερο ποσοστό του Δήμου καταλαμβάνεται από γεωργικές εκτάσεις και ειδικότερα από αρόσιμη γη (26,46%) και ετερογενείς γεωργικές περιοχές (18,92%). Στη συνέχεια ακολουθούν τα δάση (26,35%) και οι συνδυασμοί θαμνώδους και ποώδους βλάστησης (9,39%). Οι υπόλοιπες κατηγορίες του χώρου καταλαμβάνουν σχετικά μικρό ποσοστό σε σχέση με τις γεωργικές εκτάσεις και τα δασικά οικοσυστήματα ενώ η αστική οικοδόμηση καταλαμβάνει το 2,6% της συνολικής έκτασης του Νομού (www.geodata.gov.gr, ΕΣΥΕ).

2.10.2 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΣΤΟΝ ΕΝΔΟΑΣΤΙΚΟ ΚΑΙ ΕΞΩΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Με τον νέο πολεοδομικό σχέδιο του Δήμου Νάουσας έγινε και θεσμοθέτηση και καθορισμός των χρήσεων γης στον εξωαστικό και ενδοαστικό χώρο. Οι θεσμοθετημένες χρήσεις γης, σύμφωνα με το ΓΠΣ, φαίνονται στον παρακάτω χάρτη.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΟΔΙΚΟ ΔΙΚΤΥΟ

- Κύρια αστική αρτηρία
- Κύρια αστική συλλεκτήριος
- Πεζοδρομήσεις

ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

- Αθλητισμός
- Γενική Κατοικία
- Εκπαίδευση
- Κεντρικές Λειτουργίες Πόλης
- Περίθαλψη
- Περιαστικό Πράσινο
- Πολιτιστικές Λειτουργίες
- Πράσινο - Ελεύθεροι Χώροι
- Πρόνοια
- Τοπικό Κέντρο Συνοικίας - Γειτονιάς

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
 ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
 ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
 ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ
 ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΣΑΠΟΥΝΑΚΗΣ Α.
 ΦΟΙΤΗΤΗΣ : ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ
 ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :
 ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ
 ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ
 ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ
 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ,
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΣΑΣ

3 ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ :
 ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΣΤΟΝ
 ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ
 ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΣΑΣ

Πηγές :
www.geodata.gov.gr, Δήμος Νάουσας

Κλίμακα Χάρτη : 1:10.000

Βόλος, Απρίλιος 2015

στις οποίες έχει διαχωριστεί η ΖΟΕ, σε κάθε μια από αυτές ισχύουν οι παρακάτω περιορισμοί :

- Περιοχή 1 : Περιλαμβάνει στα όρια της μια Περιοχή Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους σύμφωνα με το ΦΕΚ 876/Β/5-7-1976 και επιτρέπεται η δόμηση για χρήσεις κατοικίας, γεωργικών αποθηκών και εγκαταστάσεων, τουριστικών εγκαταστάσεων και δημόσιων κτιρίων κοινής ωφέλειας όπως επίσης ορίζονται και τα όρια κατάτμησης και αρτιότητας των γηπέδων.
- Περιοχή 2 : Η περιοχή αυτή προστατεύει την γη υψηλής παραγωγικότητας και επιτρέπονται χρήσεις κατοικίας και γεωργικών εγκαταστάσεων και ορίζονται τα όρια κατάτμησης και αρτιότητας των γηπέδων.
- Περιοχή 3 : Είναι η περιοχή δυτικά της πόλης της Νάουσας όπου επιτρέπεται η δόμηση μόνο για χρήσεις αναψυχής, για πολιτιστικές δραστηριότητες και για δημόσια ή δημοτικά κτίρια κοινής ωφελείας.
- Περιοχή 4 : Η περιοχή αυτή περιλαμβάνει τον αρχαιολογικό χώρο της Σχολής του Αριστοτέλη και απαγορεύει αρχικά την εγκατάσταση οχλούσων βιομηχανιών και οχλουσών επαγγελματικών εγκαταστάσεων για οποιαδήποτε άλλη δόμηση απαιτείται έγκριση της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας.
- Περιοχή 5 : Περιλαμβάνει την περιοχή της επέκτασης του προηγούμενου πολεοδομικού σχεδίου του 1986 και ορίζει τα όρια κατάτμησης και αρτιότητας των γηπέδων.
- Περιοχή 6 : Ελέγχεται η δόμηση σε περιοχές βόρεια και νότια της πόλης της Νάουσας και απαγορεύονται οι γεωργικές, κτηνοτροφικές και βιομηχανικές εγκαταστάσεις.
- Περιοχή 7 : Ελέγχεται η δόμηση στην περιοχή του οικισμού του Στενήμαχου και επιτρέπονται βιομηχανικές, γεωργικές και κτηνοτροφικές εγκαταστάσεις και ορίζονται τα ανώτατα όρια κατάτμησης και αρτιότητας των γηπέδων.

(ΦΕΚ 407/Δ/29-4-1986)

2.11 ΚΑΤΑΓΡΑΦΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΕΝΤΟΣ ΤΩΝ ΟΡΙΩΝ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται η καταγραφή του πολιτιστικού αποθέματος το οποίο υπάρχει σήμερα στην πόλη της Νάουσας. Αρχικά θα γίνει μια καταγραφή των κηρυγμένων αρχαιολογικών χώρων όπως επίσης και των μνημείων τα οποία υπάρχουν μέσα στα όρια του Δήμου. Στην συνέχεια θα γίνει μια καταγραφή και ανάλυση για τα διατηρητέα και ιστορικά κτίρια, κτίρια τα οποία υπάρχουν μέσα στα όρια του αστικού ιστού της πόλης της Νάουσας αλλά και τις συγκεντρώσεις τους μέσα σε αυτήν.

2.11.1 ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΙ ΧΩΡΟΙ ΚΑΙ ΚΥΡΗΓΜΕΝΑ ΜΝΗΜΕΙΑ ΣΤΟΝ ΕΞΩΑΣΤΙΚΟ ΧΩΡΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Ξεκινώντας την καταγραφή της πολιτιστικής κληρονομιάς, παρατηρούμε τρεις αρχαιολογικούς χώρους οι οποίοι βρίσκονται εντός των ορίων του Δήμου και σε κοντινή απόσταση από την πόλη της Νάουσας. Οι κηρυγμένοι αυτοί αρχαιολογικοί χώροι του Δήμου είναι :

- Κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος στην περιοχή που περικλείεται μεταξύ Νάουσας – Κοπανού – Λευκαδίων στον οποίο περιλαμβάνεται και η Σχολή του Αριστοτέλους. (ΦΕΚ 35/2-2-62 /τ. Β /ΥΑ 15794 /19-12-61) (ΦΕΚ 175/ 26-3—66, ΥΑ 2258 /4-2-66/ τ. Β)
- Κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος Στενημάχου. (ΦΕΚ 35/2-2-62 /τ. Β /ΥΑ 15794 /19-12-61) (ΦΕΚ 175/ 26-3—66, ΥΑ 2258 /4-2-66/ τ. Β)
- Κηρυγμένος αρχαιολογικός χώρος Τριλόφου. (ΦΕΚ 35/2-2-62 /τ. Β /ΥΑ 15794 /19-12-61) (ΦΕΚ 175/ 26-3—66, ΥΑ 2258 /4-2-66/ τ. Β)

(ΓΠΣ Νάουσας, 2004)

Συνεχίζοντας με την καταγραφή των κυρηγμένων μνημείων τα οποία υπάρχουν εντός των ορίων του Δήμου, αυτά φαίνονται παρακάτω. Τα στοιχεία αυτά προκύπτουν από σχετικό έγγραφο της 11ης Εφορείας Βυζαντινών Αρχαιοτήτων (αρ. πρωτ. 1050/29-03-2004) και αφορούν μνημεία τα οποία ανήκουν στην βυζαντινή περίοδο.

- Ι.Ν. Αγίου Νικολάου (Υ.Α. 27702/25-1-69, ΦΕΚ 84/Β/5-2-69)

- I.N. Ζωοδόχου Πηγής (Παναγιοπούλα) (Υ.Α. 31674/683/8-8-1985, ΦΕΚ 596/Β/2-10-1985)
- I.N. Τιμίου Προδρόμου (Εξω Πρόδρομος) (Υ.Α. 31674/683/8-8-1985, ΦΕΚ 596/Β/2-10-1985)
- I.N. Τιμίου Προδρόμου (Μέσα Πρόδρομος) (Υ.Α. 31674/683/8-8-1985, ΦΕΚ 596/Β/2-10-1985)
- I.N. Αγίου Γεωργίου (Υ.Α. 31674/683/8-8-1985, ΦΕΚ 596/Β/2-10-1985)
- I.N. Κοίμησης της Θεοτόκου (Υ.Α. 31674/683/8-8-1985, ΦΕΚ 596/Β/2-10-1985)

(Πηγή : ΓΠΣ Νάουσας, 2004)

Στην παραπάνω καταγραφή φαίνεται πως τα τρία από τα παραπάνω μνημεία βρίσκονται μέσα στον αστικό ιστό της πόλης ενώ τα υπόλοιπα βρίσκονται σε οικισμούς εντός των ορίων του Δήμου.

2.11.2 ΤΑ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ ΚΤΙΡΙΑ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΙΣ ΤΟΥΣ

Όσον αφορά τώρα τα υπόλοιπα ιστορικά κτίρια τα οποία βρίσκονται μέσα στον αστικό ιστό, παρατηρούμε πληθώρα χαρακτηρισμένων είτε ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων είτε ως διατηρητέων κτιρίων μέσα στον αστικό ιστό της πόλης. Τα <<ιστορικά διατηρητέα μνημεία>> τα οποία έχουν χαρακτηριστεί έτσι σύμφωνα με τις διατάξεις του Ν. 1469/50 (Περί προστασίας ειδικής κατηγορίας οικοδομημάτων και έργων τέχνης μεταγενέστερων του 1830) είναι τα ακόλουθα :

- 3ο Δημοτικό Σχολείο (Γαλάκεια) ιδιοκτησίας Δημοσίου περιοχή Αλώνια (ΦΕΚ 329/Β/15-5-86)
- Κατοικία ιδιοκτησίας Γ. Φειδαντσή (ΦΕΚ 880/Β/18-12-84)
- Υδρόμυλος Χατζηνώτα και περιβάλλον χώρος στον ποταμό Αραπίτσα (ΦΕΚ 1305/Β/24-06-1999)
- Υδρόμυλος Ράιου και περιβάλλον χώρος ιδιοκτησίας δημοσίου στον ποταμό Αραπίτσα (ΦΕΚ 1305/Β/24-06-1999)

- Σησαμοτριβείο του Μάκη και περιβάλλον χώρος στον ποταμό Αραπίτσα (ΦΕΚ 1305/Β/24-06-1999)
- Πρώτο εργοστάσιο Λαναρά-Πεχλιβάνου ιδιοκτησίας Δήμου Νάουσας στο ισόγειο ενώ ο όροφος είναι ιδιόκτητος (ΦΕΚ 76/Β/28-02-1986)
- Παλιό Νηματοουργείο Λόγγου, Κύρτση και Τουρπάλη ιδιοκτησίας Δήμου Νάουσας (ΦΕΚ 310/Β/24-04-1986)
- Αρχοντικό Χατζημαλούση το οποίο είναι ιδιόκτητο (ΦΕΚ 504/Β/31-08-1983)
- 1ο και 2ο Δημοτικό Σχολείο ιδιοκτησίας Δημοσίου (ΦΕΚ 329/Β/15-05-1986)
- Λάμπειο Γυμνάσιο ιδιοκτησίας Δημοσίου (ΦΕΚ 329/Β/15-05-1986)
- Κατοικία Ν. Κωστάκη ιδιοκτησίας Δήμου Νάουσας (νυν ΚΑΠΗ) (ΦΕΚ 655/Β/18-09-1984)
- Κατοικία-Μύλος Ματθαίου το οποίο βρίσκεται υπό απαλλοτρίωση από ΥΠΠΟ (ΦΕΚ 632/Β/11-09-1984, ΦΕΚ 1039/Β/23-08-2000)
- 4ο Δημοτικό Σχολείο ιδιοκτησίας Δημοσίου (ΦΕΚ 329/Β/15-05-1986)
- Κτίριο Μπουτάρη και περιβάλλον χώρος το οποίο είναι ιδιόκτητο (ΦΕΚ 725/Β/11-10-1984)
- Παλαιό Ωρολόγιο ιδιοκτησίας Δημοσίου (ΦΕΚ 675/Β/08-08-1987)
- Έπαυλη Λαναρά το οποίο είναι ιδιόκτητο (Υ.Α. ΔΙΛΑΠ/Γ/1576/29481/12-05-1997)

(Πηγή : ΓΠΣ Νάουσας, 2004)

Στην παραπάνω καταγραφή μπορούμε να δούμε πως τα διασωθέντα μνημεία τα οποία υπάρχουν εντός των ορίων της πόλης είναι αρκετά και τα περισσότερα από αυτά ανήκουν περίπου στην ίδια χρονολογική περίοδο. Εκτός όμως από τα διασωθέντα μνημεία, στην πόλη της Νάουσας υπάρχει και πληθώρα κτιρίων χαρακτηρισμένων ως διατηρητέων. Η προστασία καλύπτεται από τα ΦΕΚ 428/Δ/24-05-2002 και ΦΕΚ 858/Δ/28-09-2004 και περιλαμβάνουν έναν πίνακα με 78 χαρακτηρισμένα ως διατηρητέα κτίρια τα οποία βρίσκονται εντός των ορίων του αστικού ιστού και φαίνονται στο παράρτημα.

Τα χαρακτηρισμένα ως διατηρητέα κτίρια του παραρτήματος έχουν κατηγοριοποιηθεί με τρεις βαθμούς προστασίας. Ανάλογα με τον βαθμό προστασίας του κάθε κτίσματος καθορίζονται και οι επιτρεπόμενες παρεμβάσεις.

Τα διατηρητέα κτίρια με βαθμό προστασίας Α έχουν την μεγαλύτερη προστασία και διατηρούνται ως έχουν. Επιτρέπονται κυρίως εσωτερικές παρεμβάσεις για τον εκσυγχρονισμό και τη βιωσιμότητα του κτιρίου και στις επεμβάσεις χρησιμοποιούνται όμοια και συμβατά προς τα υπάρχοντα υλικά. Τέλος, διατηρούνται οι χρήσεις οι οποίες προβλέπονται στο Γ.Π.Σ. και για κάθε αλλαγή χρήσης ή παρέμβασης χρειάζεται έγκριση από το ΥΜΑΘ.

Ο δεύτερος και λίγο ελαστικότερος βαθμός προστασίας είναι ο βαθμός προστασίας Β. Τα κτίρια τα οποία ανήκουν σε αυτήν την κατηγορία διατηρούν τα κελύφη και τα περιγράμματά τους είτε σε κάτοψη είτε σε όψη και επιτρέπονται εσωτερικές επεμβάσεις και μετατροπές χωρίς να αλλοιώνεται το κέλυφος και οι όψεις επί των κοινόχρηστων χώρων. Επίσης επιτρέπονται διορθωτικές επεμβάσεις στις όψεις και το κέλυφος με συμβατά στα υφιστάμενα υλικά και χρώματα.

Τέλος, ο τρίτος βαθμός προστασίας των διατηρητέων κτιρίων ο οποίος είναι και ο ελαστικότερος, είναι ο βαθμός προστασίας Γ. Τα κτίρια και τα συγκροτήματα της κατηγορίας αυτής, διατηρούν τις όψεις τους οι οποίες έχουν πρόσωπο σε κοινόχρηστους χώρους και κρίνονται ενδιαφέρουσες. Το υπόλοιπο μέρος των κτιρίων αυτών μπορεί να κατεδαφιστεί και να κατασκευασθεί με τα ίδια ή και διαφορετικά υλικά, μορφή και όγκο με τέτοιο τρόπο ώστε να εναρμονίζεται διαισθητικά με το διατηρούμενο τμήμα. Επιπλέον, στις διατηρητέες όψεις επιτρέπονται ελάχιστες κατασκευαστικές επεμβάσεις με στόχο την διάσωση τους.

Οι παραπάνω κατηγορίες αφορούν τα χαρακτηρισμένα διατηρητέα κτίρια τα οποία υπάρχουν μέσα στον αστικό ιστό της πόλης. Οι θέσεις των διατηρητέων φαίνονται στον χάρτη της ανάλυσης. Παρατηρώντας τον χάρτη μπορούμε να δούμε μια συγκέντρωση των διατηρητέων κτιρίων στον αστικό ιστό. Η συγκέντρωση αυτή βρίσκεται στις περιοχές Αλώνια και Μεταμόρφωση οι οποίες αποτελούν τον παλιό πυρήνα της πόλης και τις πιο παραδοσιακές γειτονιές. Στο ΦΕΚ 428/Δ/24-05-2002 οι περιοχές αυτές είναι

χαρακτηρισμένες ως ζώνες προστασίας παραδοσιακών συνόλων. Συγκεκριμένα, η περιοχή Αλώνια περιλαμβάνει τα μέτωπα των κτιρίων επί των οδών :

- Ανταρτών και πλατείας Αλωνίων
- Αγίου Θεοφάνους
- Χατζηκουρκούτα έως την οδό Τσάμη Καρατάσου
- Αγ. Παρασκευής έως την οδό Ανταρτών
- Κατράνιτσας
- Αγγ. Γάτσου (Από Τσάμη Καρατάσου έως την πάροδο Γάτσου)
- Όλοι οι πεζόδρομοι της περιοχής Αλωνίων
- Γαρέφη έως Αγ. Αθανασίου
- Δεληδήμου

Η περιοχή της Μεταμόρφωσης περιλαμβάνει τα μέτωπα των κτιρίων επί των οδών :

- Σοφρονίου (από Περδικάρη έως πέρατος
- Πλατεία Μεταμορφώσεως και όλοι οι πεζόδρομοι που συνβάλουν σε αυτήν
- Πατριάρχου Αθηναγόρα
- Π. Μελά απ' αρχής έως Αγ. Νικολάου
- Υπαπαντής
- Ρ. Φεραίου έως Παπαγιώργη
- Χρ. Περδικάρη (Από Σοφρονίου έως Αριστοτέλους) και η πάροδος αυτής
- Αγ. Τριάδος
- Πλατεία Αγ. Τριάδος

Τέλος, στις παραπάνω ζώνες ανήκουν και οι παρακάτω δρόμοι :

- Μ. Αλεξάνδρου (από αρχής έως Μπιγκάνου)
- Αιμιλίου Βεάκη
- Βας. Κωνσταντίνου (από αρχής έως Καμπίτη)

- Πάροδος Μιχαήλ Λογίου

(Πηγή : ΦΕΚ 428/Δ/24-5-2002, Δήμος Νάουσας)

Σύμφωνα με τον Ν. 2831/2000, ως ζώνες προστασίας των παραδοσιακών συνόλων ορίζονται ως περιοχές οι οποίες έχουν ανάγκη ιδιαίτερη προστασία και θεσπίζονται ειδικοί όροι και περιορισμοί δόμησης και καθορίζονται ειδικές χρήσεις (Υπουργείο Πολιτισμού, 2000).

Επίσης, ως διατηρητέα στοιχεία του πολεοδομικού εξοπλισμού της πόλης είναι χαρακτηρισμένα η βρύση του Φόρου, η ξύλινη γέφυρα των Στουμπάνων και η βρύση της πλατείας Αλωνίων. Τέλος ως διατηρητέα στοιχεία του φυσικού ή ανθρωπογενούς περιβάλλοντος της πόλης είναι χαρακτηρισμένα η πλατεία του Φόρου, ο πλάτανος της Παναγίας και της πλατείας Αλωνίων, ο στραβός πλάτανος στην οδό Χατζηκουρκούτα και Αγ. Παρασκευής και ο πλάτανος της Ευαγγελίστριας. Στα παραπάνω, σύμφωνα με το ΦΕΚ 428/Δ/24-5-2002 απαγορεύεται κάθε αφαίρεση, αλλοίωση και καταστροφή και επιτρέπονται μόνο επισκευές και σωστικές επεμβάσεις. Τέλος, ως ζώνη ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, η οποία περιβάλλει ή εφάπτεται με στοιχεία πολιτιστικής ή αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, είναι χαρακτηρισμένη η κοίτη και οι όχθες του ποταμού Αράπιτσα εντός του πολεοδομικού ιστού της πόλης.

Στον παρακάτω χάρτη μπορούμε να δούμε τα χαρακτηρισμένα ως διατηρητέα κτίρια τα οποία υπάρχουν μέσα στον αστικό ιστό της πόλης της Νάουσας όπως επίσης και τις παραδοσιακές γειτονιές οι οποίες είναι χαρακτηρισμένες ως ζώνες προστασίας παραδοσιακών συνόλων.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

Ζώνες προστασίας
παραδοσιακών
συνόλων-
Παραδοσιακές
γειτονιές

■ Χαρακτηρισμένα
διατηρητέα κτίρια

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΣΑΠΟΥΝΑΚΗΣ Α.
ΦΟΙΤΗΤΗΣ : ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ
ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ,
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

4 ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ :
ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΑ ΚΤΙΡΙΑ ΤΗΣ
ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ
ΚΑΙ ΖΩΝΕΣ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ
ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΣΥΝΟΛΩΝ

Πηγές :
www.geodata.gov.gr, Δήμος Νάουσας

Κλίμακα Χάρτη : 1:10.000

Βόλος, Απρίλιος 2015

2.11.3 ΠΡΩΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΑ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟΝ ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Ένα τελευταίο και αρκετά σημαντικό στοιχείο του πολεοδομικού εξοπλισμού της πόλης είναι παλιές βιομηχανικές μονάδες της. Οι τέσσερις μεγάλες βιομηχανικές μονάδες της πόλης είναι η Τρικόλάν, η Πέλλα-Όλυμπος, η Υφέν και ο Βαρβαρέσος. Οι βιομηχανικές αυτές μονάδες και τα κτίρια τα οποία περιλαμβάνουν είναι χαρακτηρισμένα από το Υ.Μ.Α.Θ. ως διατηρητέα μνημεία της βιομηχανικής αρχαιολογίας σύμφωνα με τα ΦΕΚ 428/Δ/24-05-2002 και ΦΕΚ 858/Δ/18-09-2004. Λαμβάνονται υπόψη στο καινούριο ΓΠΣ της Νάουσας όπου έχουμε ως πρόταση έναν πίνακα με τις επιτρεπόμενες χρήσεις ανά πρώην βιομηχανική μονάδα.

Πίνακας 22 : Επιτρεπόμενες χρήσεις ανά πρώην βιομηχανική μονάδα

Επιτρεπόμενες χρήσεις	Τρικόλάν	Πέλλα-Όλυμπος	Υφέν	Βαρβαρέσος
Ξενοδοχεία και ξενώνες	•	•	•	•
Γραφεία, κοινωφελείς οργανισμοί, τράπεζες, ασφάλειες	•	•	•	•
Κτίρια εκπαίδευσης	•	•	•	•
Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας	•	•	•	•
Κτίρια περιθάλψης	•	•	•	•
Πολιτιστικά κτίρια και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις	•	•	•	•
Αθλητικές εγκαταστάσεις	•	•	•	•
Εστιατόρια	•	•	•	•
Αναψυκτήρια	•	•	•	•
Κατοικία				•
Κτίρια διοίκησης	•	•	•	•
Χώροι συνάθροισης κοινού	•	•	•	•
Γήπεδα στάθμευσης	•	•	•	•
Επαγγελματικά εργοστάσια χαμηλής όχλησης	•	•	•	•
Εμπορικά καταστήματα	•	•	•	•

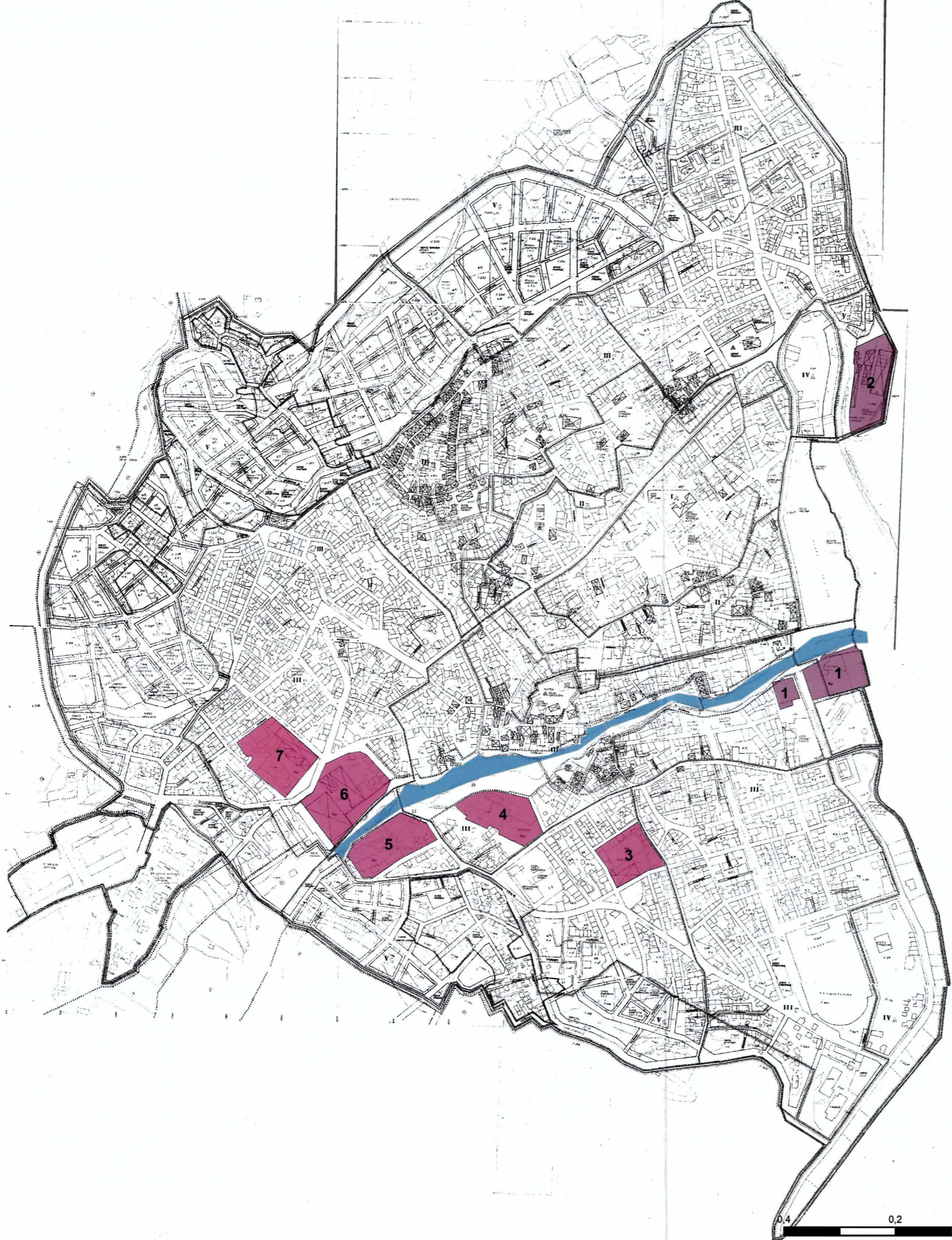
(εξαιρουμένων των αγορών και πολυκαταστημάτων)				
--	--	--	--	--

Πηγή : ΓΠΣ Νάουσας,2004

Επιπλέον, σύμφωνα με το Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο της Νάουσας, σε περιπτώσεις υπολοίπου συντελεστή δόμησης τα νέα κτίρια που ενδεχομένως θα κατασκευασθούν θα είναι προσαρμοσμένα στον χαρακτήρα των διατηρητέων κτιρίων της περιοχής και επίσης θα αποτελούν ανεξάρτητα κτίρια.

Στον παρακάτω χάρτη μπορούμε να δούμε την θέση των βιομηχανικών μονάδων της πόλης.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

**ΠΑΛΙΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ
ΜΕ ΝΕΑ ΧΡΗΣΗ**

- 1 Εργοστάσιο ΕΡΙΑ
με νέα χρήση ως
πολυώροφος πολιτισμου
- 2 Εργοστάσιο
Λόγγου-Τουρπάλη
με νέα χρήση ως
πανεπιστημιακό τμήμα

ΠΑΛΙΕΣ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΕΣ

- 3 Βέτλανς
- 4 Βαρβαρέσος
- 5 ΥΦΕΝ
- 6 Πελλα-Ολυμπος
- 7 Τρικόλαν

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΣΑΠΟΥΝΑΚΗΣ Α.
ΦΟΙΤΗΤΗΣ : ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ
ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ,
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

5 ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ :
ΘΕΣΗ ΤΩΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΩΝ
ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ ΣΤΟΝ
ΑΣΤΙΚΟ ΙΣΤΟ

Πηγές :
www.geodata.gov.gr, Δήμος Νάουσας

Κλίμακα Χάρτη : 1:10.000

Βόλος, Απρίλιος 2015

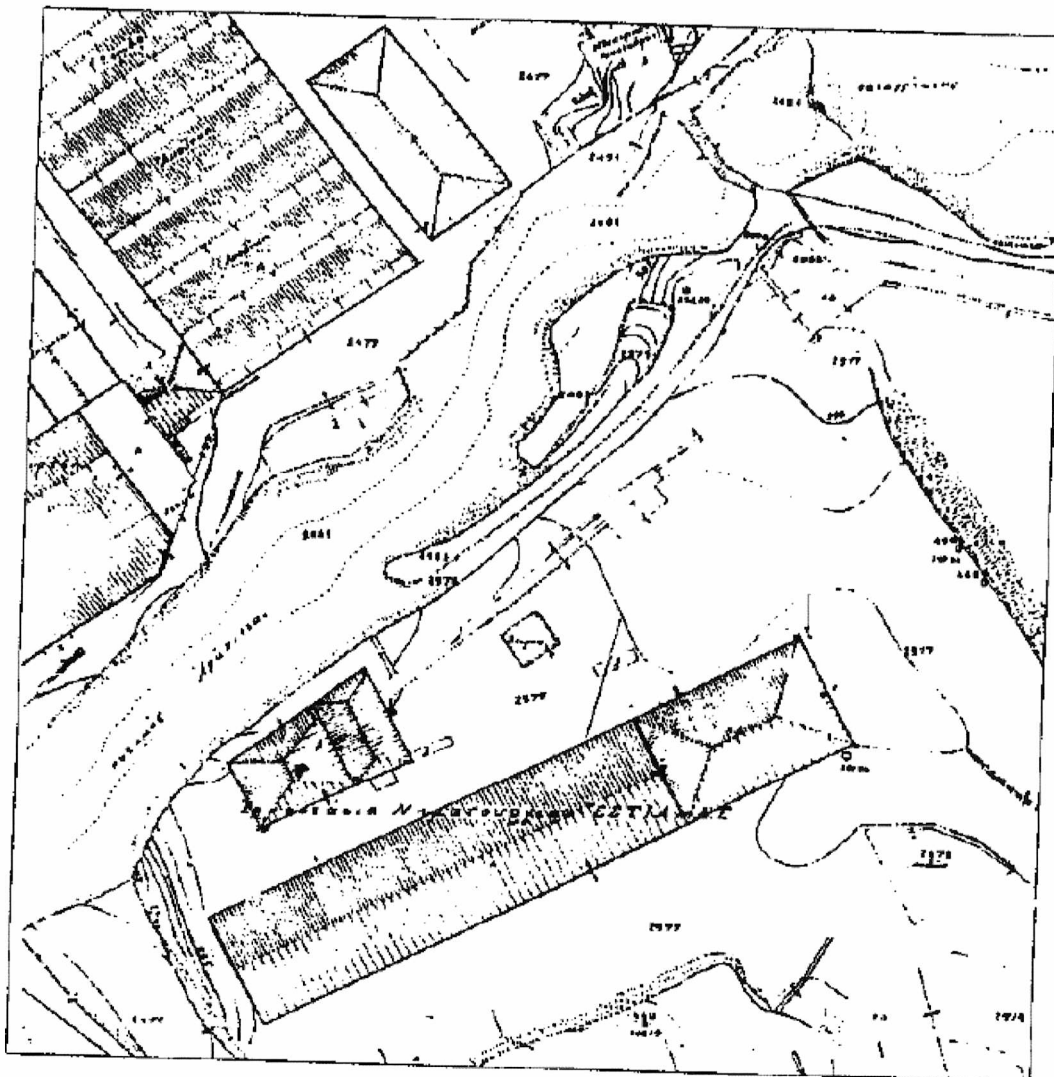
Όσον αφορά τα ειδικά χαρακτηριστικά των βιομηχανικών κτιρίων της πόλης από αρχιτεκτονικής απόψεως και από άποψη μηχανολογικού εξοπλισμού, την καταγραφή του σύμφωνα με τα ΦΕΚ 428/Δ/24-05-2002 και ΦΕΚ 858/Δ/18-09-2004 μπορούμε να δούμε παρακάτω :

2.11.3.1 ΠΡΩΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΥΦΕΝ

Το βιομηχανικό κτίριο της ΥΦΕΝ κατασκευάστηκε το 1893 από την βιομηχανική εταιρία Γκούτα και Καρατζιά και αργότερα, το 1957, μετονομάστηκε σε <<ΥΦΕΚ ΟΕ>> και παρήγαγε νήματα και υφάσματα. Το εργοστάσιο κατασκευάστηκε δίπλα στον ποταμό της Αράπιτσας και καταλαμβάνει έκταση 2.640 τ.μ. σε οικόπεδο 16 στρεμμάτων. Το εργοστάσιο εκμεταλλευόταν την κινητήρια δύναμη των νερών του ποταμού. μέρος των οποίων παρεκτρέπεται σε μια ψηλότερη από το εργοστάσιο θέση και μέσω τεχνητής υδραγωγού σήραγγας σκαμμένης σε βράχο, οδηγείται σε μεταλλικούς σωλήνες μεγάλης διατομής και κινεί έναν οριζόντιο οδοντωτό τροχό ο οποίος δίνει κίνηση σε όλο το εργοστάσιο.

Το βιομηχανικό κτίριο της ΥΦΕΝ είναι χαρακτηρισμένο ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο της βιομηχανικής αρχαιολογίας. Αποτελείται από ένα μονώροφο και ένα διώροφο κτίριο. Το μονώροφο είναι λιθόκτιστο με χαρακτηριστική βιομηχανική μορφολογία και ξύλινη στέγη. Το διώροφο κτίριο είναι κατασκευασμένο σύμφωνα με τα πρότυπα της Μακεδονικής αρχιτεκτονικής αλλά υπάρχουν νεώτερες προσθήκες οι οποίες αλλοιώνουν το σύνολο του κτιρίου. Διασώζεται ο μηχανολογικός εξοπλισμός της τουρμπίνας και η διάταξη προσαγωγής του νερού (σιδερένιος αγωγός μεγάλων διαστάσεων). Το κτίριο αποτελεί χαρακτηριστικό παράδειγμα της τοπικής αρχιτεκτονικής όπως αυτή εξελίσσεται για να εξυπηρετήσει μεγάλα βιομηχανικά κτίρια. Είναι προστατευόμενο με βαθμό προστασίας Β και η φερόμενη ιδιοκτησία είναι η εταιρία ΥΦΕΝ (Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999, ΦΕΚ 858/Δ/18-09-2004).

Εικόνα 2 : Σχέδιο γενικής διάταξης του νηματοργείου Υφέν

Πηγή : Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999

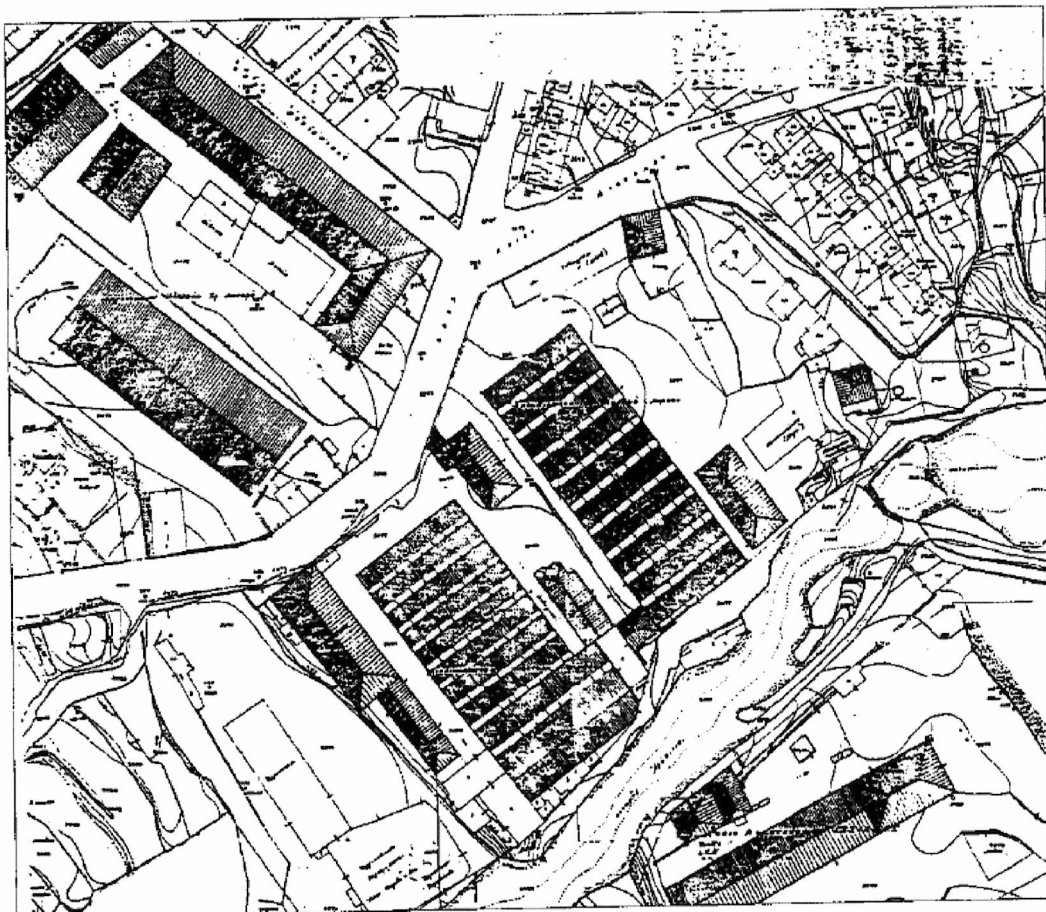
2.11.3.2 ΠΡΩΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΠΕΛΛΑ-ΟΛΥΜΠΟΣ

Το εργοστάσιο Πέλλα-Όλυμπος κατασκευάστηκε το 1920 και παρήγαγε όλα τα είδη υφασμάτων και τροφοδοτούσε με χακί ύφασμα τον ελληνικό στρατό. Κατασκευάστηκε σε έκταση περίπου 13.000 τ.μ. στην περιοχή των Στουμπάνων στην αριστερή όχθη της Αράπιτσας. Το εργοστάσιο παράγει ηλεκτρική ενέργεια χρησιμοποιώντας την κινητήρια δύναμη του ποταμού. Το συγκρότημα περιλαμβάνει μια σειρά από μεγάλα κτίρια, μονώροφα ή πολυώροφα και παράλληλα τοποθετημένα, τα οποία χρησιμοποιούνταν ως χώροι παραγωγής ή αποθήκες πρώτων υλών και έτοιμων

προϊόντων, καθώς επίσης και ένα κτίριο γραφείων, λεβητοστάσιο με μεγάλη καπνοδόχο, χώρο υδροτουρμπίνας, μηχανουργείο κ.τ.λ. Τα κτίρια του συγκροτήματος, από αρχιτεκτονική άποψη έχουν νεοκλασικό χαρακτήρα και αποτελούν χαρακτηριστικό δείγμα της βιομηχανικής ανάπτυξης που γνώρισε η πόλη από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα και έπειτα. Είναι χαρακτηρισμένο ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο της βιομηχανικής αρχαιολογίας και είναι προστατευόμενο με βαθμό προστασίας Β όπως επίσης και η φερόμενη ιδιοκτησία είναι η εταιρία «Πέλλα-Όλυμπος» (Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999, ΦΕΚ 428/Δ/24-05-2002).

Εικόνα 3 : Σχέδιο γενικής διάταξης εργοστασίου Πέλλα Όλυμπος απέναντι από το εργοστάσιο της Τρικολαν

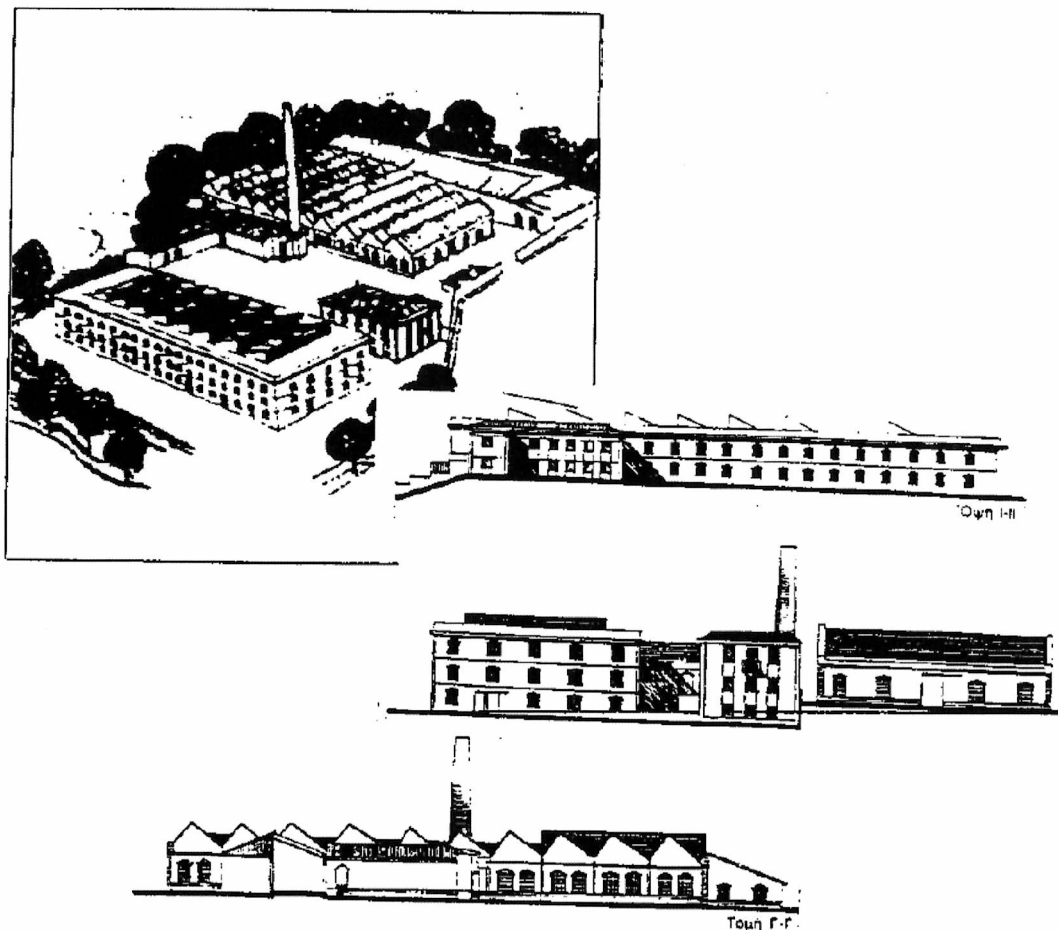

Πηγή : Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999

2.11.3.3 ΠΡΩΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΤΡΙΚΟΛΑΝ

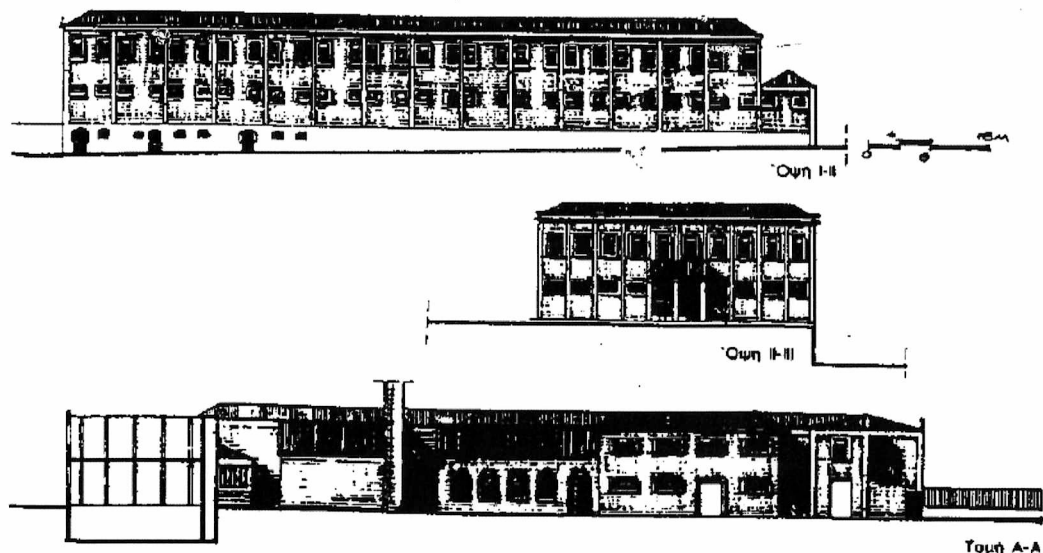
Το εργοστάσιο της Τρικολάν είναι κατασκευασμένο το 1910 για την κατασκευή μάλλινων νημάτων υψηλής ποιότητας αρχικά και στην συνέχεια για ρούχα και υφάσματα. Αποτελεί χαρακτηριστικό δείγμα της βιομηχανικής αρχιτεκτονικής και αποτελείται από διάφορο ξυλεπίστεγο βιομηχανικό κτίριο με χαρακτηριστική τυπολογία και μορφολογία των κτιρίων του 20^{ου} αιώνα και οι όψεις του έχουν χαρακτηριστικά νεοκλασικά στοιχεία. Είναι χαρακτηρισμένο ως διατηρητέο μνημείο της βιομηχανικής αρχαιολογίας και είναι προστατευμένο με βαθμό προστασίας Β. Φερόμενη ιδιοκτησία είναι τα κλωστήρια Ναούσης (Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999, 1999, ΦΕΚ 428/Δ/24-05-2002).

Εικόνα 4: Σχέδιο γενικής διάταξης, όψεις και τομές εργοστασίου Τρικολάν

Πηγή : Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999

Εικόνα 5 : Όψεις και τομές εργοστασίου Τρικολάν

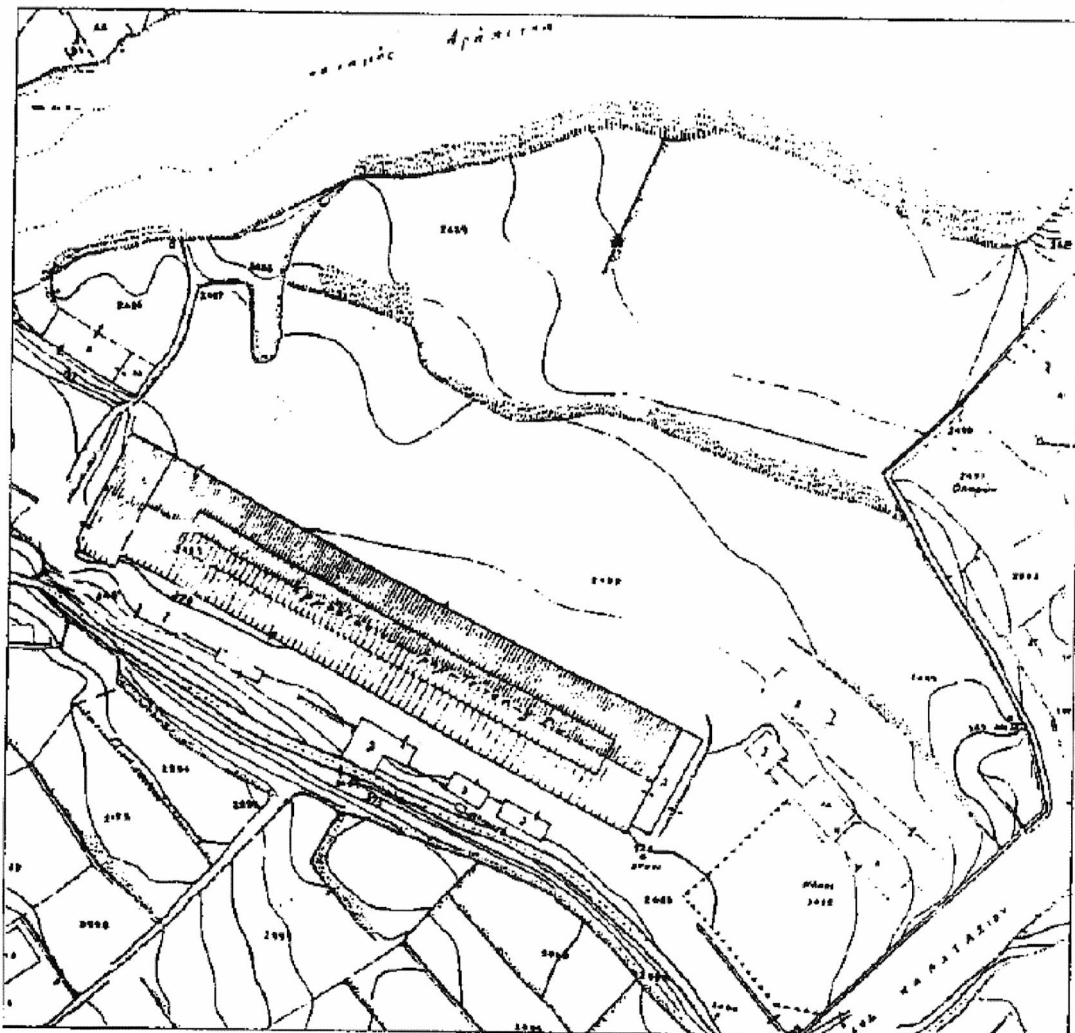

Πηγή : Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999

2.11.3.4 ΠΡΩΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΒΑΡΒΑΡΕΣΟΣ

Το βιομηχανικό κτίριο Βαρβαρέσος κατασκευάστηκε το 1910. Αρχικά το κτίριο το λειτουργούσε η εταιρία <<Μπίλη-Τσίτση-Λαπαβίτσα>> λειτουργούσε ως κλωστήριο. Η κύρια μονάδα του βιομηχανικού κτιρίου αποτελείται από ένα διώροφο επιμήκες κτίριο εμβαδού 1.760 τ.μ. σε οικοπεδική έκταση 20 στρεμμάτων. Το κτίριο χρησιμοποιούσε και αυτό την ενέργεια του ποταμού εκ τρέποντας τον μέσω σιδηρών σωληνώσεων μεγάλης διαμέτρου σε υδροστρόβιλο παράγοντας ισχύ 220 ίππων. Είναι χαρακτηρισμένα ως διατηρητέο μνημείο της βιομηχανικής αρχαιολογίας και είναι προστατευμένο με βαθμό προστασίας Β (Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999, ΦΕΚ 428/Δ/24-05-2002).

Εικόνα 6 : Σχέδιο γενικής διάταξης εργοστασίου Βαρβαρέσος

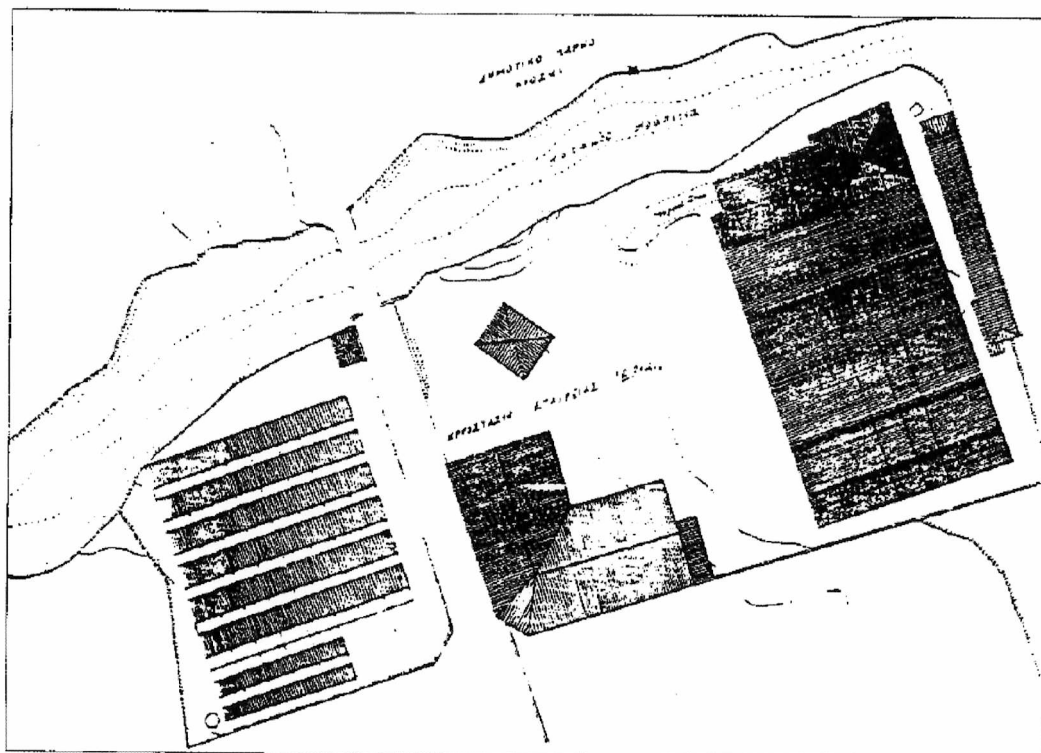
Πηγή : Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999

2.11.3.5 ΠΡΩΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΕΡΙΑ

Το εργοστάσιο ιδρύεται το 1912 στο δυτικό τμήμα της πόλης της Νάουσας δίπλα από τον ποταμό της Αράπιτσας και το δημοτικό πάρκο. Αποτελεί την δεύτερη εριοβηχανία της πόλης με την πλήρη κατεργασία εριών για την κατασκευή μάλλινου υφάσματος το οποίο χρησιμοποιούνταν κυρίως για τις ανάγκες του στρατού χρησιμοποιώντας την ενέργεια του ποταμού. Το 2014 ολοκληρώθηκε η επανάχρηση του βιομηχανικού κτιρίου με 100% χρηματοδότηση από το ΕΣΠΑ 2007-2013. Η νέα χρήση του βιομηχανικού κτιρίου είναι ως Κέντρο Τεκμηρίωσης Βιομηχανικής Κληρονομιάς και το δεύτερο κτιριακό συγκρότημα ως πολυχώρος πολιτισμού μέσω του προγράμματος

ενοποίησης του αστικού χώρου της Νάουσας (Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999, www.dimotikiananeosi.gr).

Εικόνα 7 : Σχέδιο γενικής διάταξης εργοστασίου Ερια

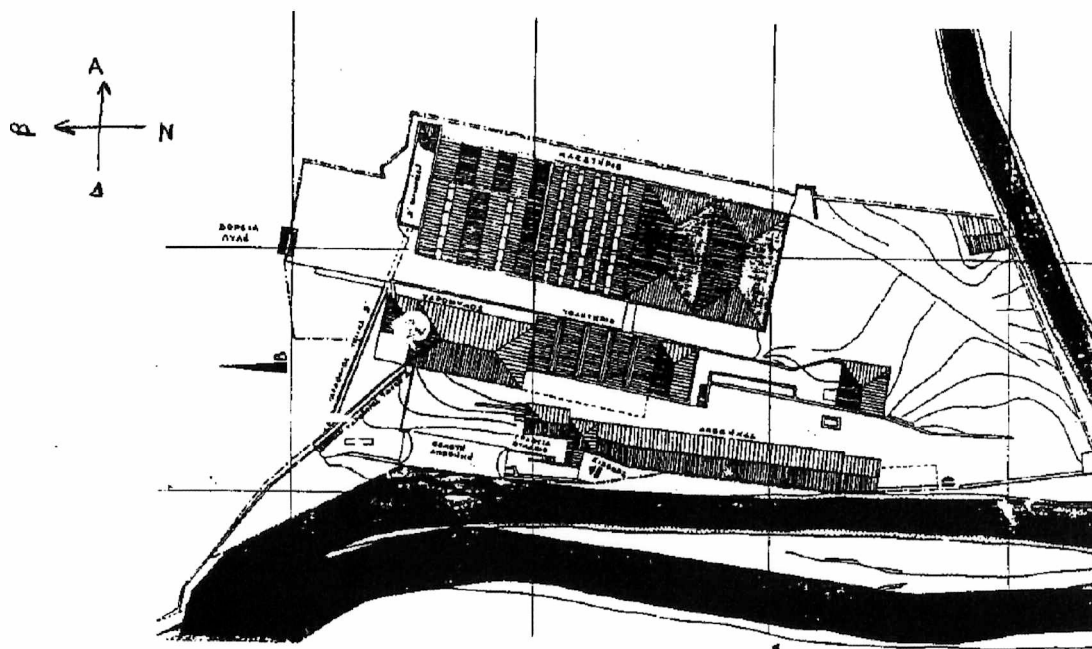
Πηγή : Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999

2.11.3.6 ΠΡΩΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΛΟΓΓΟΥ-ΤΟΥΡΠΙΑΛΗ

Το εργοστάσιο κατασκευάστηκε το 1874 και ήταν το πρώτο μεγάλο βαμβακοκλωστήριο το οποίο χτίστηκε στην πόλη της Νάουσας. Το κτιριακό συγκρότημα του εργοστασίου είναι χτισμένο στην ανατολική πλευρά της πόλης και καταλαμβάνει οικοπεδική έκταση 10.000 τ.μ. Όπως και τα υπόλοιπα εργοστάσια της πόλης, εκμεταλλεύονταν την ενέργεια του ποταμού ως κινητήρια δύναμη. Συνολικά, το συγκρότημα περιλαμβάνει κτίριο υδρόμυλου ο οποίος είχε κατασκευασθεί περίπου το 1850, κτίριο κλωστηρίου το οποίο κατασκευάστηκε το 1874 και αποτελούσε τον κεντρικό πυρήνα του εργοστασίου, κτίριο υφαντουργείου κατασκευασμένο το 1900 όπως επίσης και μια σειρά από αποθήκες, κτίρια γραφείων και φυλάκιο εισόδου. Είναι χαρακτηρισμένο ως ιστορικό διατηρητέο μνημείο με ενδιαφέροντα νεοκλασικά στοιχεία και είναι προστατευμένο με βαθμό προστασίας Β. Έγινε η ανάπλαση και επανάχρηση του στα πλαίσια 3^{ου} Κοινοτικού Πλαισίου Στήριξης την περίοδο 2003-

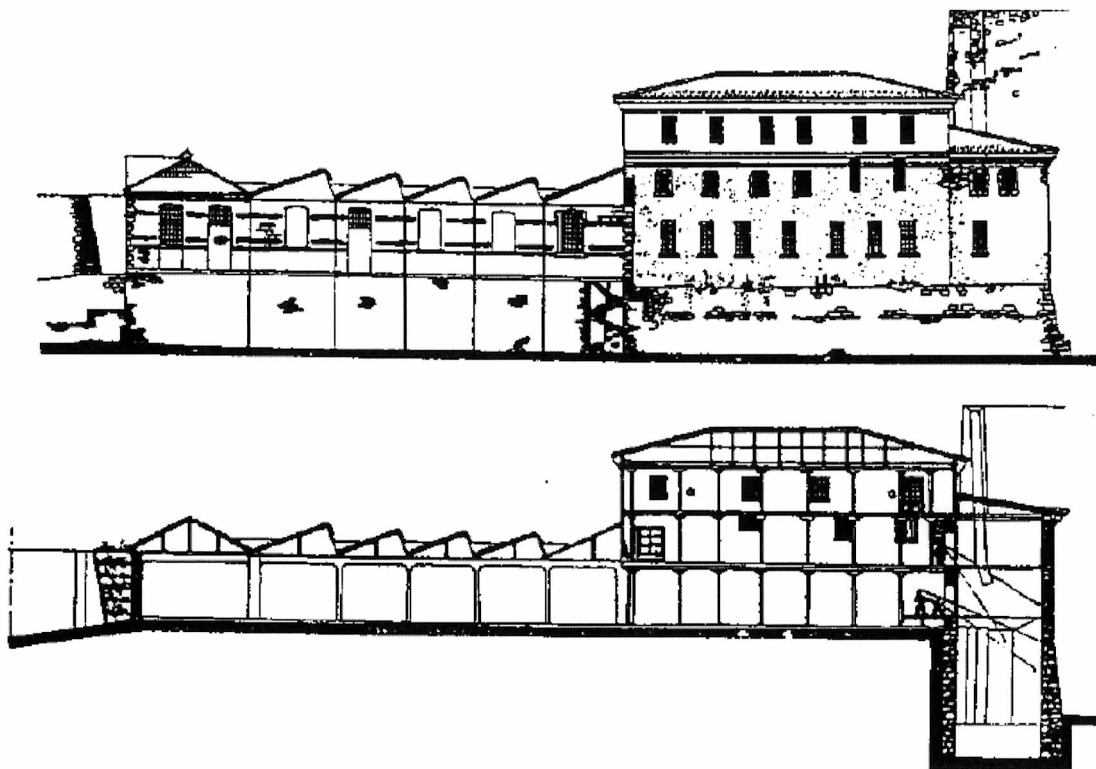
2010 με 100% χρηματοδότηση. Το έργο ανάπλαση ολοκληρώθηκε το 2004 και στέγασε το Τμήμα Διοίκησης και Τεχνολογίας του Πανεπιστημίου Μακεδονίας για 10 χρόνια. Από την μεταφορά του πανεπιστημιακού τμήματος και μετά στο κτίριο δεν έχει προστεθεί νέα χρήση (Οικονόμου Α. 1999, ΦΕΚ 428/Δ/24-05-2002, www.dimotikiananeosi.gr).

Εικόνα 8 : Γενική διάταξη εργοστασίου Λόγγου-Τουρπάλη

Πηγή : Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999

Εικόνα 9 : Όψη και τομή εργοστασίου Λόγγου-Τουρπάλη

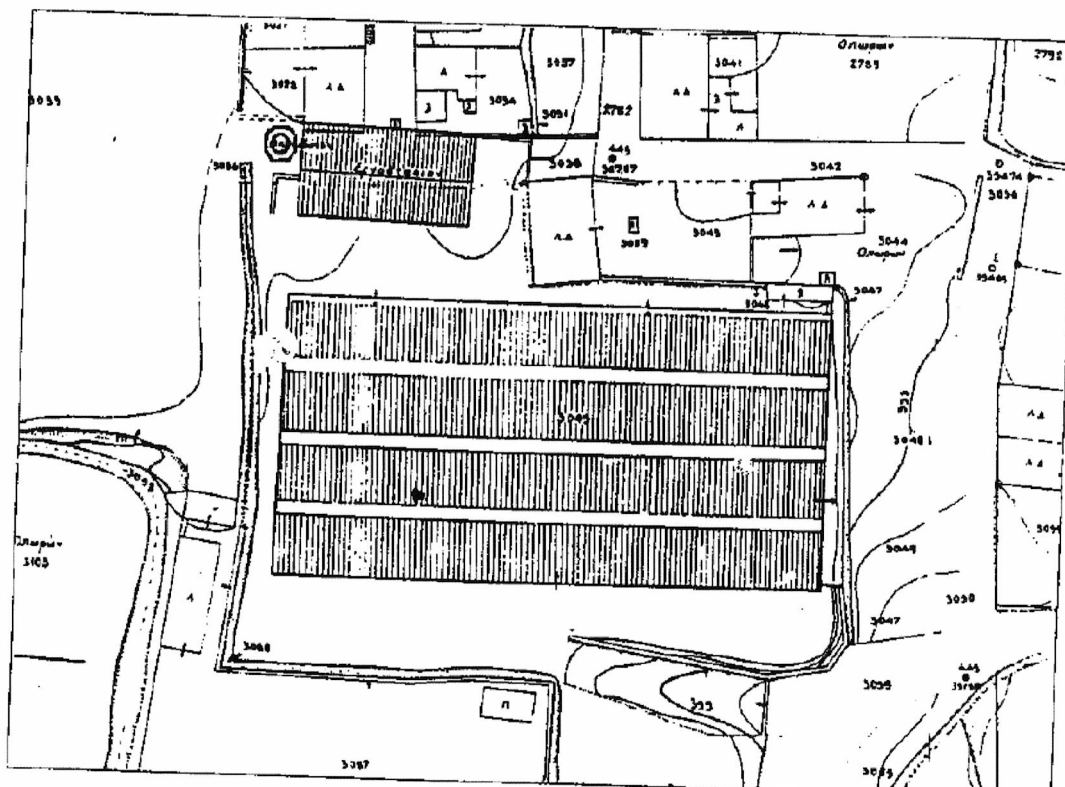
Πηγή : Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999

2.11.3.7 ΠΡΩΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΟ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΟ ΒΕΤΛΑΝΣ

Το εργοστάσιο της παλιάς Βέτλας κατασκευάζεται το 1921 σε απόσταση λίγο μεγαλύτερη από τις υπόλοιπες μεγάλες βιομηχανίες της πόλης από το ποτάμι. Για τον παραπάνω λόγο, χρησιμοποιούσε για την κίνηση της μέρος της κίνησης του εργοστασίου Πέλλα-Όλυμπος με γραμμή μεταφοράς 500 μέτρων περίπου. Διέθετε πλήρες οργανωμένο στριπτήριο, εριουργείο, βαφείο χλωρίου, διυλιστήριο, υφαντήριο και υποσταθμό ηλεκτρικού ρεύματος. Το σχέδιο της γενικής διάταξης του κτιριακού συγκροτήματος του εργοστασίου μπορούμε να το δούμε στην παρακάτω εικόνα.

Έικονα 10 : Σχέδιο γενικής διάταξης εργοστασίου Βέτλανς

Πηγή : Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999

2.11.3.8 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΩΝ ΕΡΓΟΣΤΑΣΙΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΙΑΤΗΡΗΤΕΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ

Ένα πολύ ενδιαφέρον στοιχείο της μορφολογίας των βιομηχανικών κτιρίων της Νάουσας αποτελεί η αρχιτεκτονική τους. Λόγω κυρίως της χρονολογίας την οποία χτίστηκαν, οι επιδράσεις της ευρωπαϊκής βιομηχανικής αρχιτεκτονικής του 19^{ου} αιώνα είναι εμφανείς σε όλα τα βιομηχανικά κτίρια της πόλης.

Η μορφολογία τους και η αρχιτεκτονική τους είναι αποτέλεσμα πολλών παραγόντων οι οποίοι έχουν να κάνουν με την διαδικασία παραγωγής, την παραγωγή ενέργειας, την θέση τους μέσα στον αστικό ιστό κ.α. Στην περιοχή μελέτης, όλα τα εργοστάσια χρησιμοποιούσαν ως κινητήρια δύναμη τα νερά του ποταμού της Αράπιτσας. Τα προβιομηχανικά εργοστάσια, δηλαδή τα εργοστάσια τα οποία κατασκευάστηκαν από τα μέσα του 18^{ου} αιώνα μέχρι τις αρχές του 19^{ου}, χρησιμοποιούσαν τα νερά του ποταμού με την κίνηση παραδοσιακών υδροτροχών και η κίνηση μεταδιδόταν σε κάθε μηχανή ξεχωριστά μέσα από ένα σύστημα σταθερών ιμάντων. Αποτέλεσμα στη μορφολογία των κτιρίων ήταν συμπαγή κτίρια και στο μεγαλύτερο ποσοστό τους πολυώροφα.

Επιπλέον, για τα εργοστάσια αυτής της περιόδου κινούνταν με υδροτροχό ο οποίος απαιτούσε ένα επιπλέον κτίριο για τις εγκαταστάσεις του. Από τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα και μετά, ο υδροτροχός αντικαταστάθηκε με υδροστρόβιλο. Αναφορικά και πάλι με την μορφολογία των κτιρίων, για την αποφυγή απώλειας ενέργειας κατά την μετάδοση της κίνησης των προβιομηχανικών εργοστασίων, τα μηχανήματα τους ήταν τοποθετημένα σε πυκνή παράθεση με αποτέλεσμα ο χώρος να μην είναι καθόλου ευέλικτος, κάτι το οποίο αλλάζει στα εργοστάσια του 10^{ου} αιώνα όταν με την χρήση του ηλεκτρισμού μπόρεσε να διαμορφωθεί ένα πιο ευέλικτο σύστημα οργάνωσης του χώρου των εργοστασίων.

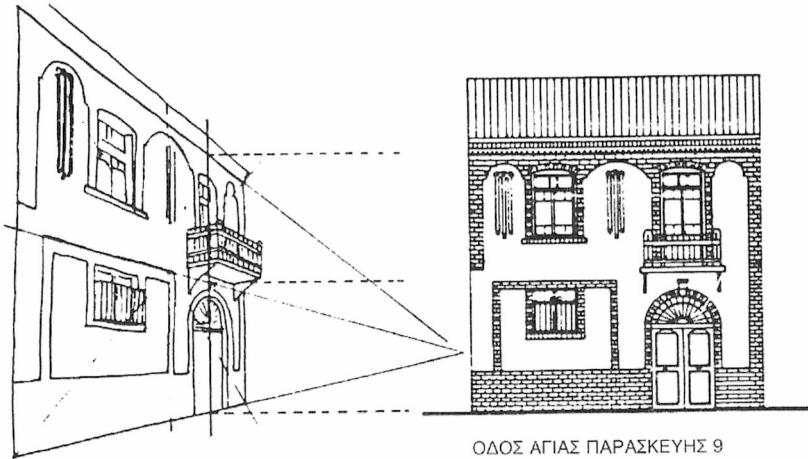
Όσον αφορά τα αρχιτεκτονικά στοιχεία των εργοστασίων, μπορούμε να διακρίνουμε χαρακτηριστικά τα οποία αποτελούν επιρροές από αντίστοιχα εργοστάσια της Ευρώπης. Το πρώτο χαρακτηριστικό είναι ο παραδοσιακός χαρακτήρας του βιομηχανικού κελύφους. Τα χαρακτηριστικά του, όπως αναφέρονται στο άρθρο του Οικονόμου Α. (Οικονόμου Α., 2001) για την αρχιτεκτονική των κλωστοϋφαντουργείων της Νάουσας, *«είναι η συμπαγής βάση με την εμφανή φέρουσα τοιχοποιία και η ελαφριά κατασκευή του ορόφου με το σοβά. Επίσης, οι γεωμετρικά απλές όψεις διακόπτονται από την αυστηρή εν σειρά παράθεση των παραθύρων που έχουν χαρακτηριστική μορφή : κάθετο ορθογωνικό σχήμα με τόξο και υπέρθυρο από πέτρα που τονίζει το σχήμα του παραθύρου και μια λοξή κλείδα, χτισμένη στο κέντρο του τόξου, που προβάλλει την ενσυνείδητη μίμηση ενός κλασικού προτύπου.»* Το δεύτερο αρχιτεκτονικό χαρακτηριστικό των κλωστοϋφαντουργείων είναι η πριονωτή στέγη που είναι πολύ εμφανής στα βιομηχανικά κτίρια Λόγγου-Τουρπάλη και Ερια. Δημιουργήθηκε από την ανάγκη για φωτισμό μονώροφων κτιρίων τα οποία είχαν μεγάλο βάθος κάτοψης και αποτελούσε χαρακτηριστικό της βιομηχανικής αρχιτεκτονικής πολλών δεκαετιών. Το τελευταίο χαρακτηριστικό της αρχιτεκτονικής των κλωστοϋφαντουργείων ήταν τα νεοκλασικά στοιχεία τους με αρκετά κοινά χαρακτηριστικά με τα νεοκλασικά αστικά σπίτια της Νάουσας. Τα κύρια χαρακτηριστικά είναι η διακοσμημένη ζώνη κατά μήκος του άνω τμήματος των κτιρίων και των γωνιών των κτιρίων και τα ξύλινα ζευκτά κεραμίδια (Οικονόμου Α., 2001).

Η αρχιτεκτονική των εργοστασίων επηρέασε την αρχιτεκτονική των κτιρίων της πόλης, κυρίως αυτών που κατασκευάστηκαν τον 20^ο αιώνα και μετά την απελευθέρωση από

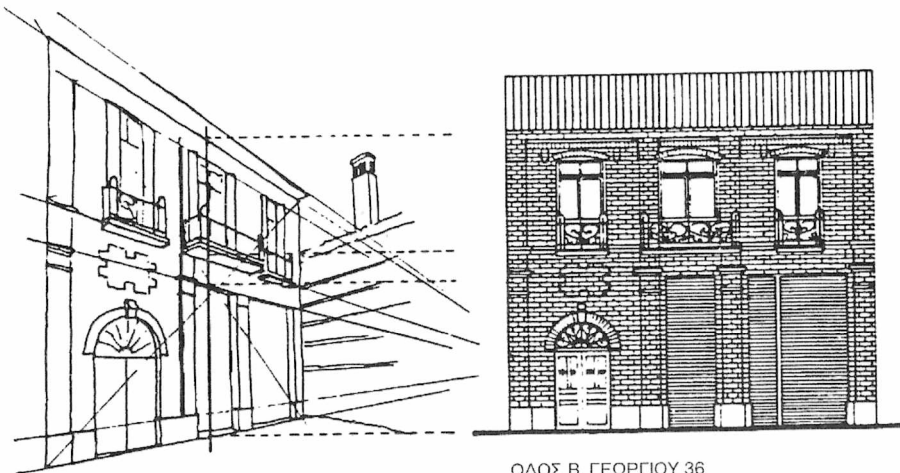
τους Τούρκους, το 1912. Ο τύπος των παραθύρων τα οποία τοποθετούνται σε σειρά συμμετρικά προς την κεντρική είσοδο, τα νεοκλασικά στοιχεία, οι διαρθρώσεις των όψεων και οι αρχιτεκτονικές διακοσμήσεις είναι μερικά από τα χαρακτηριστικά της αρχιτεκτονικής των κτιρίων της πόλης της Νάουσας. Το κύριο δομικό υλικό το οποίο χρησιμοποιούνταν ήταν ο πωρόλιθος, τοποθετημένος μάλιστα σε μεγάλη έκταση τόσο για τον σχηματισμό των πλαισίων των ανοιγμάτων, των γωνιών και άλλων διακοσμητικών στοιχείων, όσο και για το εξωτερικό τελείωμα των τοίχων κυρίως στους χαμηλότερους ορόφους (Οικονόμου Α., 2001). Στην πόλη διασώζονται δύο παραδοσιακά οικιστικά σύνολα τα οποία αποτελούν τμήματα παλαιών γειτονιών του 19^{ου} αιώνα. Το πρώτο βρίσκεται στην γειτονιά «Αλώνια» όπου και σώζεται ένας μεγάλος αριθμός σπιτιών, όπως επίσης και ο παλιός ιστός των δρόμων. Τα σπίτια στην περιοχή αυτή είναι συνήθως στενομέτωπα με περάσματα τα οποία οδηγούν από τον δρόμο, σε περικλειστους ακάλυπτους χώρους. Αποτελεί μια λαϊκή γειτονιά και τα σπίτια είναι μονώροφα ή διώροφα με λιτές όψεις των κτιρίων. Το δεύτερο οικιστικό σύνολο είναι στην συνοικία «Μεταμορφώσεως» όπου τα σπίτια έχουν πιο αστικό χαρακτήρα και είναι μεγαλύτερα, αρκετά μάλιστα είναι τριώροφα, με εσωτερικές αυλές και πολλά από αυτά διαθέτουν ιδιαίτερους χώρους επαγγελματικής χειροτεχνικής δραστηριότητας όπως μεταξουργεία, σησαμοτριβεία κ.α. (Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999).

Στις παρακάτω φωτογραφίες μπορούμε να δούμε κάποια από τα γενικά αρχιτεκτονικά χαρακτηριστικά των παραδοσιακών κατοικιών της πόλης.

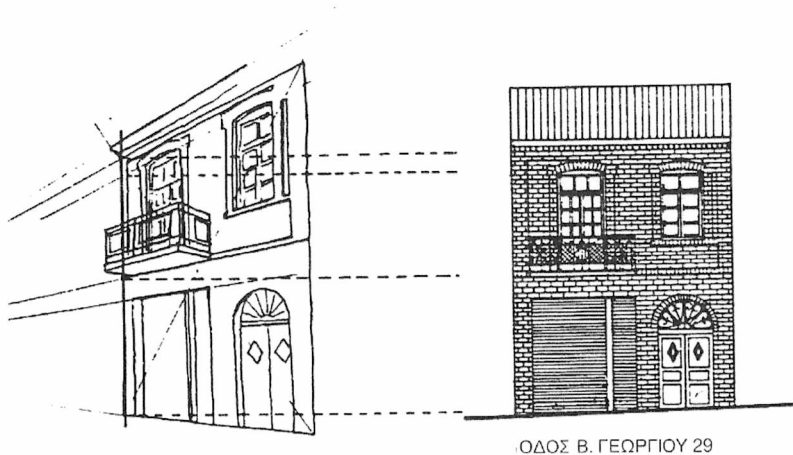
ης της Νάουσας.

ΟΔΟΣ ΑΓΙΑΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ 9

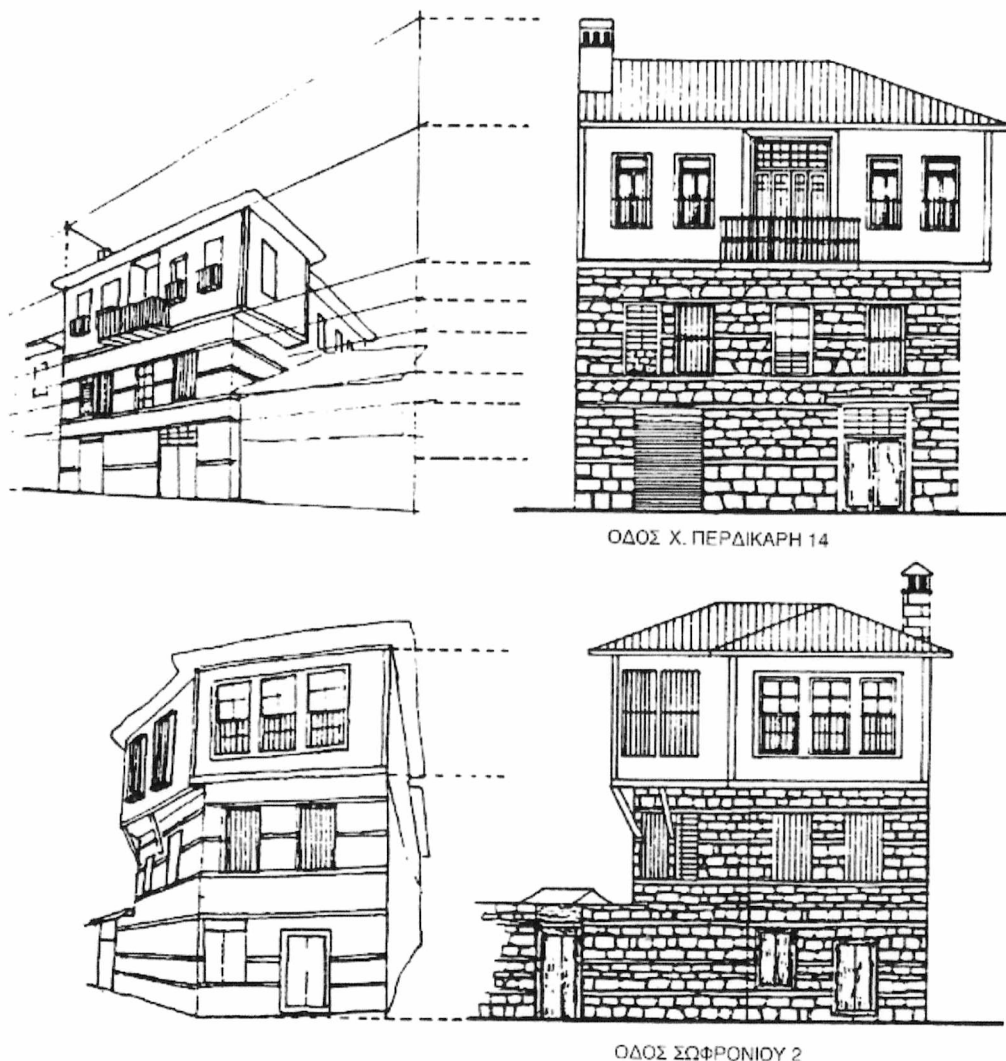
ΟΔΟΣ Β. ΓΕΩΡΓΙΟΥ 36

ΟΔΟΣ Β. ΓΕΩΡΓΙΟΥ 29

Πηγή : Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999

Εικόνα 12 : Χαρακτηριστικά παραδοσιακά διατηρητέα κτίρια της πόλης της Νάουσας.

Πηγή : Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας, 1999

2.12 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ ΥΠΕΡΚΕΙΜΕΝΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΚΑΙ ΤΟΝ ΔΗΜΟ ΝΑΟΥΣΑΣ

2.12.1 ΓΕΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ (ΦΕΚ 128/Α/03-07-2008)

Το Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης (Γ.Π.Χ.Σ.Α.Α.) δίνει στρατηγικές κατευθύνσεις για την αειφόρο οργάνωση του εθνικού χώρου. Οι στόχοι οι οποίοι θέτονται για το σύνολο της Χώρας μπορούν να συνοψισθούν στους παρακάτω :

- Ενίσχυση του ρόλου της χώρας σε διεθνές , ευρωπαϊκό, μεσογειακό και βαλκανικό επίπεδο με την ανάδειξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας, ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και ανάδειξη της Ελλάδας σε κόμβο μεταφορών, ενέργειας και επικοινωνιών.
- Ενίσχυση της περιφερειακής ανάπτυξης και χωρικής συνοχής μέσω της πολυκεντρικής ανάπτυξης και τον περιορισμό των ανισοτήτων ανάπτυξης μέσω της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των διαφόρων περιοχών, του περιορισμού της υπέρμετρης αστικοποίησης και της βελτίωσης της ελκυστικότητας της υπαίθρου.
- Διαφύλαξη και προστασία του περιβάλλοντος και αποκατάσταση και ανάδειξη των ευαίσθητων στοιχείων της φύσης, της πολιτιστικής κληρονομιάς και των τοπίων της Χώρας μέσω της διατήρησης της βιοποικιλότητας, πρόληψης και αντιμετώπισης των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών και περιορισμού υποβάθμισης του περιβάλλοντος.
- Αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής με εξοικονόμηση ενέργειας, προώθηση εναλλακτικών πηγών ενέργειας φιλικότερων προς το περιβάλλον και ενίσχυση των φυσικών αναδραστικών μηχανισμών όπως είναι τα δάση και τα φυσικά οικοσυστήματα.

(Γενικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης 2008)

2.12.2 ΕΙΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΑ (ΦΕΚ 151/13-04-2009)

Οι γενικοί στόχοι του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία όπως αυτοί αναφέρονται μέσα στο ΦΕΚ 151/13-04-2009 είναι :

- Η προώθηση ενός χωρικού προτύπου για την δημιουργία εξωτερικών οικονομιών στην βιομηχανία και σε άλλους τομείς και την μείωση των εξωτερικών παρενεργειών σε περιοχές και ομάδες πληθυσμού μέσω της ενίσχυσης και ανταγωνιστικότητας της βιομηχανίας και του ευρύτερου οικονομικού και χωρικού ρόλου της.

- Εξασφάλιση γης για ανάπτυξη νέων βιομηχανικών μονάδων ή μετεγκατάσταση υφιστάμενων μέσω της ενίσχυσης της βιομηχανικής επιχειρηματικότητας και ανάπτυξης.
- Προώθηση ενός πολυκεντρικού προτύπου οργάνωσης και επιλεκτική αποκέντρωση από τις μητροπολιτικές περιοχές της Αθήνας και Θεσσαλονίκης.
- Διαμόρφωση ειδικών όρων χωροθέτησης για τους κλάδους και τις κατηγορίες της βιομηχανίας και εξυγίανση και εξορθολογισμό της σε επίπεδο χρήσεων γης μέσω της οργανωμένης χωροθέτησης της.
- Διατήρηση ενός βασικού βιομηχανικού ιστού σε όλες τις περιοχές και αποφυγή συγκρούσεων των χρήσεων γης με άλλους κλάδους.
- Προαγωγή οργανωμένων μορφών χωροθέτησης της βιομηχανίας και ενσωμάωση της περιβαλλοντικής συνιστώσας.

(Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία)

Ειδικότερα για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας, στόχος είναι ο μετασχηματισμός της σε περιοχή καινοτομίας και αειφόρου ανάπτυξης και διαμόρφωση της σε μητροπολιτικό κέντρο στα Βαλκάνια μέσω της ανάπτυξης ολοκληρωμένων συστημάτων μεταφορών, την ενδυνάμωση του ερευνητικού ιστού, την παροχή υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις αλλά και την προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. Η περιοχή μελέτης ανήκει στην ζώνη Νάουσας – Βέροιας – Έδεσσας – Γιαννιτσών η οποία είναι περιοχή εντατικοποίησης και στήριξης.

Οι περιοχές εντατικοποίησης είναι περιοχές οι οποίες διαθέτουν σχετικά ισχυρή βιομηχανική βάση και οι γενικές κατευθύνσεις πολιτικής είναι :

- Μέση ενίσχυση από τον αναπτυξιακό νόμο.
- Συμπληρώσεις των υφιστάμενων υποδομών.
- Υποστήριξη της ανάπτυξης δια κλαδικών σχέσεων βιομηχανίας.
- Ισχυρή προώθηση οργανωμένων υποδοχέων βιομηχανίας.

- Σχεδιασμός χρήσεων γης και άμεσος περιορισμός των δυνατοτήτων διάσπαρτης χωροθέτησης νέων μονάδων.
- Επιλεκτική διεύρυνση της γεωγραφικής βάσης της βιομηχανίας.
- Κάλυψη αναγκών μετασχηματισμού μέρους της βιομηχανικής βάσης σε υφιστάμενες θέσεις.
- Ισχυρά διορθωτικά και προληπτικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.

(Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία, 2009)

Οι περιοχές στήριξης αποτελούνται από περιοχές με ανεπτυγμένη βιομηχανική βάση παραδοσιακού χαρακτήρα που υφίσταται πιέσεις ειδικότερα από την γεωργία και οι ειδικές κατευθύνσεις πολιτικής για τις περιοχές αυτές είναι :

- Ισχυρή ενίσχυση από τον αναπτυξιακό νόμο.
- Παροχή δυνατότητας διατήρησης και επανάχρησης αξιόλογων βιομηχανικών κτιρίων, και αξιοποίηση πρώην βιομηχανικών χώρων για την κάλυψη ελλείψεων κοινόχρηστων χώρων ή χωροθέτηση εγκαταστάσεων μεγάλης κλίμακας.
- Προληπτικά και διορθωτικά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.
- Δράσεις για την απασχόληση με στόχευση σε κατηγορίες απασχολούμενων στη μεταποίηση με χαμηλή απασχολησιμότητα.

(Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία, 2009)

Οι κλαδικές προτεραιότητες για τον Νομό Ημαθίας είναι η ενίσχυση των κλάδων της μεταποίησης αγροτικών προϊόντων και η στήριξη και αναδιάρθρωση των κλάδων της παραδοσιακής μεταποίησης και της υφαντουργίας μέσω της προώθησης της καινοτομίας. Τέλος, ιδιαίτερη έμφαση θα πρέπει να δοθεί στις επιπτώσεις των πιέσεων στην γεωργία (Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία).

2.12.3 ΕΙΔΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΤΟΥΡΙΣΜΟ (ΦΕΚ 1138/B/11-06-2009, ΦΕΚ 3155/B/12-12-2013)

Οι γενικοί στόχοι του Ειδικού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για του Τουρισμό (ΦΕΚ 1138/B/11-06-2009) όπως αυτό έχει τροποποιηθεί (ΦΕΚ 3155/B/12-12-2013) είναι οι παρακάτω :

- Πρόωθηση της αειφόρου και ισόρροπης ανάπτυξης του τουρισμού σύμφωνα με τις φυσικές, πολιτιστικές, οικονομικές και κοινωνικές ιδιαιτερότητες της κάθε περιοχής.
- Μετάβαση από ένα μαζικό σε έναν ποιοτικό, διαφοροποιημένο και πολυθεματικό τουρισμό
- Άμβλυνση της εποχικότητας του τουρισμού και αναβάθμιση των υφιστάμενων μονάδων χαμηλών κατηγοριών.
- Ενίσχυση των λιγότερο τουριστικά ανεπτυγμένων περιοχών μέσω της αξιοποίησης κατά προτεραιότητα των ιδιαίτερων στοιχείων των περιοχών.
- Την δημιουργία δικτύων φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος.

Σύμφωνα με τους παραπάνω στόχους, στο Χωροταξικό Πλαίσιο Σχεδιασμού για τον Τουρισμό έχει γίνει κατηγοριοποίηση του χώρου με βάση τα ιδιαίτερα στοιχεία της κάθε περιοχής. Σύμφωνα λοιπόν με την κατηγοριοποίηση, η περιοχή μελέτης κατατάσσεται στην κατηγορία Β1, περιοχές με περιθώρια ανάπτυξης ειδικών και εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Κατατάσσεται στην ζώνη Β.1.3. στην οποία ανήκουν οι περιοχές Πιέρια, Βέρμιο, Καιμακτσαλάν, Πάικο, Έδεσσα, Βέροια, Νάουσα και παραλίμνια περιοχή της λίμνης Πολύφουτου. Επίσης η περιοχή μελέτης ανήκει και στην κατηγορία Β.2.1, περιοχές εγκαταστάσεων χιονοδρομικών κέντρων και οικισμών οι οποίοι τα περιβάλλουν. Σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του χώρου, το Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού για τον Τουρισμό προβαίνει σε κατευθύνσεις χωρικής οργάνωσης και ανάπτυξης για την κάθε κατηγορία. Οι βασικότερες κατευθύνσεις για την περιοχή μελέτης μπορούν να συνοψισθούν στην διατήρηση, προστασία και ανάδειξη των ιστορικών και αρχιτεκτονικών σημείων του χώρου και επανάχρηση αξιόλογων κτιρίων ή συνόλων και παροχή κινήτρων για μετατροπή παραδοσιακών ή

διατηρητέων κτιρίων για δημιουργία ξενοδοχειακών μονάδων. Επίσης στοχεύει στην ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού όπως είναι ο αγροτουρισμός, ο περιηγητικός, πεζοπορικός, πολιτιστικός τουρισμός κ.α. Στοχεύει στην λήψη μέτρων για την υποβάθμιση του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και δημιουργία δικτύων, μονοπατιών και διαδρόμων περιβαλλοντικής ευαισθησίας και εκπαίδευσης όπως και προώθηση των τοπικών αγροτικών και μεταποιητικών δραστηριοτήτων (Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό, ΦΕΚ 3155/Β/12-12-2013).

2.12.4 ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΧΩΡΟΤΑΞΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΕΙΦΟΡΟΥ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ (ΦΕΚ 218/Β/06-02-2004)

Το Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας εγκρίθηκε το 2004 και περιλαμβάνει στόχους και κατευθύνσεις για το σύνολο της περιφέρειας.

Ο γενικός στόχος για την Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας είναι η αξιοποίηση του μητροπολιτικού ρόλου της Θεσσαλονίκης με την παράλληλη ενίσχυση της ενδοπεριφερειακής ισορροπίας και αειφορίας. Ο παραπάνω στόχος αναλύεται σε στρατηγικούς άξονες οι οποίοι είναι :

- Ανάπτυξη της Θεσσαλονίκης σε μητροπολιτικό κέντρο με διεθνείς λειτουργίες.
- Μείωση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, προστασία και ανάδειξη του περιβάλλοντος και αειφόρος ανάπτυξη.
- Μείωση της ανεργίας και παροχή ίσων ευκαιριών στη γνώση και στις δεξιότητες στους κατοίκους της Περιφέρειας.
- Σαφής προσδιορισμός του αναπτυξιακού ρόλου της Περιφέρειας και ενίσχυση των αναπτυξιακών και επιχειρηματικών υποδομών μέσα σε αυτήν.
- Ενίσχυση των αστικών υποδομών, προστασία και ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς και βελτίωση της ποιότητας ζωής.

(Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, 2004, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Νάουσας, 2011)

Συγκεκριμένα, για το Δήμο Νάουσας με βάση τις κατευθύνσεις του Περιφερειακού Πλαισίου Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης της Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, ανήκει στην ζώνη ορεινών, ημιορεινών και πεδινών σχηματισμών όπου οι στρατηγικές κατευθύνσεις αναφέρονται στην ορθολογική αξιοποίηση των υδρολογικών σχηματισμών, στην ανάπτυξη του αγροτικού τομέα και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. Έτσι λοιπόν οι κατευθύνσεις του χωροταξικού σχεδιασμού της Περιφέρειας οι οποίες επηρεάζουν τον Δήμο και την πόλη της Νάουσας είναι :

- Επανασχεδιασμός του ευρύτερου αστικού σχηματισμού των Νομών Πέλλας και Ημαθίας μέσω της ενιαίας σχεδίασης δικτύου αστικών και περιαστικών μετακινήσεων.
- Δημιουργία του Νότιου συνδετήριου οδικού άξονα Βέροιας – Πιερίων – Κατερίνης – Μηχανιώνας – Αρναίας – Στρατονικίου για την υποστήριξη και διάχυση της τουριστικής ανάπτυξης.
- Δημιουργία Σχεδίων Ολοκληρωμένων Αστικών Παρεμβάσεων (Σ.Ο.Α.Π.) στους οικισμούς των Γιαννιτσών, Κρύας Βρύσης, Σκύδρας, Έδεσσας, Νάουσας, Βέροιας, Αλεξάνδρειας και Πλατέος για την υποστήριξη του αναπτυξιακού πόλου Πέλλας – Ημαθίας.
- Χωροθέτηση περιοχών ιδιωτικών πολεοδομήσεων στη ζώνη ζήτησης καταλυμάτων των χιονοδρομικών κέντρων του Βερμίου σύμφωνα με το Σχέδιο Ανάπτυξης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Ημαθίας.

(Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας, 2004, Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Νάουσας, 2011)

2.12.5 ΓΕΝΙΚΟ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟ ΣΧΕΔΙΟ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ (ΦΕΚ 289/23-7-2010)

Η έγκριση του νέου Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του Δήμου Νάουσας έγινε το 2010 και περιλαμβάνει κατευθύνσεις και προτάσεις για το σύνολο του Δήμου. Σύμφωνα λοιπόν με αυτό, οι γενικοί στόχοι και οι κατευθύνσεις οι οποίοι αναφέρονται στην φάση της πρότασης είναι :

- Η ανάδειξη του ρόλου του Δήμου Νάουσας στον Νομό Ημαθίας και στην Περιφέρεια Κεντρικής Μακεδονίας ως κέντρο τοπικής ανάπτυξης.
- Η χωροταξική οργάνωση του ευρύτερου αστικού και αγροτικού χώρου με βάση τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης, δηλαδή βελτίωση της ποιότητας ζωής της πόλης, ενίσχυση της διασύνδεσης των οικισμών της ευρύτερης περιοχής με την πόλη της Νάουσας και ανάδειξη του χαρακτήρα των μικρών οικισμών ως ανθρωπογενών πυρήνων εντός ενός ευρύτερου αγροτικού χώρου με υψηλή ποιότητα φυσικού περιβάλλοντος.
- Ο προσδιορισμός και καθορισμός στον χώρο των αναγκών σε παραγωγικές δραστηριότητες και οργάνωση των υφιστάμενων μονάδων .
- Ο προσδιορισμός των αναγκών σε γη για οικιστική ανάπτυξη σε συνδυασμό με τον στόχο ανάσχεσης της στασιμότητας και της πληθυσμιακής ενδυνάμωσης.
- Βελτίωση του επιπέδου των τοπικών εξυπηρετήσεων ώστε να εξασφαλίζονται οι στόχοι και τα σταθερότυπα βιώσιμης ανάπτυξης.
- Προσδιορισμός των λειτουργιών και αναγκών σε κοινωνική υποδομή υπερτοπικού επιπέδου, κατά προτεραιότητα με την επανάχρηση υφιστάμενου κτιριακού αποθέματος.
- Ανάπτυξη υποδομών μικρής έκτασης και έντασης για την εξυπηρέτηση πρωτίστως των δραστηριοτήτων του πρωτογενούς τομέα και υποστήριξη των ήδη υφιστάμενων δραστηριοτήτων και ενδυνάμωση των βασικών αναπτυξιακών επιλογών (τουρισμός ήπιας μορφής).
- Προστασία των αγροτικών δραστηριοτήτων και υποστήριξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων μικρής έντασης.

(Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο Δήμου Νάουσας, 2010)

2.12.6 ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΔΗΜΟΥ ΝΑΟΥΣΑΣ 2011

Το επιχειρησιακό πρόγραμμα του Δήμου Νάουσας συντάχθηκε το 2011 και ήταν τριετούς διάρκειας. Σύμφωνα με αυτό, ο βασικός στόχος για τον Δήμο είναι «*Η ισόρροπη και βιώσιμη ανάπτυξη του νέου Δήμου Νάουσας (Ανθέμια, Ειρηνούπολη,*

Νάουσας) με έμφαση στην ενδυνάμωση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής, μια ανάπτυξη που να έχει ως κέντρο τον άνθρωπο.» (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Νάουσας 2011). Το όραμα για τον Δήμο όπως αυτό διατυπώνεται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα είναι «*Ο Δήμος Νάουσας αναγνωρίζοντας ότι η αποστολή του είναι πολύπλευρη και σημαντική, έχει ξεκάθαρο όραμα τόσο ως προς την οικονομική ανάπτυξη, την ενδυνάμωση του κοινωνικού ιστού, την δική του εσωτερική δομή και λειτουργία αλλά και ειδικότερα στην εξωστρέφεια και στις συνεργασίες του Δήμου όπου αυτό είναι εφικτό.*» (Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Νάουσας 2011). Συγκεκριμένα αναφέρει πως οι κύριοι στόχοι είναι η επανατοποθέτηση και ο προσδιορισμός της τοπικής οικονομίας η οποία θα γίνει εφικτή με την ισόρροπη ανάπτυξη και των τριών τομέων οικονομικής δράσης μέσω της ανταγωνιστικότητας, της εξωστρέφειας και της κοινωνικής συνοχής. Επιπλέον, στόχος είναι η ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής και βελτίωση της ποιότητας ζωής μέσα από παρεμβάσεις κοινωνικού χαρακτήρα και έργα υποδομής. Τέλος, στόχο αποτελεί η εσωτερική ανάπτυξη του Δήμου μέσω της βελτίωσης των υπηρεσιών και την χρήση των νέων τεχνολογιών και επικοινωνιών για μια καλύτερη και αποτελεσματικότερη εσωτερική δομή αλλά και επίσης συνεργασίες με τους γειτονικού Δήμους με αναπτυξιακά και κοινωνικά οφέλη για τον πληθυσμό. Με βάση τα παραπάνω, στο επιχειρησιακό πρόγραμμα προτείνονται τέσσερις κατευθυντήριοι άξονες, όπως επίσης και μέτρα για κάθε άξονα, για την επίτευξη του οράματος και των στόχων :

- Άξονας 1 : Οικονομική ανάπτυξη και ενίσχυση της απασχόλησης.
- Άξονας 2 : Ποιότητα ζωής και υποδομές.
- Άξονας 3 : Περιβάλλον, πράσινη ανάπτυξη και πολιτισμός.
- Άξονας 4 : Αναβάθμιση των διοικητικών ικανοτήτων του Δήμου.

(Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Νάουσας, 2011)

2.12.7 Η ΧΑΡΤΑ ΤΟΥ ΝΙΖΗΝΥ ΤΑΓΙΛ ΓΙΑ ΤΗ ΒΙΟΜΗΧΑΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Η χάρτα αυτή δημιουργήθηκε το 2003 από την Διεθνή Επιτροπή για τη Διατήρηση της Βιομηχανικής Κληρονομιάς (TICCIH, 2003) με σκοπό την προστασία και διατήρηση της βιομηχανικής κληρονομιάς. Στο κείμενο δίνονται κατευθύνσεις για την επίτευξη

αυτού του σκοπού για τα κτίρια και τις κατασκευές που δημιουργήθηκαν για βιομηχανικές δραστηριότητες αλλά και για τις πόλεις και τα τοπία στα οποία αυτές βρίσκονται.

Αρχικά, σύμφωνα με την Χάρτα του Nizhny Tagil, ως βιομηχανική κληρονομιά ορίζονται *«Τα κατάλοιπα του βιομηχανικού πολιτισμού που έχουν ιστορική, τεχνολογική, κοινωνική, αρχιτεκτονική ή επιστημονική αξία. Αυτά τα κατάλοιπα αποτελούνται από κτίρια και μηχανήματα, εργαστήρια, μύλους και εργοστάσια, μεταλλεία, χώρους μεταποίησης και διύλισης, χώρους φύλαξης και αποθήκευσης, τόπους όπου παράγεται, μεταφέρεται και χρησιμοποιείται ενέργεια, μεταφορές με όλη την υποδομή τους, καθώς και χώρους που χρησιμοποιούνταν για κοινωνικές δραστηριότητες σχετικές με τη βιομηχανία, όπως η στέγαση, η θρησκευτική λατρεία και η εκπαίδευση»* (TICCIH, 2003). Έτσι λοιπόν, τονίζεται η αξία της βιομηχανικής κληρονομιάς ως τμήμα των καταλοίπων της καθημερινής ζωής των κατοίκων και ως σημαντική αισθητική αξία για την ποιότητα της αρχιτεκτονικής και του σχεδιασμού. Η επιβίωση συγκεκριμένων διαδικασιών και η τυπολογία των χώρων και του τοπίου προσθέτει ιδιαίτερη αξία στις εκάστοτε περιοχές και πρέπει να αξιολογείται προσεκτικά. Η σημασία του εντοπισμού, της καταγραφής και της μελέτης αυτών των περιοχών είναι μεγάλη όσον αφορά αυτά τα τοπία :

- Πρέπει να γίνει εντοπισμός, καταγραφή και προστασία των βιομηχανικών καταλοίπων σε κάθε περιοχή έτσι ώστε να διατηρηθούν για τις επόμενες γενιές.
- Πρέπει να δημιουργηθούν μητρώα όλων των χώρων οι οποίοι έχουν εντοπισθεί με πλήρεις καταγραφές των φυσικών χαρακτηριστικών και της κατάστασης των χώρων και οι καταγραφές αυτές να γίνονται με τα ίδια υψηλά κριτήρια που ισχύουν για χώρους άλλων ιστορικών και πολιτισμικών περιόδων αλλά και να αναγνωριστεί το τρομερό αντίκτυπο που είχε η εκβιομηχάνιση στον ανθρώπινο πολιτισμό.
- Οι τόποι αυτοί πρέπει να προστατεύονται με νομικά μέτρα έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η διατήρησή τους όπως επίσης και πρέπει να δίνονται κατευθυντήριες γραμμές για μελλοντικές επεμβάσεις.

- Ειδικότερα για τις κατασκευές οι οποίες βρίσκονται σε κίνδυνο, πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα ώστε να περιοριστεί ο κίνδυνος και να διευκολυνθούν τα κατάλληλα σχέδια για την επισκευή και επανάχρησή τους.

(TICCIH, 2003)

Όσον αφορά τη συντήρηση και διατήρηση των βιομηχανικών μονάδων οι κατευθύνσεις οι οποίες δίνονται είναι :

- Η διατήρηση της λειτουργικής ακεραιότητας και η συντήρηση των κτιρίων αποτελεί πρωτεύον στόχο για κάθε παρέμβαση.
- Για την διατήρηση των κτιρίων πρέπει να καταγράφεται ο σκοπός για τον οποίο δημιουργήθηκαν και οι διάφορες βιομηχανικές διαδικασίες οι οποίες διεξάγονταν εκεί.
- Η διάλυση και η μεταφορά ενός κτιρίου ή μιας κατασκευής μπορούν να γίνουν μόνο σε περιπτώσεις στις οποίες η καταστροφή του χώρου απαιτείται από επιτακτικές οικονομικές ή κοινωνικές ανάγκες.
- Σε περιπτώσεις επανάχρησης, οι νέες χρήσεις πρέπει να σέβονται τα αξιόλογα αντικείμενα και να διατηρούν τα αρχικά πρότυπα κυκλοφορίας και δραστηριότητας και να είναι όσο το δυνατόν περισσότερο συμβατές με τον αρχική ή κύρια χρήση όπως επίσης και στην νέα χρήση να υπάρχει μια περιοχή η οποία θα ερμηνεύει την νέα χρήση.
- Η επανάχρηση μέσω της αειφόρου ανάπτυξης, μπορεί να παίζει σημαντικό ρόλο στην οικονομική ανάπτυξη των περιοχών οι οποίες φθίνουν ή μαραζώνουν.
- Πρέπει να γίνεται καταγραφή των τεκμηρίων και των αρχείων των επιχειρήσεων οι οποίες στεγάζονταν εκεί, όπως επίσης και των μηχανημάτων και των τρόπων παραγωγής.

(TICCIH, 2003)

3. SWOT ΑΝΑΛΥΣΗ

Στο κεφάλαιο αυτό γίνεται μια παρουσίαση των συμπερασμάτων τα οποία προκύπτουν από την ανάλυση της υπάρχουσας κατάστασης της περιοχής μελέτης. Η μεθοδολογία η οποία ακολουθείται είναι η Swot Ανάλυση όπου γίνεται καταγραφή των πλεονεκτημάτων, των μειονεκτημάτων, των ευκαιριών και των απειλών από τις οποίες είναι πιθανό να κινδυνεύει η περιοχή μελέτης.

Στον παρακάτω πίνακα μπορούμε να δούμε τον πίνακα της Swot Ανάλυσης για την πόλη της Νάουσας.

Πίνακας 23 : Swot Ανάλυση

<p>Πλεονεκτήματα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Πλεονεκτική γεωγραφική θέση στο κέντρο ης Βόρειας Ελλάδας. • Γειτνίαση με μεγάλα αστικά κέντρα. • Έντονο και ενδιαφέρον ανάγλυφο. • Πλούσιο υδρογραφικό δίκτυο. • Πλούσια ιστορία • Ισχυρή παράδοση αλλά και ισχυρό brand name στην βιομηχανία της κλωστοϋφαντουργίας. • Έντονο πολιτιστικό στοιχείο με πολλές εκδηλώσεις και σημαντικές πολιτιστικές υποδομές. • Σημαντικός αγροτικός τομέα με εξαγωγές αγροτικών προϊόντων. • Ύπαρξη χιονοδρομικού κέντρου. • Ύπαρξη σχεδίων χρήσεων γης ενδοαστικού και εξωαστικού χώρου. • Σημαντικά ποσοστά γης υψηλής παραγωγικότητας στον κάμπο της Ημαθίας. • Αξιοποίηση του χιονοδρομικού κέντρου και των εγκαταλελειμμένων κτιριακών αποθεμάτων.
<p>Μειονεκτήματα</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Μείωση και γήρανση του πληθυσμού. • Χρόνια ανεργία και μεγάλα ποσοστά ανέργων. • Μετακίνηση των λειτουργιών της πόλης σε μεγαλύτερες γειτονικές πόλεις όπως είναι η Βέροια και η Θεσσαλονίκη. • Ελλιπές μάρκετινγκ και προώθηση της περιοχής. • Ελλείψεις ξένων επενδύσεων. • Μεγάλο ποσοστό εγκαταλελειμμένων και αναξιοποίητων κτιρίων στον αστικό ιστό.

	<ul style="list-style-type: none"> • Ρύπανση του περιβάλλοντος και ειδικότερα του ποταμού της Αράπιτσας κυρίως από τα αγροτικά προϊόντα. • Υπερυλοτόμηση και ελλιπής προστασία των δασικών οικοσυστημάτων του όρους Βέρμιο.
Ευκαιρίες	<ul style="list-style-type: none"> • Ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού • Ολοκλήρωση της Εγνατίας Οδού στον Νομό Ημαθίας και μείωση των χρονοαποστάσεων από τα γειτονικά αστικά κέντρα. • Ενίσχυση του αγροτικού τομέα. • Μεγάλος αριθμός ανεκμετάλλευτων κτιρίων.
Απειλές	<ul style="list-style-type: none"> • Μονομερής ανάπτυξη. • Ανταγωνισμός από τα γειτονικά μεγαλύτερα αστικά κέντρα όπως είναι η πόλη της Θεσσαλονίκης και της Βέροιας κυρίως στον τουριστικό κλάδο. • Ανταγωνισμός από χώρες με φθηνότερο εργατικό δυναμικό. • Υπερυλοτόμηση των δασικών οικοσυστημάτων • Ανεξέλεγκτη απόθεση απορριμμάτων. • Ρύπανση του υδρογραφικού δικτύου.

Πηγή : Ιδία επεξεργασία

Στον παραπάνω πίνακα γίνεται μια καταγραφή των πλεονεκτημάτων και μειονεκτημάτων και ευκαιριών και απειλών της περιοχής μελέτης. Η καταγραφή αυτή έγινε με βάση τα συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν από την ανάλυση των κοινωνικών, οικονομικών και περιβαλλοντικών δεδομένων η οποία έγινε στα παραπάνω κεφάλαια.

Ξεκινώντας με τα συμπεράσματα της ανάλυσης τα οποία μπορούμε να δούμε και στον παραπάνω πίνακα, χαρακτηριστική και κομβικής σημασίας αποτελεί η γεωγραφική θέση της περιοχής μελέτης. Η μικρή χιλιομετρική απόσταση από το μητροπολιτικό κέντρο της Θεσσαλονίκης αλλά και από μεγάλα αστικά και τουριστικά κέντρα κυρίως της Βόρειας Ελλάδας, όπως είναι η Βέροια, η Έδεσσα, η Κοζάνη, οι ακτές της Κατερίνης και η Χαλκιδική, αποτελούν πλεονέκτημα για την περιοχή και της δίνουν μεγάλα περιθώρια ανάπτυξης. Επίσης, το έργο της ολοκλήρωσης της Εγνατίας οδού στην Περιφερειακή Ενότητα Ημαθίας αποτελεί μια ευκαιρία για την ενίσχυση της σημασίας της γεωγραφικής θέσης της πόλης της Νάουσας. Εκτός από την γεωγραφική θέση, χαρακτηριστικό πλεονέκτημα αλλά και ευκαιρία για την περιοχή μελέτης

αποτελούν τα περιβαλλοντικά στοιχεία της. Ο ορεινός όγκος του Βερμίου και τα δασικά οικοσυστήματα τα οποία ανήκουν σε αυτόν αλλά και το πλούσιο υδρογραφικό δίκτυο της περιοχής δίνουν πολλά περιθώρια ανάπτυξης της περιοχής και κυρίως ανάπτυξης αγροτουριστικών δραστηριοτήτων. Παρόλα αυτά, οι παραπάνω δραστηριότητες μπορούν να αποτελέσουν και απειλή για την περιοχή όταν δεν γίνουν με οργανωμένο τρόπο και λαμβάνοντας υπόψη την προστασία του περιβάλλοντος. Απειλές για το περιβάλλον επίσης μπορούν να θεωρηθούν και οι εκτεταμένες μορφές της αγροτικής εκμετάλλευσης και γενικά του πρωτογενή τομέα. Η υπερυλοτόμηση και η υπερβόσκηση και η ρύπανση από τα φυτοφάρμακα του εδάφους και του υδροφόρου ορίζοντα αποτελεί πρόβλημα αλλά και απειλή για την περιοχή μελέτης.

Ένα από τα μεγαλύτερα μειονεκτήματα της περιοχής είναι η χρόνια ανεργία και τα μεγάλα ποσοστά της ειδικότερα τα τελευταία χρόνια μετά την εκδήλωση της οικονομικής κρίσης. Επίσης, όπως παρατηρήσαμε στα δημογραφικά στοιχεία, ένα ακόμη στοιχείο το οποίο θα πρέπει να ληφθεί υπόψη στον σχεδιασμό της περιοχής είναι η γήρανση και η μείωση του πληθυσμού. Μειονέκτημα επίσης αποτελεί το ελλειπές μάρκετινγκ της περιοχής και η ελλιπής προβολή της παράλληλα με την έλλειψη ξένων επενδύσεων στην περιοχή και την μετακίνηση των δημόσιων υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα η μετακίνηση των υπηρεσιών της εφορίας στην πόλη της Βέροιας και του πανεπιστημιακού τμήματος στην πόλη της Θεσσαλονίκης, σε μεγαλύτερα γειτονικά αστικά κέντρα. Τέλος, μειονέκτημα αλλά και ευκαιρία για την περιοχή αποτελούν οι εγκαταλελειμμένες βιομηχανικές μονάδες οι οποίες υπάρχουν μέσα στον αστικό οι οποίες με την στοχευμένη και πετυχημένη επανάχρησή τους μπορούν να αποτελέσουν μεγάλο παράγοντα ανάπτυξης της περιοχής.

4. ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΕΙΣ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

4.1 ΑΡΧΕΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

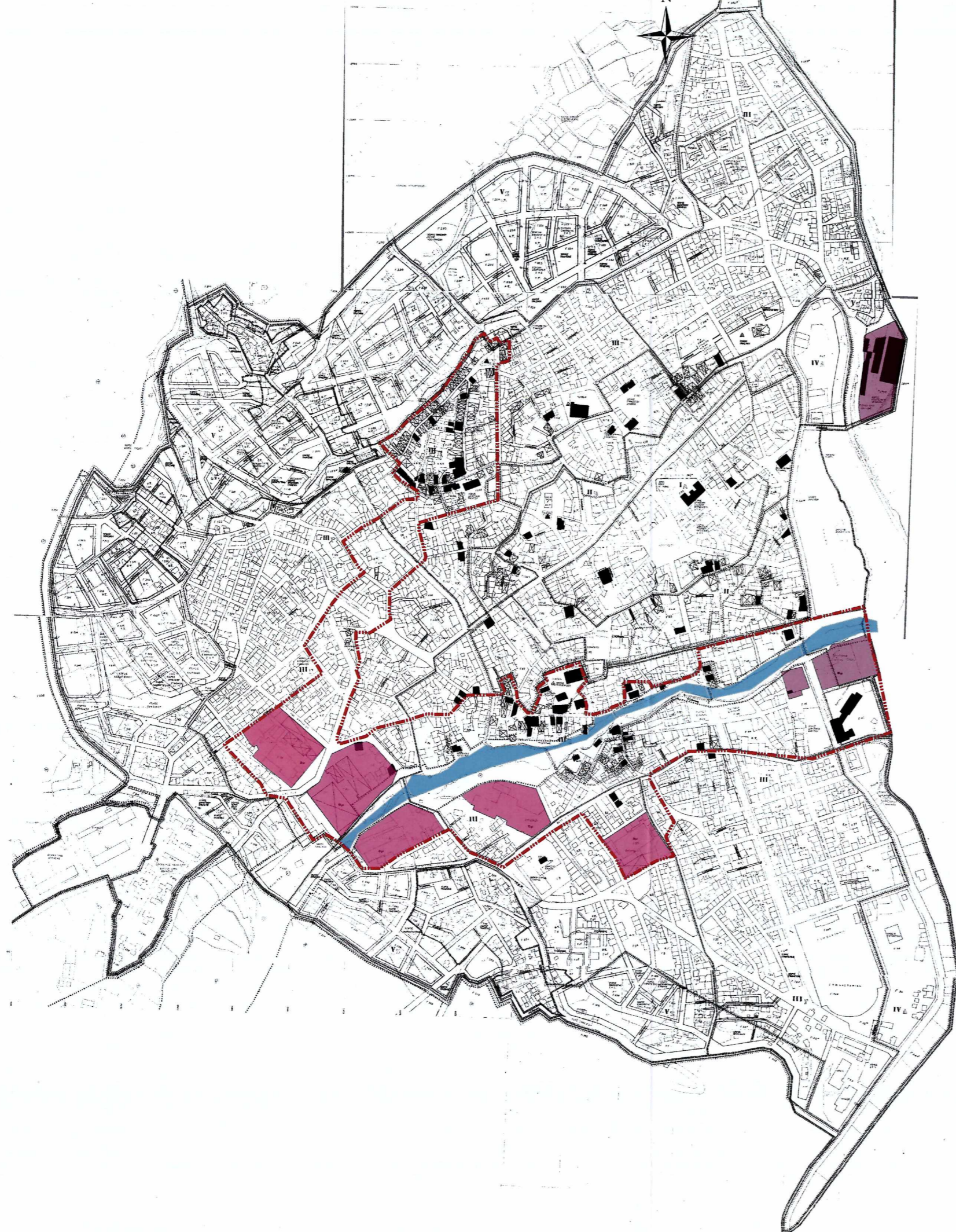
Σκοπός και βασικότερος στόχος της παρούσας εργασίας είναι η αστική αναγέννηση της περιοχής μελέτης. Ο τρόπος με τον οποίο θα επιτευχθεί ο παραπάνω στόχος είναι μέσω της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της. Όπως έγινε κατανοητό από την ανάλυση της περιοχής μελέτης και από τα συμπεράσματα τα οποία προέκυψαν από αυτήν, τα συγκριτικά πλεονεκτήματα της πόλης της Νάουσας είναι η πλούσια ιστορία της και η πολιτιστική και βιομηχανική κληρονομιά της, το πλούσιο φυσικό περιβάλλον μέσα στο οποίο είναι κτισμένη και ο δυνατός και ανεπτυγμένος πρωτογενής και δευτερογενής τομέας. Οι προτάσεις, λοιπόν για την περιοχή μελέτης αφορούν την ανάπτυξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της με κύριο στόχο την αστική αναγέννηση της πόλης.

Επιπρόσθετα, δίνεται έμφαση στην πολιτιστική κληρονομιά και στον τρόπο με τον οποίο αυτή μπορεί να συμβάλει στην αστική αναγέννηση της περιοχής μελέτης. Γίνεται κατανοητό πως η πολιτιστική κληρονομιά δεν θα πρέπει να αποτελεί τμήμα των πόλεων το οποίο θα προορίζεται για τον μουσειακό του χαρακτήρα, αλλά θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν ως παράγοντας ανάπτυξης και αναζωογόνησης των περιοχών. Επίσης, δεν επιδιώκεται μια μονομερής ανάπτυξη έχοντας ως στόχο μόνο την ανάπτυξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά κύριος στόχος είναι η αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων και των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της περιοχής. Τέλος όλες οι προτάσεις για την περιοχή μελέτης και την ανάπτυξη της γίνονται σε συνδυασμό με την προστασία του περιβάλλοντος με βάση τις αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης.

4.2 ΠΕΡΙΟΧΗ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΤΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ ΙΣΤΟΥ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

Στον παρακάτω χάρτη φαίνεται η περιοχή συγκέντρωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς και των ενδιαφέροντων στοιχείων του πολεοδομικού συγκροτήματος της Νάουσας.

- ΥΠΟΜΝΗΜΑ**
- Όρια περιοχής συγκέντρωσης πολιτιστικής κληρονομίας
  - Χαρακτηρισμένα διατηρητέα κτίρια
  - Βιομηχανικά εργοστάσια με νέα χρήση
  - Εγκαταλελειμένα βιομηχανικά εργοστάσια

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
 ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
 ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
 ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ
 ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΣΑΠΟΥΝΑΚΗΣ Α.
 ΦΟΙΤΗΤΗΣ : ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ
 ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :
 ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ
 ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ
 ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ
 ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ,
 Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

6 ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ :
 ΟΡΙΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
 ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
 ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Πηγές :
www.geodata.gov.gr, Δήμος Νάουσας

Κλίμακα Χάρτη : 1:10.000

Βόλος, Απρίλιος 2015

Η οριοθέτηση της περιοχής συγκέντρωσης έγινε βάση των συμπερασμάτων της ανάλυσης της περιοχής μελέτης η οποία προηγήθηκε. Η οριοθετημένη περιοχή καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος των διατηρητέων στοιχείων και της πολιτιστικής κληρονομιάς του οικιστικού δικτύου. Επίσης περιλαμβάνει και τις όχθες του ποταμού της Αράπιτσας όπου βρίσκονται και τα βιομηχανικά εργοστάσια της πόλης. Η οριοθέτηση έγινε με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να γίνεται δυνατή η σύνδεση των διατηρητέων στοιχείων της πόλης παράλληλα με την αξιοποίηση και ανάπτυξη τους.

Τα προβλήματα τα οποία εντοπίστηκαν στην ανάλυση της περιοχής μελέτης είναι αρχικά η κακή κατάσταση των περισσότερων από τα διατηρητέα κτίρια της πόλης αλλά και η ελλιπής αξιοποίηση, προβολή αλλά και διασύνδεση τους μέσα στον πολεοδομικό ιστό της πόλης. Επίσης, τα βιομηχανικά εργοστάσια τα οποία βρίσκονται στην δυτική μεριά της πόλης όπως φαίνεται και στον παραπάνω χάρτη και εξαιρώντας αυτά στα οποία έχει προστεθεί νέα χρήση τα οποία βρίσκονται στο ανατολικό τμήμα της, αποτελούν μια σημαντική δυνατότητα για την ανάπτυξη της περιοχής αλλά και δημιουργούν προβλήματα όπως είναι οι εστίες μόλυνσης, οι εικόνες εγκατάλειψης κ.α. αν παραμείνουν ως έχουν. Τέλος, την περιοχή παρέμβασης την διασχίζει ο ποταμός της Αράπιτσας. Το ποτάμι στο παρελθόν αποτελούσε πηγή ζωής για την πόλη ενώ τα τελευταία χρόνια η εικόνα της εγκατάλειψης μαζί με τα βιομηχανικά εργοστάσια τα οποία υπάρχουν στις όχθες του αποτελεί μεγάλο πρόβλημα για την περιοχή μελέτης.

Για να γίνει πιο κατανοητή η εικόνα της περιοχής, στον παρακάτω χάρτη φαίνονται οι χρήσεις γης της περιοχής αυτής.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

- Όρια περιοχής μελέτης
- Ποτάμι
- Πράσινο - Ελεύθεροι Χώροι
- Τοπικό Κέντρο Συνοικίας - Γειτονιάς
- Γενική Κατοικία
- Εκπαίδευση
- Περίθαψη
- Πολιτιστικές Λειτουργίες
- Πρόνοια
- Εγκαταλελειμένα βιομηχανικά εργοστάσια
- Βιομηχανικά εργοστάσια με νέα χρήση

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΣΑΠΟΥΝΑΚΗΣ Α.
ΦΟΙΤΗΤΗΣ : ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ
ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ,
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

7 ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ :
ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ
ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗΣ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑΣ

Πηγές :
www.geodata.gov.gr, Δήμος Νάουσας

Κλίμακα Χάρτη : 1:250.000

Βόλος, Απρίλιος 2015

Οι χρήσεις γης του παραπάνω χάρτη είναι οι γενικές χρήσεις γης του Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του Δήμου Νάουσας. Όπως μπορούμε να παρατηρήσουμε, η κύρια χρήση είναι η γενική κατοικία ενώ υπάρχουν και κάποια οικοδομικά τετράγωνα τα οποία έχουν την χρήση του τοπικού κέντρου συνοικίας και γειτονιάς. Παρόλα αυτά, η περιοχή παρέμβασης, όπως φαίνεται μέσα από τις χρήσεις γης, δεν έχει κάποιον εμπορικό ή τουριστικό χαρακτήρα και επίσης υπάρχει και έλλειψη χώρων πρασίνου και κοινόχρηστων και ελεύθερων χώρων.

4.3 ΣΤΟΧΟΙ - ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Ο σκοπός της πρότασης της παρούσας μελέτης είναι η αστική αναγέννηση της πόλης της Νάουσας. Η επίτευξη του παραπάνω σκοπού θα γίνει μέσω της αναγέννησης του οικονομικού, κοινωνικού και περιβαλλοντικού, και της καταπολέμησης των διαχρονικών προβλημάτων της πόλης μέσω της διαχείρισης και αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της πόλης και δίνοντας έμφαση στην πολιτιστική κληρονομιά και στα αξιόλογα στοιχεία του πολεοδομικού ιστού. Για την επίτευξη του παραπάνω σκοπού έγινε η ανάλυση των κοινωνικοοικονομικών και περιβαλλοντικών στοιχείων του πολεοδομικού ιστού όπως επίσης και η καταγραφή της πολιτιστικής κληρονομιάς μέσα στον πολεοδομικό ιστό. Σύμφωνα με τα συμπεράσματα τα οποία προέκυψαν στο στάδιο της ανάλυσης και την ανάλυση SWOT για την περιοχή μελέτης, οι κύριοι στόχοι της στρατηγικής της πρότασης είναι :

- Καταπολέμηση των διαχρονικών προβλημάτων της περιοχής μελέτης όπως είναι το πρόβλημα της μεγάλης ανεργίας.
- Η συνολική αστική αναγέννηση της περιοχής μελέτης δίνοντας έμφαση στην πολιτιστική κληρονομιά.
- Στήριξη της οικονομικής βάσης της περιοχής.
- Η αναβάθμιση του δημόσιου χώρου.
- Η αξιοποίηση μέσω της λειτουργικής επανάχρησης της βιομηχανικής κληρονομιάς.
- Η ενίσχυση της ταυτότητας και της εικόνας της πόλης της Νάουσας.

- Η παράλληλη προστασία του περιβάλλοντος στον ενδοαστικό χώρο.

Οι παραπάνω στόχοι της στρατηγικής για την αστική αναγέννηση της περιοχής μελέτης επιτυγχάνονται μέσω των παρακάτω αξόνων όπου στον κάθε άξονα ενσωματώνεται και μια ομάδα μέτρων. Τα μέτρα τα οποία προτείνονται στην πρόταση δεν αφορούν κατά κανόνα μόνο την οριοθετημένη περιοχή συγκέντρωσης της πολιτιστικής κληρονομιάς η οποία παρουσιάζεται παραπάνω, αλλά προτείνονται και δράσεις για το συνολικό οικιστικό δίκτυο οι οποίες φαίνονται στον χάρτη της πρότασης. Η οριοθετημένη περιοχή συγκέντρωσης αφορά κυρίως τα μέτρα των αξόνων 3 και 4 όπως παρουσιάζονται παρακάτω οι οποίοι αποτελούν προτάσεις αξιοποίησης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Όλες οι προτάσεις οι οποίες αναφέρονται παρακάτω έχουν στρατηγικό χαρακτήρα και λειτουργούν ως στρατηγικές κατευθύνσεις για την ανάπτυξη της περιοχής. Οι άξονες της πρότασης φαίνονται παρακάτω.

4.3.1 ΑΞΟΝΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Άξονας 1 : Οικονομική αναγέννηση της περιοχής μελέτης και καταπολέμηση των οικονομικών προβλημάτων και των υψηλών ποσοστών ανεργίας.

Δίνεται έμφαση στην ανασυγκρότηση των παραγωγικών τομέων της περιοχής μελέτης και των επαγγελματικών δραστηριοτήτων μέσω της αξιοποίησης των συγκριτικών και ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων της περιοχής. Οι προτάσεις γίνονται λαμβάνοντας υπόψη τα συμπεράσματα της ανάλυσης η οποία προηγήθηκε και επιδιώκεται η καταπολέμηση των αιτιών οι οποίες οδήγησαν στην οικονομική ύφεση της περιοχής έχοντας ως κύρια κατεύθυνση την τουριστική ανάπτυξη και την ανάπτυξη του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα.

Άξονας 2 : Διαχείριση και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και λειτουργική επανάχρηση της βιομηχανικής κληρονομιάς.

Μέσω της καταγραφής της πολιτιστικής και βιομηχανικής κληρονομιάς μέσα στον αστικό ιστό και των προβλημάτων τα οποία διαπιστώθηκαν στην ανάλυση τους, γίνεται μια προσπάθεια για την διαχείριση και αξιοποίηση τους έχοντας ως στόχο την οικονομική ανάπτυξη της περιοχής, την καταπολέμηση της ανεργίας και την τουριστική ανάπτυξη της περιοχής.

Άξονας 3 : Αναβάθμιση του δημοσίου χώρου.

Στο στάδιο της ανάλυσης παρατηρήσαμε αρκετά διατηρητέα και ενδιαφέροντα στοιχεία του πολεοδομικού ιστού αλλά και πολλά προβλήματα σε αυτά. Έτσι λοιπόν δίνεται έμφαση στην διαχείριση αλλά και αναβάθμιση τους έτσι ώστε να αποτελούν ενεργά στοιχεία του πολεοδομικού ιστού και όχι ερείπια του παρελθόντος.

Άξονας 4 : Ενίσχυση της εικόνας και της ταυτότητας της πόλης της Νάουσας.

Η προώθηση της πόλης της Νάουσας αλλά και η αλλαγή της εικόνας της και η προβολή της με ένα ολοκληρωμένο τουριστικό πακέτο είναι κάποια από τα αναγκαία μέτρα τα οποία πρέπει να ληφθούν για την ενίσχυση του τουρισμού στην περιοχή μελέτης.

Άξονας 5 : Προστασία του περιβάλλοντος στον ενδοαστικό και εξωαστικό χώρο.

Όπως παρατηρήσαμε στην ανάλυση, η περιοχή μελέτης αποτελεί μια ημιορεινή περιοχή με πλούσια και πολλά οικοσυστήματα αλλά και και πολλές πιέσεις από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες. Έτσι λοιπόν δίνεται έμφαση στην αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος στον ενδοαστικό και εξωαστικό χώρο και στην αντιμετώπιση των προβλημάτων τα οποία συναντώνται σε αυτό.

4.3.2 ΔΡΑΣΕΙΣ ΚΑΙ ΜΕΤΡΑ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ

Παρακάτω παρουσιάζονται τα μέτρα τα οποία προτείνονται για την πόλη της Νάουσας ανά άξονα. Το κάθε μέτρο μπορεί να ανήκει σε παραπάνω από έναν άξονες.

Άξονας 1 : Οικονομική αναγέννηση της περιοχής μελέτης και καταπολέμηση των οικονομικών προβλημάτων και των υψηλών ποσοστών ανεργίας.

Η οικονομική ανάπτυξη της περιοχής μελέτης είναι ένας από τους σημαντικότερους στόχους της πρότασης. Εν μέσω εποχής κρίσης και με το πρόβλημα της μεγάλης και χρόνιας ανεργίας το οποίο υπάρχει στην περιοχή, η διασφάλιση της οικονομικής βιωσιμότητας της περιοχής, η μείωση της ανεργίας, η αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων μέσω μιας πολυδιάστατης οικονομικής ανάπτυξης είναι οι στόχοι του παρόντος άξονα. Οι κατευθύνσεις οι οποίες δίνονται περιστρέφονται κυρίως γύρω από τον τουρισμό και τον πρωτογενή τομέα.

Τα μέτρα της πρότασης για της επίτευξη των παραπάνω στόχων είναι :

- Μέτρο 1 : Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας με την ανάπτυξη τουριστικών δραστηριοτήτων στην πόλη της Νάουσας και στους γειτονικούς οικισμούς μέσω της δημιουργίας επιδοτήσεων για τον σκοπό αυτό. Η κύρια μορφή του τουριστικού προϊόντος είναι ο αγροτουρισμός και οι εναλλακτικές μορφές τουρισμού. Η κατεύθυνση η οποία δίνεται σε αυτόν τον τομέα είναι η δημιουργία τουριστικών υποδοχέων και υποδομών για την ανάπτυξη κυρίως του οινοτουρισμού και του ορεινού τουρισμού οι οποίοι όπως διαπιστώθηκε από το στάδιο της ανάλυσης αποτελούν συγκριτικά πλεονεκτήματα της περιοχής μελέτης. Οι επιδοτήσεις θα έχουν ως σκοπό την σύνδεση του πρωτογενή τομέα με τον τουρισμό. Πιθανές πηγές χρηματοδότησης είναι το ΕΣΠΑ και το ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας και χρηματοδότηση από ιδιωτικούς πόρους.
- Μέτρο 2 : Δημιουργία προγραμμάτων επιμόρφωσης και κατάρτισης του κοινού. Τα προγράμματα θα έχουν ως στόχο την καινοτομία και την έξυπνη εξειδίκευση και ως κύρια ηλικιακή κατηγορία στην οποία θα απευθύνονται τους νέους όπου είναι και μεγαλύτερα τα ποσοστά ανεργίας. Μέσω αυτών των προγραμμάτων θα παρουσιάζονται καινοτόμες ενέργειες για νέους τρόπους παραγωγής, νέες καλλιέργειες και για αγροτουριστικά καταλύματα σε σύνδεση με τις κατευθύνσεις οι οποίες δίνονται στο Μέτρο 1 του παρόντος άξονα. Πιθανές πηγές χρηματοδότησης είναι το ΕΣΠΑ και το ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας.
- Μέτρο 3 : Επαναλειτουργία του πανεπιστημιακού τμήματος στην Νάουσα. Το πανεπιστημιακό τμήμα υπήρξε μεγάλος παράγοντας ανάπτυξης. Οι φοιτητές αποτελούσαν ζωή για την πόλη ιδιαίτερα τους χειμερινούς μήνες για την εμπορική κίνηση της πόλης. Επίσης, στεγάστηκε συμβολικά σε κτίριο με ιδιαίτερη σημασία για την περιοχή, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, το οποίο αποτελεί πρώην βιομηχανικό εργοστάσιο. Παρόλα αυτά, η επαναλειτουργία του τμήματος προτείνεται να γίνει σε κλάδο ο οποίος θα έχει άμεση σχέση με τους παραγωγικούς τομείς της πόλης έτσι αυτή να μπορεί να συγκρατήσει νέους να μείνουν στην περιοχή για την αντιμετώπιση και του δημογραφικού προβλήματος το οποίο παρατηρήθηκε στο στάδιο της ανάλυσης. Οι κλάδοι του πανεπιστημιακού τμήματος προτείνονται να έχουν σχέση με τον

πρωτογενή τομέα και με την μεταποίηση οι οποίοι είναι πλέον οι κύριοι παραγωγικοί τομείς της περιοχής μελέτης.

- Μέτρο 4 : Επιστροφή των κρατικών λειτουργιών της πόλης. Εν μέσω κρίσης έγινε η μετακίνηση κρατικών λειτουργιών από την πόλη της Νάουσας προς μεγαλύτερα γειτονικά αστικά κέντρα. Η δράση αυτή συνέβαλε όχι μόνο στην υποβάθμιση της πόλης, αλλά και στο να χαθούν και άλλες θέσεις εργασίας. Προτείνεται η επανεγκατάσταση των κρατικών λειτουργιών στην πόλη της Νάουσας, και ιδιαίτερα της εφορίας, με στόχο την μείωση της ανεργίας και αναβάθμιση της πόλης.
- Μέτρο 5 : Δημιουργία ενός ολοκληρωμένου συστήματος ποιότητας. Θα αφορά τα αγροτικά προϊόντα της περιοχής όπως επίσης και τα τουριστικά προϊόντα, έχοντας απόλυτο σεβασμό στην προστασία του περιβάλλοντος μέσα από διαφανείς διαδικασίες παραγωγής και αυστηρό έλεγχο ποιότητας. Το μέτρο αυτό με την σωστή διεκπεραίωση του μπορεί να τονώσει την οικονομία της περιοχής και να καλύψει θέσεις εργασίας. Τα προϊόντα τα οποία προτείνονται για την δημιουργία συστήματος ποιότητας είναι τα μήλα, τα κεράσια, το αμπέλι και τα ροδάκινα τα οποία είναι και τα προϊόντα τα οποία καλλιεργούνται περισσότερο στην περιοχή μελέτης. Για το μέτρο αυτό η χρηματοδότηση προτείνεται να είναι από ιδίους πόρους.
- Μέτρο 6 : Αξιοποίηση της ενέργειας του ποταμού για την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας η οποία θα τροφοδοτεί την πόλη. Στα χρόνια της μεγάλης βιομηχανικής ανάπτυξης της πόλης της Νάουσας ο ποταμός της Αράπιτσας αποτελούσε πηγή ενέργειας για τις βιομηχανίες της πόλης. Από το κλείσιμο των εργοστασίων και μετά, η εκμετάλλευση του ποταμού για παραγωγή ενέργειας σταμάτησε, εκτός από ορισμένες μεμονωμένες περιπτώσεις από ιδιώτες οι οποίοι παράγουν ηλεκτρική ενέργεια για προσωπική τους χρήση. Η δημιουργία εγκαταστάσεων για την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας από το ποτάμι για την τροφοδότηση της πόλης μπορεί να αποτελέσει έναν αρκετά σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης της πόλης και αξιοποίησης του ποταμού της Αράπιτσας. Πηγές χρηματοδότησης είναι το ΕΣΠΑ, το ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας και ιδιωτικοί πόροι.

Άξονας 2 : Διαχείριση και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και λειτουργική επανάχρηση της βιομηχανικής κληρονομιάς.

Η πολιτιστική κληρονομιά μπορεί να αποτελέσει σημαντικό παράγοντα ανάπτυξης για την περιοχή μελέτης. Όπως παρατηρήσαμε σε προηγούμενα κεφάλαια, η Νάουσα, εκτός από το γεγονός πως είναι χαρακτηρισμένη ως ηρωική πόλη, περιέχει μέσα στον αστικό ιστό ένα πλήθος χαρακτηρισμένων ως διατηρητέων μνημείων αλλά και αξιόλογων στοιχείων μέσα στον αστικό ιστό όπως επίσης και μια μεγάλη βιομηχανική κληρονομιά. Παρακάτω προτείνονται μέτρα για την ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής και βιομηχανικής κληρονομιάς.

- Μέτρο 1 : Λειτουργική επανάχρηση όλων των πρώην εργοστασίων στην πόλη. Η επανάχρηση των κτιρίων προτείνεται να γίνει με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να μην γίνει αλλοίωση και καταστροφή των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των βιομηχανικών μονάδων. Οι νέες χρήσεις οι οποίες θα στεγαστούν στα κτίρια, θα αποφασιστούν μέσω μεμονωμένης μελέτης η οποία προτείνεται να γίνει για κάθε εργοστάσιο ξεχωριστά. Οι κατευθύνσεις οι οποίες δίνονται στο σημείο αυτό για τις νέες χρήσεις των βιομηχανικών κτιρίων είναι : 1) Η συμβολή των νέων χρήσεων στην αστική αναγέννηση της περιοχής μελέτης, 2) Η προσπάθεια για την κάλυψη κενών θέσεων εργασίας, 3) Προσθήκη χρήσης βλέποντας την εξέλιξη της πόλης στο μέλλον όπως επίσης και την μελλοντική ανάπτυξη των παραγωγικών της τομέων, 4) Μη αλλοίωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών (αρχιτεκτονικών, αισθητικών, μηχανολογικών εξοπλισμών κ.α.) του κάθε βιομηχανικού συγκροτήματος, 5) Κύρια κατεύθυνση για τις επαναχρήσεις των βιομηχανικών εργοστασίων είναι ο πρωτογενής και δευτερογενής τομέας και ο τουρισμός. Οι προτεινόμενες πηγές χρηματοδότησης για το μέτρο αυτό είναι το ΕΣΠΑ, το ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας όπως επίσης και τα ευρωπαϊκά προγράμματα Jeremie και Jessica όπως επίσης και χρηματοδότηση από ιδιώτες. Πιο συγκεκριμένα, στον παρακάτω πίνακα φαίνονται προτεινόμενες χρήσεις για κάθε βιομηχανική μονάδα. Τα χρώματα των βαθμίδων τα οποία παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα απεικονίζουν τον βαθμό συμβατότητας της κάθε χρήσης από το μικρότερο (ανοικτό γκρι) προς το μεγαλύτερο (μαύρο).

Πίνακας 24 : Προτεινόμενες χρήσεις ανά πρώην βιομηχανική μονάδα

Επιτρεπόμενες χρήσεις	Βέτλανς	Βαρβαρέσος	ΥΦΕΝ	Πέλλα - Όλυμπος	Τρικολάν
Ξενοδοχεία και ξενώνες					
Γραφεία, κοινωφελείς οργανισμοί, τράπεζες, ασφάλειες					
Κτίρια εκπαίδευσης					
Κτίρια κοινωνικής πρόνοιας					
Κίρια περίθαλψης					
Πολιτιστικά κτίρια και εν γένει πολιτιστικές εγκαταστάσεις					
Αθλητικές εγκαταστάσεις					
Εστιατόρια					
Αναψυκτήρια					
Κατοικία					
Κτίρια διοίκησης					
Χώροι συνάθροισης κοινού					
Γήπεδα στάθμευσης					
Επαγγελματικά εργοστάσια χαμηλής όχλησης					
Εμπορικά καταστήματα (εξαιρουμένων των αγορών και πολυκαταστημάτων)					
Θερμοκοιτίδα επιχειρήσεων					
Φυτώρια					
Κατακερματισμένος χώρος πολλαπλών χρήσεων					
	Πρώτη βαθμίδα συμβατότητας χρήσης (Ασύμβατη χρήση)				
	Δεύτερη βαθμίδα συμβατότητας χρήσης				
	Τρίτη βαθμίδα συμβατότητας χρήσης				
	Τέταρτη βαθμίδα συμβατότητας χρήσης (Συμβατή χρήση)				

- Μέτρο 2 : Αναπλάσεις στις όψεις των διατηρητέων κτιρίων στις περιοχές συγκέντρωσης τους οι οποίες φαίνονται στον χάρτη της οριοθέτησης της περιοχής παρέμβασης. Με αυτόν τον τρόπο επιδιώκεται η αξιοποίηση και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς στις οριοθετημένες περιοχές λόγω κυρίως του μεγάλου αριθμού διατηρητέων κτιρίων ο οποίος παρατηρήθηκε στο στάδιο της ανάλυσης. Ο στόχος αυτού του μέτρου είναι κυρίως η τουριστική ανάπτυξη της περιοχής. Για την επίτευξη της τουριστικής ανάπτυξης θα πρέπει αρχικά να γίνει προετοιμασία της πόλης έτσι ώστε να γίνει πιο ελκυστική και να μπορέσει να συγκρατήσει τους τουρίστες οι οποίοι ταξιδεύουν προς την περιοχή

μελέτης. Στον χάρτη της πρότασης φαίνονται οι περιοχές στις οποίες προτείνεται η ανάπλαση των όψεων των διατηρητέων κτιρίων. Οι αναπλάσεις των όψεων προτείνεται να γίνουν με τέτοιο τρόπο έτσι ώστε να μην προκληθεί αλλοίωση των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των διατηρητέων κτιρίων. Ο τρόπος με τον οποίο επιδιώκεται το παρόν μέτρο είναι μέσω χρηματοδοτήσεων προς τους ιδιώτες για τις εργασίες αποκατάστασης των ακινήτων τους και απόδοσης κινήτρων για τον σκοπό αυτό όπως είναι οι φορολογικές ελαφρύνσεις σε περιπτώσεις μεταβίβασης, η μεταφορά του συντελεστή δόμησης και τα χαμηλότοκα και μακροπρόθεσμα δάνεια.

- Μέτρο 3 : Δημιουργία μια πολιτιστικής διαδρομής στην πόλη της Νάουσας και ενός παραδοσιακού κέντρου. Η πολιτιστική διαδρομή προτείνεται για την ενδυνάμωση του παραδοσιακού χαρακτήρα των κτιρίων την πόλης και την ανάδειξη της βιομηχανικής κληρονομιάς όπως και του ποταμού της Αράπιτσας. Ο στόχος του παρόντος μέτρου είναι η τουριστική προβολή και ανάπτυξη της περιοχής μελέτης. Η προτεινόμενη διαδρομή περνάει από τα βιομηχανικά εργοστάσια στην ανατολική πλευρά της πόλης και δια μέσω του ποταμού της Αράπιτσας προς τα βιομηχανικά εργοστάσια τα οποία βρίσκονται στην δυτική μεριά της και προς τις συγκεντρώσεις των διατηρητέων κτιρίων της πόλης. Η πολιτιστική διαδρομή φαίνεται στον χάρτη της πρότασης.
- Μέτρο 4 : Δημιουργία μιας ζώνης τουριστικού ενδιαφέροντος. Στην ζώνη αυτή, η οποία φαίνεται στον χάρτη της πρότασης, προτείνονται οι αλλαγές των χρήσεων γης, διότι στο μεγαλύτερο μέρος των συγκεντρώσεων των παραδοσιακών κτιρίων η κύρια χρήση είναι η γενική κατοικία, όπου ο χαρακτήρας των χρήσεων γης επιτρέπει χρήσεις για την τουριστική προβολή των περιοχών και την ανάδειξη των ενδιαφερόντων στοιχείων του πολεοδομικού ιστού. Οι χρήσεις οι οποίες προτείνονται στην περιοχή αυτή είναι χρήσεις πολεοδομικού κέντρου ως επέκταση του υπάρχοντος, έτσι ώστε να γίνεται διάχυση των λειτουργιών μέσα στην πόλη.

Άξονας 3 : Αναβάθμιση του δημοσίου χώρου. Στο σημείο αυτό, προτείνεται η αναβάθμιση του δημοσίου χώρου στις περιοχές παρέμβασης του Άξονα 2 έτσι να αναδειχθεί και να γίνει πιο ελκυστική η περιοχή παρέμβασης. Τα μέτρα τα οποία προτείνονται φαίνονται παρακάτω.

- Μέτρο 1 : Δημιουργία ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων κατά μήκος του ποταμού και αναβάθμιση των υπαρχόντων. Το ποτάμι της Αράπιτσας αποτελεί τον άξονα της πολιτιστικής και βιομηχανικής κληρονομιάς της πόλης. Στην ανάλυση παρατηρούμε πως το μεγαλύτερο μέρος των ενδιαφερόντων στοιχείων του πολεοδομικού ιστού βρίσκεται στις όχθες του ποταμού. Η διαμόρφωση ελεύθερων και κοινόχρηστων χώρων κατά μήκος του και η αναβάθμιση των υπαρχόντων πρόκειται να δημιουργήσει διαδρόμους μέσα στην πόλη όπου θα είναι ευκολότερη και πιο ελκυστική η διαδρομή προς τις συγκεντρώσεις των διατηρητέων κτιρίων και των βιομηχανικών συνόλων. Οι περιοχές ανάπλασης και αναβάθμισης φαίνονται στον χάρτη της πρότασης. Οι προτεινόμενες πηγές χρηματοδότησης για το μέτρο αυτό είναι το ΕΣΠΑ, το ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας.
- Μέτρο 2 : Αναβάθμιση και διαμόρφωση του οικιστικού δικτύου των οικισμών οι οποίοι υπάγονται στον Δήμο Νάουσας. Ως συμπληρωματικό μέτρο προτείνεται η εκπόνηση μελετών για την αναβάθμιση και διαμόρφωση του κτιριακού αποθέματος των οικισμών οι οποίοι περιβάλλουν την πόλη της Νάουσας. Όπως προαναφέρθηκε, στόχος των προτάσεων της παρούσας εργασίας είναι η ανάπτυξη των εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην περιοχή μελέτης, η αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και η ανάπτυξη του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Θεωρήθηκε σκόπιμο μέσω των συμπερασμάτων της ανάλυσης, η πρόταση για την εκπόνηση μελετών για τους οικισμούς της περιοχής έτσι ώστε να γίνουν ελκυστικότεροι και να συμβάλουν στην ανάπτυξη του τουρισμού στην περιοχή μελέτης. Οι προτεινόμενες πηγές χρηματοδότησης για το μέτρο αυτό είναι το ΕΣΠΑ, το ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας όπως επίσης και τα ευρωπαϊκά προγράμματα Jeremie και Jessica.

Άξονας 4 : Ενίσχυση της εικόνας και της ταυτότητας της πόλης της Νάουσας. Τα μέτρα του παρόντος άξονα έρχονται δευτερεύοντα αλλά εξίσου σημαντικά σε σχέση με τους υπόλοιπους άξονες για τον λόγο ότι πρέπει αρχικά να αξιοποιηθούν και να γίνουν οι κατάλληλες εργασίες έτσι ώστε να γίνει η πόλη της Νάουσας ελκυστική όπως επίσης και να μπορέσει να απορροφήσει την τουριστική ανάπτυξη και στην συνέχεια να προβληθεί και να γίνει η διαφήμιση της.

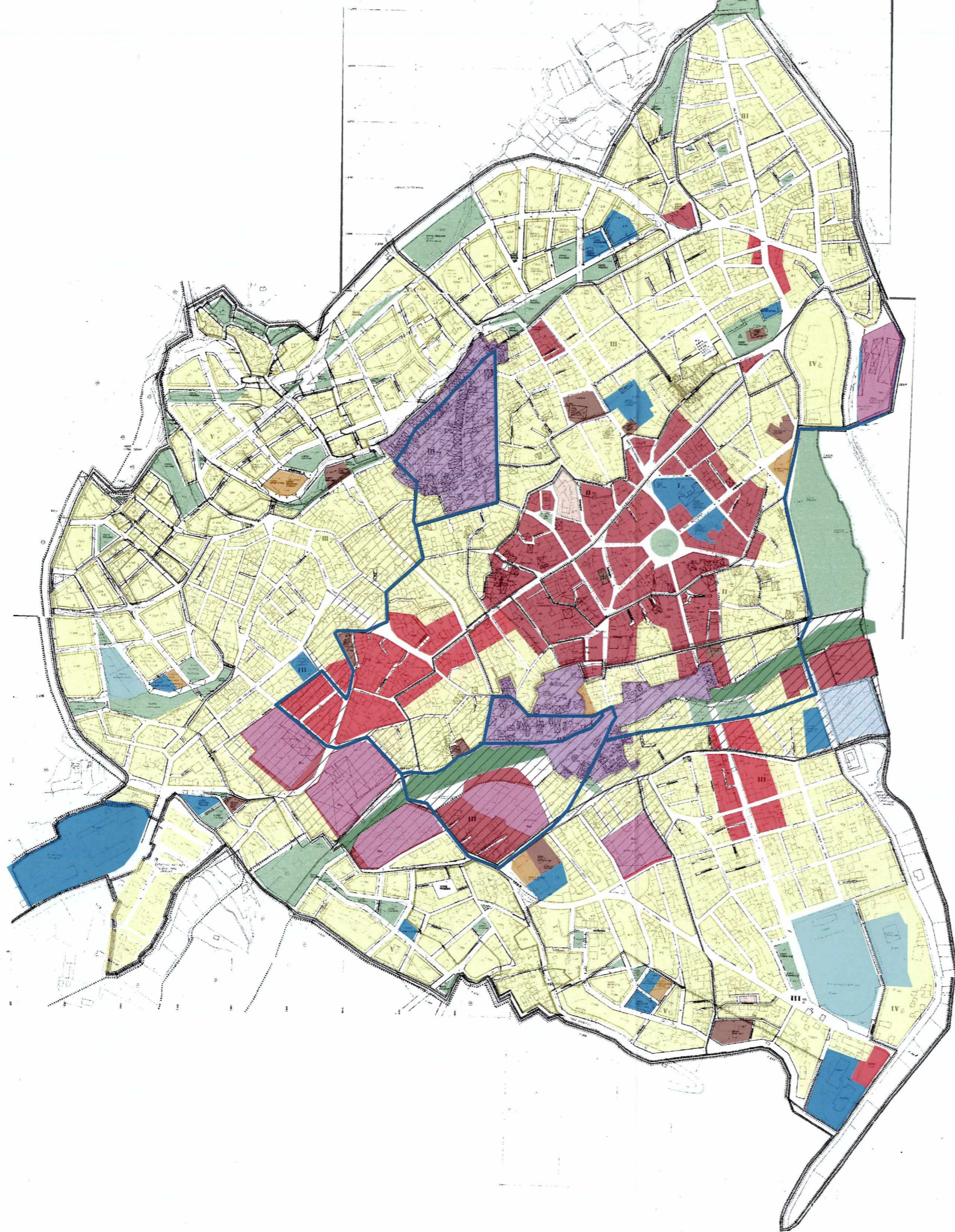
- Μέτρο 1 : Εκπόνηση Σχεδίου Μάρκετινγκ για την πόλη της Νάουσας. Αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα μέτρα τα οποία προτείνονται για της περιοχή μελέτης. Όπως διαπιστώθηκε από την ανάλυση, η εικόνα της Νάουσας σήμερα είναι η πόλη της Μακεδονίας με τα μεγαλύτερα ποσοστά ανεργίας, η πόλη η οποία στο παρελθόν υπήρξε μια από τις μεγαλύτερες βιομηχανικές πόλεις της Μακεδονίας και η πόλη η οποία σήμερα έχει έναν πολύ ισχυρό αγροτικό τομέα. Το σχέδιο μάρκετινγκ θα συντελέσει στην αλλαγή της εικόνας της πόλης της Νάουσας παράλληλα με την στοχευμένη και πετυχημένη προβολή της πολιτιστικής και βιομηχανικής κληρονομιάς, των αγροτικών προϊόντων και των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων οι οποίες προτείνονται στο παρών σχέδιο. Πηγές χρηματοδότησης για το μέτρο αυτό είναι ο Δήμος Νάουσας, το ΕΣΠΑ και το ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας.
- Μέτρο 2 : Δημιουργία ενός σχεδίου ανάδειξης του δημοσίου χώρου και των σημαντικών κτισμάτων της πόλης. Η πολιτιστική και βιομηχανική κληρονομιά αποτελούν ένα πολύ σημαντικό στοιχείο της πόλης της Νάουσας παράλληλα με την μεγάλη ιστορία της πόλης. Για την προβολή και την ενίσχυση της εικόνας της πόλης θεωρήθηκε σκόπιμη η πρόταση δημιουργίας ενός σχεδίου ανάδειξης των σημαντικών κτισμάτων της πόλης παράλληλα με την δημιουργία της πολιτιστικής διαδρομής της πόλης. Με τον τρόπο αυτό θα ενισχυθεί η ιστορία της πόλης της Νάουσας και η πολιτιστική και βιομηχανική κληρονομιά της πόλης όπως και η ταυτότητα της ως πολιτιστική πόλη και πρώην βιομηχανική πόλη. Πηγές χρηματοδότησης είναι το ΕΣΠΑ, το ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας και τα ευρωπαϊκά προγράμματα Jeremie και Jessica.

Άξονας 5 : Προστασία του περιβάλλοντος στον ενδοαστικό και εξωαστικό χώρο. Η πόλη της Νάουσας είναι χτισμένη σε μια ημιορεινή περιοχή με πλούσια και ευαίσθητα οικοσυστήματα. Επιπλέον, διασχίζεται από τον ποταμό της Αράπιτσας ο οποίος με τις διακλαδώσεις του σε παραποτάμους δημιουργεί ένα πλούσιο υδρογραφικό δίκτυο στην περιοχή. Στόχος του παρόντος άξονα είναι η προστασία του περιβάλλοντος στον ενδοαστικό και εξωαστικό χώρο και η δημιουργία στρατηγικών κατευθύνσεων για την αντιμετώπιση των προβλημάτων τα οποία παρατηρήθηκαν στην ανάλυση και την επίτευξη του παραπάνω στόχου.

- Μέτρο 1 : Δράσεις για τον καθαρισμό και την ανάδειξη του ποταμού στον ενδοαστικό χώρο. Το ποτάμι αποτελεί τον κύριο άξονα για τις στρατηγικές οι οποίες προτείνονται στην παρούσα μελέτη όπως επίσης και το μεγαλύτερο μέρος των διατηρητέων κτιρίων και των βιομηχανικών εργοστασίων αναπτύσσονται γύρω από αυτό. Για αυτόν τον λόγο, προτείνονται δράσεις για τον καθαρισμό του ποταμού με κυριο στόχο την προστασία και την ανάδειξη του έτσι ώστε να αποτελεί τον κύριο άξονα και την κύρια διαδρομή μέσα στην πόλη αναδεικνύοντας τα αξιόλογα και ενδιαφέροντα στοιχεία του οικιστικού δικτύου τα οποία βρίσκονται γύρω από αυτό. Πηγή χρηματοδότησης είναι ο Δήμος Νάουσας.
- Μέτρο 2 : Αποφυγή συγκρούσεων χρήσεων γης, υπεράντλησης και ρύπανσης του ποταμού στον εξωαστικό χώρο. Για τον λόγο ότι η κύρια χρήση η οποία συναντάται στον εξωαστικό χώρο εκατέρωθεν του ποταμού είναι η γεωργική (ειδικότερα στην ανατολική μεριά της περιοχής μελέτης), ο στόχος του παρόντος μέτρου είναι η προστασία του ποταμού και των οικοσυστημάτων τα οποία αναπτύσσονται γύρω από αυτόν. Για τον λόγο αυτό προτείνονται δράσεις για την ρύθμιση της ύδρευσης από το ποτάμι για την αποφυγή της υπεράντλησης, ρύθμιση των χρήσεων γης εκατέρωθεν του και αποφυγή συγκρούσεων γης για την προστασία και αποφυγή της ρύπανσης σε αυτό.
- Μέτρο 3 : Χαρτογράφηση των οικοσυστημάτων του όρους Βερμίου. Στα πλαίσια της ανάπτυξης των αγροτουριστικών δραστηριοτήτων στην περιοχή μελέτης, προτείνεται η χαρτογράφηση των οικοσυστημάτων του βουνού. Στόχος του παρόντος μέτρου είναι η ανάδειξη των ενδιαφέροντων οικοσυστημάτων και η δημιουργία τουριστικών μονοπατιών για την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού στην περιοχή. Πηγή χρηματοδότησης για το μέτρο αυτό είναι ο Δήμος Νάουσας και το ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

- Αθλητισμός
- Γενική Κατοικία
- Εκπαίδευση
- Κεντρικές Λειτουργίες Πόλης
- Περίθαλψη
- Περιαστικό Πράσινο
- Πολιτιστικές Λειτουργίες
- Πράσινο - Ελεύθεροι Χώροι
- Πρόνοια
- Τοπικό Κέντρο Συνοικίας - Γειτονιάς

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

- Προτεινόμενη πολιτιστική διαδρομή
- Εγκαταλελειμμένο κτιριακό απόθεμα προς επανάχρηση
- Περιοχή διερεύνησης εγκατάστασης υδροηλεκτρικού σταθμού
- Περιοχή απόδοσης κινήτρων προς τους ιδιώτες διατηρητέων κτιρίων
- Περιοχή αναβάθμισης του κτιριακού αποθέματος, αναβάθμισης των ελεύθερων χώρων και δημιουργίας διαδρομών μέσα στην πόλη

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΧΩΡΟΤΑΞΙΑΣ
ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗΣ
ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ
ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ : ΣΑΠΟΥΝΑΚΗΣ Α.
ΦΟΙΤΗΤΗΣ : ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΗΣ
ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ :
ΑΝΑΔΕΙΞΗ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ
ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΜΙΑΣ ΠΟΛΗΣ
ΜΕΣΩ ΤΟΥ ΠΟΛΕΟΔΟΜΙΚΟΥ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ,
Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΝΑΟΥΣΑΣ

8 ΘΕΜΑ ΧΑΡΤΗ :
ΧΑΡΤΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Πηγές :
www.geodata.gov.gr, Δήμος Νάουσας

Κλίμακα Χάρτη : 1:10.000

Βόλος, Απρίλιος 2015

4.4 ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ ΚΑΙ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Η παρακολούθηση και αξιολόγηση αποτελεί ένα από τα σημαντικότερα στάδια στην εκπόνηση μιας μελέτης. Για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της παρούσας μελέτης προτείνεται η σύσταση μιας επιτροπής παρακολούθησης η οποία δεν θα αποτελείται από τους εμπλεκόμενους φορείς του προγράμματος και θα εκπονεί ετήσιες εκθέσεις για την παρακολούθηση και εξέλιξη του προγράμματος. Επιπλέον θα γίνεται και παρακολούθηση των αλλαγών του εξωτερικού περιβάλλοντος όπως επίσης και η πιθανής απόκλιση από τους στόχους της στρατηγικής.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην παρούσα εργασία έγινε ανάλυση της αστικής αναγέννησης σε υποβαθμισμένες και προβληματικές περιοχές των πόλεων. Επιπλέον, μελετήθηκε η πολιτιστική κληρονομιά και οι τρόποι με τους οποίους μπορεί να συμβάλει στην αναγέννηση των πόλεων. Η πολιτιστική κληρονομιά αποτελεί ένα πολύ σημαντικό στοιχείο του πολεοδομικού ιστού το οποίο πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν στις εκάστοτε πολεοδομικές μελέτες οι οποίες γίνονται. Επιπλέον, δεν πρέπει να χρησιμοποιείται ως τμήμα των πόλεων το οποίο προορίζεται για τον μουσειακό του χαρακτήρα, αλλά πρέπει να λαμβάνεται υπόψιν και να χρησιμοποιείται ως ενεργό κομμάτι του οικιστικού δικτύου, προσθέτοντας χρήσεις οι οποίες συμβάλουν στην αναγέννηση των περιοχών. Για τον αποτελεσματικό και στοχευμένο σχεδιασμό σε τέτοια ευαίσθητα και ιδιαίτερα τμήματα των πόλεων όπως είναι τα διατηρητέα κτίρια και τα πρώην βιομηχανικά εργοστάσια, πρέπει να γίνεται πρόβλεψη των μελλοντικών αναγκών και του μελλοντικού χαρακτήρα της περιοχής. Με τον τρόπο αυτό, οι νέες χρήσεις, η στρατηγική και τα μέτρα τα οποία προτείνονται θα είναι συμβατά με την μελλοντική ανάπτυξη της πόλης. Παρόλα αυτά, έγινε κατανοητό μέσω της παρούσας εργασίας, πως η προστασία και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς δεν αποτελεί το μοναδικό παράγοντα για την αστική αναζωογόνηση. Πρέπει να γίνει μελέτη των παραγωγικών τομέων της πόλης, των δημογραφικών και οικονομικών μεγεθών και των περιβαλλοντικών στοιχείων και η καταγραφή και καταπολέμηση των προβλημάτων τα οποία διαπιστώνονται στον ενδοαστικό αλλά και τον εξωαστικό χώρο.

Στην παρούσα εργασία, ως μελέτη περίπτωσης παρουσιάστηκε το παράδειγμα της πόλης της Νάουσας. Ως μια κατά κύριο λόγο πρώην βιομηχανική πόλη, τα προβλήματα τα οποία εντοπίστηκαν ήταν πάρα πολλά. Μέσω της ανάλυσης της περιοχής μελέτης και του προσδιορισμού των προβλημάτων της, δόθηκαν στρατηγικές κατευθύνσεις για την αστική αναγέννηση της περιοχής, όχι μόνο μέσω της πολιτιστικής κληρονομιάς, αλλά μέσω της συνολικότερης αντιμετώπισης των προβλημάτων τα οποία εντοπίστηκαν. Η κατεύθυνση της στρατηγικής είχε ως κύριο άξονα την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού όχι μόνο στην πόλη της Νάουσας, αλλά στην ευρύτερη περιοχή μελέτης, και την ανάπτυξη του πρωτογενή και δευτερογενή τομέα. Έτσι λοιπόν, δόθηκαν στρατηγικές κατευθύνσεις για την επίτευξη του στόχου αυτού

έτσι ώστε η πόλη να αξιοποιήσει τα συγκριτικά πλεονεκτήματά της και επιτευχθεί η οικονομική, κοινωνική και περιβαλλοντική αναγέννηση και ανάπτυξη της.

6. ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Θεσμικά Κείμενα

ΥΠΕΧΩΔΕ (1999), «Χωροταξικός Σχεδιασμός Αειφόρος Ανάπτυξη και άλλες Διατάξεις», (ΦΕΚ 207Α /1999).

ΥΠΕΧΩΔΕ (2009), «Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για την Βιομηχανία» (ΦΕΚ 151ΑΑΠ/2009)

ΥΠΕΧΩΔΕ (2009), «Ειδικό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης για τον Τουρισμό» (ΦΕΚ 1138Β /2009) και τροποποίηση αυτού (ΦΕΚ 3155Β /2013)

ΥΠΕΧΩΔΕ (2004), «Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Κεντρικής Μακεδονίας» (ΦΕΚ 217Β /2004)

ΥΠΕΧΩΔΕ (2012), «Νέος Οικοδομικός Κανονισμός», (ΦΕΚ 79/Α/9-4-2012).

Βουλή των Ελλήνων (2015), «Σχέδιο Ολοκληρωμένης Αστικής Παρέμβασης (ΣΟΑΠ) για το κέντρο της Αθήνας», (ΦΕΚ 64/Β/16-1-2015).

Βουλή των Ελλήνων (2007), «Πολιτιστική Χορηγία», (ΦΕΚ 16/Α/26-1-2007).

Βουλή των Ελλήνων (2005), «Κύρωση της Σύμβασης Unidroit για τα κλαπέντα ή παρανόμως εξαχθέντα πολιτιστικά αγαθά», (ΦΕΚ 144/Α/23-6-2005).

Βουλή των Ελλήνων (2002), «Για την προστασία των αρχαιοτήτων και εν γένει της πολιτιστικής κληρονομιάς», (ΦΕΚ 153/Α/28-6-2002).

Βουλή των Ελλήνων (2000), «Τροποποίηση των διατάξεων του Ν. 1577/1985 «Γενικός Οικοδομικός Κανονισμός» και άλλες πολεοδομικές διατάξεις», (ΦΕΚ 140/Α/23-6-2000).

Βουλή των Ελλήνων (1993), «Πνευματική ιδιοκτησία, συγγενικά δικαιώματα και πολιτιστικά θέματα», (ΦΕΚ 25/Α/4-3-1993).

- Βουλή των Ελλήνων (1980), «Κύρωση της Σύμβασης της Unesco», (ΦΕΚ 297/A/29-12-1980).
- Βουλή των Ελλήνων (2010), «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης – Πρόγραμμα Καλλικράτης», (ΦΕΚ 87/A/07-06-2010).
- Βουλή των Ελλήνων (1984), «Υπουργικές Αποφάσεις και Εγκρίσεις», (ΦΕΚ 655/B/1984)
- Βουλή των Ελλήνων (1999), «Χαρακτηρισμός ως ιστορικών διατηρητέων μνημείων (3) μύλων στη Νάουσα Ημαθίας», (ΦΕΚ 1305/B/1999)
- Βουλή των Ελλήνων (1986), «Καθορισμός Ζώνης Οικιστικού Ελέγχου Δήμου Νάουσας», (ΦΕΚ 407/Δ/29-4-1986)
- Βουλή των Ελλήνων (2004), «Χαρακτηρισμός ως διατηρητέων κτιρίων οκτώ κτιρίων που βρίσκονται στη Νάουσα», (ΦΕΚ 858/Δ/18-09-2004)
- Βουλή των Ελλήνων (2002), «Χαρακτηρισμός ζωνών ιδιαίτερου κάλλους που περιβάλλουν στοιχεία αρχιτεκτονικής κληρονομιάς της πόλης της Νάουσας», (ΦΕΚ 428/Δ/24-5-2002)

Έργα ατόμων & οργανισμών στο διαδίκτυο

- Οικονόμου Δ. (2004), «Αστική αναγέννηση και πολεοδομικές αναπλάσεις», Διαθέσιμο στο <URL:http://portal.tee.gr/portal/page/portal/PUBLICATIONS/BYMONTHLY_PUBLICATIONS/diminiaia_2004/pub3/OIKONOMOY.pdf> [Πρόσβαση 11 Φεβρουαρίου 2015]
- Σωτηριάδου Β. (2005), «Αστική Αναγέννηση: η καινοτομία για το αστικό περιβάλλον», Διαθέσιμο στο <URL: http://library.tee.gr/digital/m2045/m2045_sotiriadou.pdf> [Πρόσβαση 15 Απριλίου 2015]
- Σαββίδου Π. (2007), «Θεσμικό πλαίσιο Προστασίας Αρχιτεκτονικής και Φυσικής Κληρονομιάς στα πλαίσια του ΥΠΕΧΩΔΕ», Διαθέσιμο στο <URL:

http://library.tee.gr/digital/m2200/m2200_savidou.pdf> [Πρόσβαση 4 Απριλίου 2015]

Λαγόπουλος Α. (2000), «Νάουσα, σταυρωμένη πόλη», Διαθέσιμο στο <URL: <http://medusa.libver.gr/bitstream/123456789/.../niaousta93-004naousa-ok.pdf>> [Πρόσβαση 20 Απριλίου 2015]

Οικονόμου Α. (2001), «Βιομηχανική Νάουσα», Διαθέσιμο στο <URL: > [Πρόσβαση 15 Μαρτίου 2015]

Πρακτικά της 5ης Πανελλήνιας Επιστημονικής Συνάντησης TICCIH (2007), «Το τέλος των γιγάντων. Βιομηχανική κληρονομιά και μετασχηματισμοί των πόλεων», Διαθέσιμο στο <URL: http://www.academia.edu/9048290/Το_τέλος_των_γιγάντων._Βιομηχανική_κληρονομιά_και_μετασχηματισμοί_των_πόλεων._Βόλος_2007> [Πρόσβαση 15 Απριλίου 2015]

TICCIH (2003), «Η Χάρτα του Nizhny Tagil για τη Βιομηχανική Κληρονομιά», Διαθέσιμο στο <URL: <http://www.ticcih.gr/index.php?timicat1=31676&timicat2=0>> [Πρόσβαση 26 Ιανουρίου 2015]

Παρατηρητήριο Εγνατίας Οδού (2013), «Δελτίο Αποτελεσμάτων Δεικτών», Διαθέσιμο στο <URL: http://observatory.egnatia.gr/factsheets/fs_2013/SET08_factsheet_2013.pdf> [Πρόσβαση 20 Απριλίου 2015]

Εθνικό Ινστιτούτο Εργασίας και Ανθρώπινου Δυναμικού (2012), «Εργασία και απασχόληση στην Ελλάδα: Ετήσια Έκθεση 2012», Διαθέσιμο στο <URL: <http://eiead.gr/publications/docs/EIEAΔ,%20ΕΤΗΣΙΑ%20ΕΚΘΕΣΗ%202012.pdf>> [Πρόσβαση 13 Απριλίου 2015]

Υπουργείο Οικονομίας Ανταγωνιστικότητας και Ναυτιλίας (2010), «Οδηγός για τα Ολοκληρωμένα Σχέδια Αστικής Ανάπτυξης (ΟΣΑΑ)», Διαθέσιμο στο <URL:https://www.espa.gr/elibrary/Odigos_OSAA_100520.DOC> [Πρόσβαση 20 Μαρτίου 2015]

Μελέτες και Πορίσματα

Δήμος Νάουσας (2011), «Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Δήμου Ηρωικής Πόλεως Νάουσας», Διαθέσιμο στο <URL: <http://www.naoussa.gr/files/business-plan-2012-2014-phase-A.pdf>> [Πρόσβαση 18 Απριλίου 2015]

Βουλή των Ελλήνων (2010), «Έγκριση Γενικού Πολεοδομικού Σχεδίου του Δήμου Νάουσας Ν. Ημαθίας», (ΦΕΚ 289/23-5-2010)

Βιβλία

Αραβαντινός Α. (1997/1998 και: Β Έκδοση 2007), «Πολεοδομικός Σχεδιασμός. Για μια βιώσιμη ανάπτυξη του αστικού χώρου», Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία.

Ανδρικοπούλου Ε., Γιαννακού Α., Καυκαλάς Γ., Πιτσιάβα-Λατινοπούλου Μ., (2007), «Πόλη και πολεοδομικές πρακτικές», Αθήνα: Εκδόσεις Συμμετρία.

Χριστοφιλόπουλος Δ. (2002), «Πολιτιστικό Περιβάλλον – Χωροταξικός Σχεδιασμός και Βιώσιμη Ανάπτυξη», Αθήνα: Εκδόσεις Π.Ν. Σακκούλας.

Παυλογεωργάτος Γ. (2003), «Διατήρηση της υλικής πολιτιστικής κληρονομιάς», Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο.

Μπεριάτος Η., Παπαγεωργίου Μ., (2010), «Χωροταξία – Πολεοδομία – Περιβάλλον στον 21ο αιώνα: Ελλάδα – Μεσόγειος», Βόλος: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Θεσσαλίας.

Στουγιαννάκης Ε. (1976), «Ιστορία της Πόλεως Ναούσης από της ιδρύσεως της μέχρι της καταστροφής της το 1822» Νάουσα

Πολιτιστική Εταιρεία Νάουσας “Αναστάσιος Μιχαήλ ο Λόγιος” (1999), «Νάουσα 19ος – 20ος αιώνας», Νάουσα

Ελληνική Εταιρία Τοπικής Ανάπτυξης και Αυτοδιοίκησης (1994), «Πολιτιστική πολιτική και αναζωογόνηση των πόλεων: Η εμπειρία της Δυτικής Ευρώπης», Αθήνα: Εκδόσεις Ε.Ε.Τ.Α.Α.

UNESCO (1972), «World Heritage Convention», Paris: UNESCO

Roberts P., Sykes H., (1999), «Urban Regeneration: A Handbook», London: Sage.

Hall S., Held D., McGrew A. (2003), «Η Νεωτερικότητα Σήμερα», Αθήνα: Εκδόσεις
Σαββάλας

Drivers J. (2006), «Heritage Works: The use of historic buildings in regeneration: A
toolkit of good practice», London: RICS

Eley P., Worthington J. (1984), «Industrial Rehabilitation : The use of redundant
buildings for small enterprises», United States : Architectural Press

Περιοδικά

Γοσποδίνη Α., (2007), «Μεταβιομηχανική πόλη: Νέες Οικονομίες, χωρικοί
μετασχηματισμοί και νέα τοπία», Βόλος: Επιστημονικό Περιοδικό Αειχώρος,
Τόμος 6, Τεύχος 1

Διαδικτυακοί Τόποι

Δήμος Ηρωικής Πόλης Νάουσας, Διαθέσιμο στο <URL: <http://www.naousa.gr>>
[Πρόσβαση 7 Μαρτίου 2015]

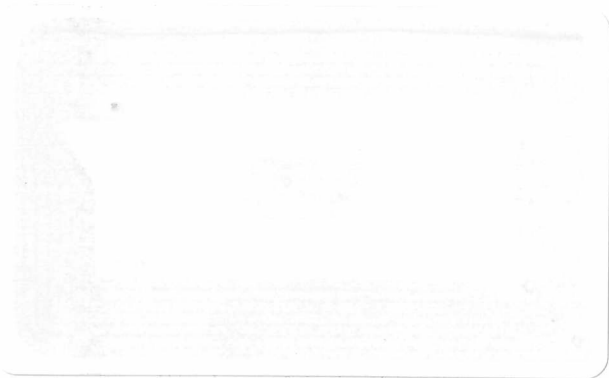
Δημόσια ανοικτά δεδομένα, Διαθέσιμο στο <URL: <http://geodata.gov.gr/geodata/>>
[Πρόσβαση 9 Μαρτίου 2015]

Εκπαιδευτικός, Επιστημονικός και Πολιτιστικός Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών
(UNESCO), Διαθέσιμο στο <URL: <http://www.unesco-hellas.gr/gr/default.htm>>
[Πρόσβαση 10 Μαρτίου 2015]

Διεθνές Συμβούλιο Μνημείων και Χώρων (ICOMOS), Διαθέσιμο στο <URL:
<https://www.icomoshellenic.gr>> [Πρόσβαση 10 Μαρτίου 2015]

- International Centre for the Study of the Preservation and Restoration of Cultural Property (ICCROM), Διαθέσιμο στο <URL: <http://www.iccrom.org>> [Πρόσβαση 10 Μαρτίου 2015]
- Organization of World Heritage Cities (OWHC), Διαθέσιμο στο <URL: <http://www.ovpm.org>> [Πρόσβαση 10 Μαρτίου 2015]
- International Scientific Committee on Archaeological Heritage Management (ICAHM), Διαθέσιμο στο <URL:<http://ip51.icomos.org/icahm/>> [Πρόσβαση 10 Μαρτίου 2015]
- International Union for Conservation of Nature (IUCN), Διαθέσιμο στο <URL: <http://www.iucn.org>> [Πρόσβαση 10 Μαρτίου 2015]
- Λεξικό, Διαθέσιμο στο <URL: > [Πρόσβαση 5 Απριλίου 2015]
- Glasgow maps, Διαθέσιμο στο <URL: <http://mapsof.net/map/location-map-of-glasgow>> [Πρόσβαση 15 Μαρτίου 2015]
- Map of the World, Διαθέσιμο στο <URL: > [Πρόσβαση 15 Μαρτίου 2015]
- World Population by Country, Διαθέσιμο στο <URL: > [Πρόσβαση 15 Μαρτίου 2015]
- Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.), Διαθέσιμο στο <URL: <http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE>> [Πρόσβαση 13 Μαρτίου 2015]
- Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, Διαθέσιμο στο <URL: <http://www.e-demography.gr>> [Πρόσβαση 15 Απριλίου 2015]
- ΠΕΠ Κεντρικής Μακεδονίας, Διαθέσιμο στο <URL: http://3kps.pepkm.gr/c/portal/layout?p_l_id=1.1&p_p_id=GN_CHAPTERS&p_p_action=0&p_p_state=normal&p_p_mode=view&> [Πρόσβαση 13 Φεβρουαρίου 2015]
- Δημοτική Ανανέωση Νάουσας, Διαθέσιμο στο <URL: > [Πρόσβαση 25 Μαρτίου 2015]

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

00400012555

